

DE ONDERWIJSVISITATIE

Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs - parallelle commissie 3

Een evaluatie van de kwaliteit van de professionele opleidingen Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs aan Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, Hogeschool-Universiteit Brussel, Vives Noord en Vives Zuid

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - september 2014

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
KLEUTERONDERWIJS - PARALLELE COMMISSIE 3**

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/25

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Kleuteronderwijs. Deze visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de opleidingen professionele bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs aan de Hogeschool-Universiteit Brussel, de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, Vives Noord en Vives Zuid. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast willen de rapporten aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom zijn de visitatierapporten ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

De visitatierapporten geven een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigen daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitaties waren ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van de inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in hun opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE (PARALLELE COMMISSIE 3)

In het afgelopen jaar zijn zestien professioneel gerichte bachelors in het onderwijs: Kleuteronderwijs aan de Vlaamse hogescholen gevisiteerd. Deze opdracht werd uitgevoerd door vier parallelle commissies, die ieder vier opleidingen bij hogescholen visiteerden. Vooraf, tijdens en achteraf de bezoeken zijn de commissies gezamenlijk opgetrokken om zodoende een gelijkwaardige werkwijze en waarderingskader te hanteren. De voorzitters van de commissies voerden regelmatig tussentijds overleg.

De parallelle commissie 3 heeft vier professioneel gerichte bachelors kleuteronderwijs aan Vlaamse Hogescholen gevisiteerd. Onze commissie bleek snel een team te worden, waarbij eenieder specifieke inbreng en complementaire expertise had. Mede doordat de commissieleden elkaar op een goede manier aanvulden, konden de verschillende onderwerpen uit het visitatieprotocol op een deskundige manier worden bevestigd bij de opleidingen.

Als commissie werden wij deskundig ondersteund door de procesbegeleider en verslaggever van de VLUHR, Filip Lammens. Nauwgezet volgde hij de voorbereidingen, de topics en de gesprekken op. Het proces verliep vlekkeloos, waarvoor onze oprechte dank.

Wij kijken terug op een intensieve en leerzame periode. Het is voor ons een voorrecht geweest om deze taak te mogen uitvoeren. Elke opleiding was gastvrij, de verantwoordelijken plichtsbewust, de opleiders gedreven, de studenten enthousiast en het werkveld geëngageerd. Er was openheid, een goede sfeer en fijne gesprekken waarin ook de kritische noot niet ontbrak. Op basis van vergelijking werden gelijkenissen tussen opleidingen vastgesteld, maar ook verschillen. Deze verschillen omvatten enerzijds profilerende kenmerken, maar kunnen ook aanleiding geven tot bezorgdheid inzake kwaliteit (cfr. commentaren in rapporten en de voorzittersnota). Onze commissie was stevast onder de indruk van de werkwijze die in elke opleiding getoond werd en van de initiatieven en projecten die elke kleuteronderwijsopleiding ontwikkelt.

Een woord van dank is tevens op zijn plaats aan allen die bij de voorbereiding en uitvoering van de visitaties betrokken zijn geweest. Duidelijk zichtbaar was dat in de voorbereiding van het zelfevaluatierapport en ook in de bezoeken zelf, veel tijd en energie van verschillende personen en teams is gestoken.

Het systeem van externe kwaliteitszorg is met de verkorte protocollen een nieuwe fase ingegaan. Wij hebben ons echter voor ogen gehouden dat dit hele systeem feitelijk om één ding draait en dat is de kwaliteit van de onderwijsleersituatie helpen waarborgen. Dáár doen we het voor: in interactie met studenten krachtige leerprocessen initiëren met als doel hen te helpen ontwikkelen tot kwaliteitsvolle kleuterleerkrachten met verantwoordelijkheden naar de lerende, de school en de samenleving. Onze evaluatie, commentaren en suggesties hebben de ambitie om die doelstelling te helpen realiseren.

Wij wensen de opleidingen veel succes!

Katrien Struyven

Voorzitter

Mede in naam van

Jan Devos

Patrick D'haenens

Sara Meirlaen

Kobi Wanningen

Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
Kwaliteitszorg	3
Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	4

DEEL 1 ALGEMEEN DEEL

Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs – commissie 3	13
Hoofdstuk II	Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs	19
Hoofdstuk III	De opleidingen in vergelijkend perspectief	31
Hoofdstuk IV	Tabel met scores	39

DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN

Hoofdstuk I	Hogeschool-Universiteit Brussel Professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs	45
Hoofdstuk II	Katholieke Hogeschool Sint-Lieven Professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs	71
Hoofdstuk III	Vives Noord Professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs	95
Hoofdstuk IV	Vives Zuid Professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs	117

BIJLAGEN

Bijlage I	Personalía van de leden van de visitatiecommissie	144
------------------	---	-----

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk I

Bijlagen bij het opleidingsrapport professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs – Hogeschool-Universiteit Brussel

- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Kleuteronderwijs zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

- Hoofdstuk II** Bijlagen bij het opleidingsrapport professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs – Katholieke Hogeschool Sint-Lieven
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk III** Bijlagen bij het opleidingsrapport professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs – Vives Noord
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;

- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

Hoofdstuk IV Bijlagen bij het opleidingsrapport professioneel gerichte Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs – Vives Zuid

- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs – parallelle commissie 3

1 INLEIDING

De opleiding Professioneel gerichte bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs wordt in Vlaanderen door 16 instellingen aangeboden. Bij de visitatie van deze opleidingen werden vier parallelle commissies betrokken. In dit visitatierapport brengt de visitatiecommissie Kleuteronderwijs – parallelle commissie 3 – verslag uit van haar bevindingen over de Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de parallelle commissie 3 de volgende instellingen bezocht:

- van 3 t.e.m. 4 oktober 2013: Katholieke Hogeschool Sint-Lieven
 - Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs
- van 24 t.e.m. 25 oktober 2013: Vives Zuid
 - Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs

- van 21 t.e.m. 22 november 2013: Vives Noord
 - Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs
- van 9 t.e.m. 10 december 2013: Hogeschool-Universiteit Brussel
 - Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Vier parallelle commissies Kleuteronderwijs

De 16 opleidingen Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs die in Vlaanderen worden aangeboden werden door vier parallelle commissies Kleuteronderwijs (commissie 1, commissie 2, commissie 3 en commissie 4) gevisiteerd. De hogescholen zijn hierbij zodanig ingedeeld in één van de vier onderscheiden commissies, dat de onafhankelijkheid van de commissie ten aanzien van de te beoordelen instellingen gewaarborgd wordt.

3.2 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Kleuteronderwijs werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 1 februari 2013, 28 februari 2013, 10 april 2013 en 23 april 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 juni 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 1 oktober 2013.

De visitatiecommissie Kleuteronderwijs, parallelle commissie 3, heeft de volgende samenstelling:

- Voorzitter
 - **Prof. Dr. Katrien Struyven**, hoogleraar, Vrije Universiteit Brussel
- Domeindeskundige leden
 - **Dhr. Patrick D'haenens**, directeur, kleuter- en basisscholen
Stad Gent
 - **Dhr. Jan Devos**, onderwijsinspecteur, Departement
Onderwijs en Vorming
- Onderwijskundig lid
 - **Mevr. Kobi Wanningen**, Docent Special Educational Needs,
Hogeschool Utrecht

- Student-lid
 - **Mevr. Sara Meirlaen**, studente Kleuteronderwijs, Groep T Internationale Hogeschool Leuven

De heer Filip Lammens, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze parallelle visitatiecommissie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.3 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, en
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

Verder heeft de visitatiecommissie op expliciete vraag van de opleiding het bijzonder kwaliteitskenmerk van de Hogeschool-Universiteit Brussel 'Leren in en voor diversiteit' beoordeeld.

3.4 Werkwijze

3.4.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelfevaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 9 september 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie *bijlage 2*) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport.

3.4.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instellingen heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatierapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en de afstudeerwerken die niet vooraf werden opgevraagd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding(en) meegedeeld.

3.4.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeteruggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeteruggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

In een vergelijkend perspectief geeft de commissie een overzicht van haar bevindingen over de door haar geëvalueerde opleidingen. Zij besteedt daarbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten, dan wel verschillen tussen de door haar geëvalueerde opleidingen.

3.4.4 Overleg tussen de parallelle commissies

In alle fasen van de samenstelling en de uitvoering van hun opdracht hebben de voorzitters van de parallelle commissies overleg gepleegd over de aard en wijze van uitvoering van de evaluaties. Daarbij zijn besprekingen gevoerd ten einde voor elke parallelle commissie onafhankelijke deskundige experts samen te brengen in de drie parallelle commissies. Tijdens de fase van de voorbereiding van de bezoeken, alsook tijdens de bezoeken en redactiefase zijn op ankermomenten in het proces overlegvergaderingen gehouden tussen de vier voorzitters en de projectbegeleiders, teneinde de consistentie en gelijkaardige beoordeling van de opleidingen binnen de vier parallelle commissies te bespreken en op elkaar af te stemmen. Dit neemt niet weg dat finaal, de parallelle commissies, onder aansturing van hun respectievelijke voorzitter een eigenstandig oordeel hebben uitgesproken over de kwaliteit van de door hen beoordeelde opleidingen, omdat ook slechts de betreffende parallelle commissie zich een volledig beeld heeft gevormd over alle aspecten die meegenomen worden bij de beoordeling van de individuele opleiding.

HOOFDSTUK II

Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Kleuteronderwijs

1 INLEIDING

De commissies zijn er zich van bewust dat een visitatie aanleiding geeft tot veel werk en hoopt dat dit uiteindelijk een bijdrage levert aan de verdere verhoging van de kwaliteit, niet alleen van de Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs, maar evenzeer van het kleuteronderwijs zelf. Niet alleen visitaties houden opleidingen in beweging, ook fusies tussen hogescholen, nieuwe beleidsmaatregelen en maatschappelijke ontwikkelingen genereren heel wat dynamiek. De mate waarin opleidingen dergelijke veranderingen al dan niet als een opportuniteit kunnen aangrijpen, is verschillend en afhankelijk van tal van factoren. We gaan hier verder op in.

2 OPVOLGING VORIGE VISITATIES

We kunnen stellen dat bij elke opleiding kwaliteitszorg aanwezig is, evenals de wil om voorstellen tot verbetering te implementeren. Zo blijken aanbevelingen van vorige visitaties (goed) opgevolgd te worden en heeft elke opleiding op grond van de informatie uit resonansgroepen, participatieraden, opleidingsraden en studentenbevragingen aanzetten gegeven tot een (kritische) reflectie op het eigen handelen en de ontwikkeling van verbeterprojecten. In het bijzonder constateerden de commissies dat de relaties met (een aantal) stagescholen intenser worden, wat onder meer tot uiting komt in de bereidheid om suggesties uit het werkveld ernstig te nemen. In de meeste opleidingen worden ook aanzetten gegeven tot het uitwerken van een toetsbeleid met aandacht voor de kwaliteitsbewaking

van de betrouwbaarheid en validiteit van de (eind)evaluatie. De commissie vraagt hierbij bijzondere aandacht voor de kwaliteitsbewaking van de eindbeoordeling op kwalificatieniveau 6.

3 VISIE

Alle opleidingen hanteren het domeinspecifieke leerresultatenkader, de functionele gehelen en bijhorende basiscompetenties en de dublindescriptoren op niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur als referentiekader voor de einddoelstellingen van de opleiding. De meeste opleidingen weten deze referentiekaders te integreren in een leerresultatenkader met eigen accenten.

Alle opleidingen hebben ingezet op de ontwikkeling van hun visie. Naarmate deze visie coherenter en consistenter is en een groter draagvlak kent binnen de opleiding, is ze ook meer sturend voor het leerresultatenkader, voor de samenhang binnen het programma en voor de eindevaluatie.

Enkele opleidingen hebben een visie op de opleiding van leraren kleuteronderwijs die veel kernbegrippen bevat, maar die niet kernachtig geformuleerd is, zodat de essentie van die visie en de specificiteit niet duidelijk is. Dat maakt dat ze een probleem hebben met profilering, vooral naar externen. Een bondig geformuleerde visie helpt de samenhang van het programma en de synergie tussen de verschillende opleidingsonderdelen te versterken. Het is duidelijk dat het verder inzetten op de concretisering van een gedeelde en gedragen visie binnen een opleiding een belangrijk middel is om te komen tot een coherente opleidingspraktijk, een transparante en doelgerichte evaluatie van die praktijk en een vlotte samenwerking met de stagescholen. Het ontbreken van een heldere opleidingsvisie maakt opleidingen ook meer kwetsbaar voor externe ontwikkelingen (o.a. nieuwe beleidsontwikkelingen, fusies, ...). Ofwel geeft dit telkens aanleiding tot grootschalige vernieuwingen, waardoor deze opleidingen van de ene fundamentele curriculumherziening in de andere rollen, ofwel worden de nieuwe concepten bovenop de bestaande gestapeld, zonder echt geïntegreerd te worden en maakt dit de spraakverwarring binnen de opleiding en met externen (o.a. visitatie) alleen maar groter.

In de meeste opleidingen wordt aandacht besteed aan verschillende onderwijsvisies, de achterliggende theoretische gedachten en opvattingen en de daaruit voortkomende verschillen in didactische en pedagogische aanpak. Op grond daarvan kunnen de studenten beter een beargumenteerde keuze maken om een eigen visie te ontwikkelen.

4 ONDERZOEKSCOMPETENTIES EN BACHELORPROEF

In elke opleiding wordt er op ingezet dat de professionele bachelor met-
een aan de slag kan, wat beaamd wordt door de alumni en het werkveld.
Hoewel er belangrijke verschillen zijn tussen de opleidingen m.b.t. de
onderzoekscompetentie van de afgestudeerden, krijgt in elke opleiding
de reflectie op het eigen handelen veel aandacht. De commissies vinden
het positief dat de studenten hiervoor een systematiek aangereikt krijgen,
maar merken op dat het eigenlijke reflecteren vaak niet verder gaat dan
het reflecteren over het momentane gebeuren en op het eigen handelen
als leraar in de klas. Het leren en de ontwikkeling van kleuters staan veel
minder in de focus, net zoals andere functionele gehelen. Bovendien ge-
beurt er zelden een koppeling met theoretische referentiekaders of ont-
breken verbanden met inhouden uit andere opleidingsonderdelen. Op die
manier blijft het reflecteren vaak oppervlakkig.

De onderzoekscompetenties, zoals beschreven in de decretale basiscom-
petenties, gaan echter verder dan leren reflecteren. Het is voor de commis-
sies vaak onduidelijk wat er van een Bachelor in het onderwijs: Kleuteron-
derwijs wordt verwacht op het niveau van onderzoek. Elke opleiding lijkt
dit in te vullen vanuit haar eigen referentiekader. Vaak blijkt er verwarring
over het gebruik van de term 'onderzoek', die in ieder geval evidentie (da-
ta-onderzoek) vooronderstelt. Het verdient aanbeveling dat de opleidingen
reflecteren over de onderzoekende houding en de onderzoekscompeten-
ties die een student dient te verwerven en wat dat precies inhoudt. De
commissies vinden het belangrijk dat deze onderzoekscompetentie in de
drie opleidingsfases terug te vinden is. Het is de manier bij uitstek om de
banden tussen wetenschappelijk onderzoek en de onderwijspraxis aan te
halen. Ook voor werkstudenten is dat een blijvend aandachtspunt. Een
bachelorproef in een andere opleiding leert de betrokkene weinig over
wetenschappelijk onderwijsonderzoek in relatie tot de onderwijspraktijk
in kleuterscholen. Deze bachelorproeven variëren overigens sterk tussen
opleidingen in omvang, gaande van een vrijblijvende optie, over 3 studie-
punten tot bachelorproeven XL voor 30 studiepunten. Ook de kwaliteit van
de opgeleverde bachelorproeven verschilt aanzienlijk tussen opleidingen
Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs, gaande van (reflecties op
basis van) observaties bij de implementatie van ontwikkelde materialen
tot experimenteel onderzoek volgens de normen van de onderwijswet-
enschap. Hetzelfde vertaalt zich naar het bronnengebruik, van Google als
'database' en websites als primaire bron tot zorgvuldig geselecteerde
Engelstalige onderzoeksartikels. Een betere afstemming tussen opleidingen

is wenselijk. Het zou leiden tot een duidelijke begripsinvulling inzake onderzoekscompetenties. Toch zijn de commissies positief gestemd over de evolutie die op dit gebied sinds vorige visitaties gemaakt werd en wensen ze de opleidingen te stimuleren om gebruik te maken van het groeipotentieel dat er is.

5 DIVERSITEIT VAN DE INSTROOM

De diversiteit op basis van vooropleiding van de instroom is groot binnen de opleidingen kleuteronderwijs. Een overgrote groep van studenten komt uit het technisch onderwijs en het beroepsonderwijs; een geringer aantal uit het algemeen secundair onderwijs en kunstsecundair onderwijs. In alle opleidingen wordt ingezet op die diversiteit door middel van onthaalmomenten voor kandidaat-studenten en diverse vormen van studiebegeleiding, om de kansen voor alle studenten te verhogen. Voorbeelden zijn: goede voorlichting (zoals meeleeftdagen), onthaalmomenten bij de start, proeven mondelinge taalvaardigheid en oriëntatieproeven generieke kennis en vaardigheden, advies voor remediëring, heroriëntering of een wijziging van het inschrijvingscontract, de eerste trajectschijf spreiden over twee jaar, individuele trajecten voor zij-instromers en rekening houden met EVK en EVC. Uit de visitaties bleek echter dat de gewenste resultaten (nog) niet bereikt worden. Opleidingen hebben ook weinig zicht op de effectiviteit van al die inspanningen. De vraag dient gesteld te worden of meer gerichte aanpakken zoals vak- en/of taalgerichte remediëringstrajecten, eventueel in combinatie met studieduurverlenging kunnen helpen om gemotiveerde kandidaat-leraren alle kansen te bieden uit te groeien tot kwaliteitsvolle kleuterleraren. De vraag is ook of verregaande remediëringstrajecten nog wel een opdracht zijn voor de lerarenopleidingen/hoger onderwijs en zo ja, of dit met de bestaande middelen en de aanwezige competenties kan gerealiseerd worden? Het roept ook de vraag op naar de onvoorwaardelijke toegang tot het hoger onderwijs, i.c. de lerarenopleiding, een vraag die deze visitatie overstijgt, maar die beleidsmatig dringend een antwoord vereist.

6 MATERIËLE VOORZIENINGEN EN KLEUTERMATERIALEN

In alle opleidingen voldoet de materiële infrastructuur om kwaliteitsvolle opleidingen kleuteronderwijs te realiseren. Er worden ook talrijke schikkingen getroffen opdat studenten kennis kunnen maken met didactisch materiaal voor de kleuterschool. Indien kleuters naar de hogeschool komen, bv. in het kader van demonstratielessen, lijkt het evident dat er één of meer lokalen als 'kleuterklas' of 'kleuteratelier' ingericht zijn. Aspirant-

Bachelors in het onderwijs: kleuteronderwijs worden best ondergedompeld in deze sfeer. Voor bewegingsopvoeding gebeurt dit meestal goed, en in de meeste mediatheken hebben de commissies ook een (hoek met een) duidelijke kleutergerichte sfeer aangetroffen. Ook indien micro-teaching oefeningen en vaardigheidstraining ingericht worden, is het belangrijk voldoende authentieke leermaterialen voor kleuters voorhanden te hebben binnen de lerarenopleiding. Dit kan bijdragen tot een sfeer die past bij de opleiding en waarin studenten creatief aan de slag kunnen. De commissies laten het aan het oordeel en de creativiteit van de opleiding over hoe polyvalent zo'n lokaal zou moeten zijn, maar het is belangrijk dat de opleiding nadenkt over het inrichten van lokalen, een belangrijke vaardigheid immers voor de toekomstige Bachelors in het onderwijs: kleuteronderwijs. Het is een van de vele manieren waarop de aanwezigheid van de opleiding kleuteronderwijs binnen de hogeschool kan getoond worden.

7 TAALVAARDIGHEID

Opleidingen zetten sterk in op de ontwikkeling van de taalvaardigheid van de studenten, onder meer omwille van de diversiteit van de instroom en het belang van taal in interacties met kleuters. In alle opleidingen wordt in begeleiding voorzien voor studenten die tekorten vertonen voor mondelinge en/of schriftelijke taalvaardigheid, zij het door de opleiding zelf of via externe remediëringshulp. Taal komt ook geïntegreerd aan bod in verschillende opleidingsonderdelen en maakt deel uit van de beoordeling ervan.

Er wordt ook ingezet op taalvaardigheidsontwikkeling van de kleuters, vooral in scholen die opereren in een grootstedelijke context. Bachelors in het onderwijs: Kleuteronderwijs hebben een degelijke theoretische en didactische voorbereiding nodig om alle activiteiten in de kleuterklas talig te maken, bv. het talig maken en het verrijken van hoeken. De link tussen theoretische kaders van taalvaardigheidsonderwijs bij kleuters en de didactische praktijk mag dan ook duidelijk(er) worden gemaakt.

8 INZET VAN HET PERSONEEL EN WERKDruk

De commissies stelden vast dat alle opleidingen kampen met een hoge werkdruk. Ze erkennen dat hogescholen in de voorbije tien jaar meer nadruk hebben gelegd op onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Daartegenover stond geen extra personeel.

De inzet van personeelsleden is qua begeleiding voorbeeldig. Studenten in alle opleidingen benoemden dit als één van de sterke punten van de oplei-

ding. De lage drempel tussen hen en de docenten wordt geapprecieerd. Lerarenopleiders zijn aanspreekbaar voor studenten, zowel voor een persoonlijk gesprek als per mail. Zij maken m.a.w. tijd om deze begeleiding op maat te bieden. Daarenboven kennen ook online en alternatieve vormen van opleiding en begeleiding een exponentiële groei in vergelijking met voorgaande visitaties, bv. trajecten voor afstandsonderwijs, blended learning, trajecten op maat van individuen. Dit zijn taken die in de kern van de onderwijsopdracht van de opleiding zitten. Daarnaast zijn ook onderzoek en maatschappelijke dienstverlening tot die kerntaken gaan behoren, hetgeen eveneens tijd en energie vergt van diezelfde lerarenopleiders. Tevens zijn er opleidings- en hogeschoolgebonden initiatieven en maatschappelijke tendenzen die een verhoogde inzet van betrokkenen vergen, zoals interne en externe processen van kwaliteitsmonitoring en -verbetering, de invoering van instellingsreviews, een toenemende juridisering van (evaluaties binnen) onderwijs... De commissies waarderen deze evoluties, maar waarschuwen ervoor dat de werkdruk te hoog dreigt te worden, wat aanleiding kan geven tot steeds meer deeltijds werken en ongewenste uitstroom van lerarenopleiders.

Alle opleidingen voorzien in een professionaliseringsbeleid. Naast bijscholingen op initiatief van individuele lerarenopleiders wordt er vaker voorzien in teamgerichte bijscholingen, waarbij enerzijds meer collega's samen gaan om dit uit te dragen naar het hele team en anderzijds bijscholingen op maat van het team van de lerarenopleiding worden georganiseerd. De commissies vinden dit een gunstige evolutie en zien deze laatste graag verder toenemen in functie van de visie en beleidsprioriteiten van opleidingen en in functie van de kwaliteitszorg binnen hogescholen. De commissies waarderen een professionaliseringsbeleid dat aandacht heeft voor een vergroting van de pedagogisch-(vak)didactische expertise van de docenten in de praktijk van de kleuterklas. Verder appreciëren de commissies de mogelijkheden die gecreëerd worden om nieuwe medewerkers geleidelijk te laten ingroeien, bv. door een systeem van peter-/meterschap, gedeeltelijke vrijstellingen voor jonge collega's om 'inlooptijd' toe te laten (zoals collega's die samen stagebezoeken doen, co-teaching met meer ervaren collega's), enz. Zij zijn ervan overtuigd dat deze vormen van partnerschap geen eenrichtingsverkeer zijn. Beide partijen krijgen immers impulsen om het eigen functioneren te expliciteren en te legitimeren, hetgeen ook in het principe van congruent opleiden centraal staat.

Professionalisering komt echter onder druk te staan door een te hoge werkdruk. Het is dus belangrijk de werkdruk beheersbaar te houden. In het bijzonder in kleinere opleidingen vormt dit een belangrijk aandachtspunt.

9 CONTACTEN MET HET WERKVELD EN STAGE

De praktijkcomponent kreeg in het decreet op de lerarenopleiding een prominente plaats. Dit impliceert dat kwaliteitsvolle stageplekken van cruciaal belang zijn, niet alleen voor het leren van elke individuele student maar ook voor de opleiding als geheel. Opleidingen zoeken dan ook terecht naar methodes en middelen om de relatie met het werkveld uit te breiden en te versterken. Hiervoor worden diverse acties ondernomen, zoals opleiding van mentoren, resonansgroepen, aanwerving van praktijklectoren met ervaring in de kleuterschool, bijdrage bij de pedagogische studiedagen van de scholen, explicitering van stages en stagebeoordeling. Hierdoor ontstaat een potentiële win-win situatie: de studenten zijn goed voorbereid op de stages die ze zullen lopen, mentoren krijgen een volwaardige rol als lerarenopleiders, scholen leveren een bijdrage tot de kwalitatieve werking van de opleiding. Een gedeelde verantwoordelijkheid leidt niet enkel tot een grotere betrokkenheid van het werkveld, maar verhoogt ook de kwaliteit van de toetsing en de validiteit van de beoordeling. Uit de visitaties kwam echter naar voren dat niet elke opleiding erin slaagt deze samenwerking tot een 'win-win' situatie voor beide partijen te maken, waarbij niet enkel de opleiding wint, maar ook de stageschool versterkt wordt.

De commissies zien hiervoor een reeks factoren. Zo blijven sommige opleidingen zich nog te veel als 'gast' zien in de stageschool, waarbij ze zich inschikkelijk opstellen t.a.v. de voorwaarden die de stageschool oplegt. In die gevallen blijft de opleiding vaak veeleer praktijkvolgend i.p.v. praktijk-innoverend. Het impliceert ook dat de opleiding geen vat heeft op de mate waarin alle functionele gehelen en basiscompetenties effectief tijdens de stage aan bod kunnen komen. Als stagescholen stagiairs zelfs niet toelaten in de leraarskamer, stagiairs niet mogen deelnemen aan personeelsvergaderingen of oudercontacten, is de vraag hoe studenten in de reële praktijk aan de slag kunnen met functionele gehelen zoals de leraar als lid van het schoolteam of als partner van externen. In de praktijk leidt dit er vaak toe dat het leerproces dat studenten kunnen doorlopen binnen deze functionele gehelen, afhankelijk is van de goodwill van de stageschool. Daartegenover staan voorbeelden van goede praktijk, waarbij stagiaires gedurende een langere tijd stage lopen en effectief volwaardig kunnen deelnemen aan alle activiteiten en vergaderingen zoals elk ander personeelslid van de school en hierin begeleid worden.

De commissies stelden vast dat zich op dit terrein verschillen aftekenen tussen de opleidingen. Sommige opleidingen behandelen van meet af aan

alle functionele gehelen (FG) als evenwaardig en stellen dat de student voor elk FG een leerweg moet afleggen en een zeker beheersingsniveau moet realiseren. Andere opleidingen brengen een hiërarchie aan tussen de FG, waarbij vaak aan de eerste 3 tot 5 FG een groter belang gehecht wordt dan aan de laatste 5.

De commissies zijn van mening dat hier nog een taak weggelegd is voor de overheid: alle functionele gehelen zijn volgens de commissies evenwaardig en moeten dan ook in elke lerarenopleiding de nodige aandacht en oefenkansen krijgen. Dit impliceert dat ook de stagescholen hiertoe de nodige oefengelegenheid moeten creëren. Hoewel aanvangsbegeleiding zeker noodzakelijk blijft na de initiële opleiding, kan het niet zijn dat een deel van de initiële opleiding naar de aanvangsbegeleiding zou doorgeschoven worden. Uit gesprekken met studenten en alumni blijkt vooral het werken en communiceren met ouders een heikel punt. Er is immers een spanningsveld tussen enerzijds de noodzaak aan ervaring opdoen tijdens de stages en anderzijds de vertrouwelijkheid in de relatie ouder - student Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs. Toch is het belangrijk dat studenten leren formeel en informeel met ouders te communiceren over het leren en ontwikkelen in de kleuterklas. Interesses, zorgen en behoeftes van kinderen en hun ouders kunnen inspireren tot (aanpassing van) het didactisch handelen.

10 AANVANGSBEGELEIDING EN MENTOREN

De commissies hebben vastgesteld dat er veel eisen gesteld worden aan de opleidingen kleuteronderwijs. Waar minder aandacht naar gaat, is aanvangsbegeleiding van de net afstuderende Bachelors in het onderwijs: Kleuteronderwijs, terwijl de wetgever uitgaat van een gedeelde verantwoordelijkheid tussen opleiding en school. Hoge uitstroomcijfers van startende leraren suggereren dat zij vaak nood hebben aan verdere begeleiding. Opleidingen werken aan een intense relatie met het werkveld. Dit gebeurt uiteraard in het kader van de opvolging van de stages van de studenten, maar komt in nog intensere mate aan bod in scholen die hun mentoren sturen naar de mentoropleidingen van de opleiding. Sommige opleidingen leggen een intens netwerk aan met een aantal (partner) scholen. Het zou interessant zijn dat scholen ook op de lerarenopleiding kunnen steunen in het kader van de aanvangsbegeleiding die ze willen realiseren. Hieruit ontstaat een meerwaarde voor de school: mentoren die intens samenwerken met de opleiding zullen immers ook deze expertise kunnen inzetten bij de aanvangsbegeleiding van nieuwe personeelsleden. De commissies adviseren in dit verband de overheid om het systeem van

intensieve trajecten van mentorenopleiding en de mentorvergoeding opnieuw in overweging te nemen.

11 DOORGAANDE LIJN

Het leerproces van een kind start en stopt niet bij de kleuterklassen. Opleidingen hechten terecht steeds meer belang aan de doorgaande lijn van kinderopvang, naar kleuteronderwijs, naar lagere onderwijs, wat tot uiting komt in diverse initiatieven, zoals:

- samenwerking tussen de diverse lerarenopleidingen, in het bijzonder tussen de kleuter- en de lagere school. Er zijn bv. gemeenschappelijke opleidingsonderdelen en/of ervaringsuitwisseling tussen beide groepen van studenten en/of docenten. Het belang van de eigen identiteit per onderwijsniveau wordt daarbij niet uit het oog verloren. Integendeel, beide opleidingen versterken elkaar door deze samenwerking en uitwisseling;
- stages worden ook ingericht zowel in de kleuterafdeling als in de eerste graad van de lagere school. Ook de peuterklassen krijgen specifieke aandacht;
- contacten met de kinderopvang vanuit een groeiende gevoeligheid voor het belang van een goede opvang van de 2,5-jarige peuters in de kleuterschool en de oprichting van de nieuwe bacheloropleidingen als ‘Pedagogie van het Jonge Kind’ in samenwerking met de opleiding kleuteronderwijs en/of lagere onderwijs.

De commissies stelden vast dat dit vandaag beperkt blijft tot initiatieven op het niveau van afzonderlijke opleidingen. Zij willen deze initiatieven aanmoedigen en hopen op een meer structurele verankering van dit proces. De commissies zien hierin tal van voordelen. Naast het belang van een goede doorlopende pedagogische-didactische lijn voor leerlingen zien de commissies ook mogelijkheden op het vlak van beheersing van de taaklast, het delen van expertise (o.a. bij het ontwikkelen van het afstandsleren, ...), het vergroten van de transparantie en betrouwbaarheid bij de evaluatie van studenten doordat meer docenten vanuit een verschillende invalshoek bij de evaluatie betrokken kunnen worden, het verdiepen van de professionalisering van docenten en een versterking van de interne kwaliteitszorg.

12 PLURALISME BINNEN DE OPLEIDINGEN

Opleidingen besteden ook steeds meer aandacht aan het pluralistisch karakter van de samenleving. Niet alleen komen tijdens de opleiding diverse overtuigingen aan bod, maar er wordt ook gezorgd voor een dialoog. In principe bieden de opleidingen voldoende materiaal aan opdat afgestudeerden

in alle scholen van alle netten zouden kunnen functioneren, hetgeen de brede inzetbaarheid van de alumni beter garandeert. Daartoe wordt binnen verschillende opleidingen ook actief werk gemaakt van het bestuderen van de diverse leerplannen, waarbij gelijkenissen minstens even belangrijk zijn als verschillen. De commissies raden de opleidingen aan om alle leerplannen vlot, eventueel digitaal, ter beschikking te stellen. De digitale mogelijkheden zoals bv. doelenzoekers, die gecreëerd werden om gemakkelijker de weg te vinden in de talrijke leerplandoelen zijn een meerwaarde als ze verantwoord gebruikt worden. Ze hebben bv. hun nut bij snel en gericht opzoeken en dragen op die manier bij tot het beperken van de planlast.

Verschillende opleidingen laten ook toe dat studenten in andere netten stage lopen of moedigen het expliciet aan. De commissies appreciëren deze openheid.

13 INTERNATIONALISERING

In vergelijking met vorige visitatie is internationalisering een aspect dat overall aandacht krijgt en waarin enerzijds een grote ontwikkeling werd vastgesteld, anderzijds zijn de verschillen tussen de opleidingen op dit vlak nog steeds bijzonder groot.

Het valt op dat er tussen de opleidingen sterk uiteenlopende visies gehanteerd worden, dat er zelden sprake is van welke competenties men via internationalisering wil nastreven en welke meerwaarde die hebben in het licht van de basiscompetenties van de leraar kleuteronderwijs.

In sommige opleidingen wordt internationalisering veeleer aangestuurd door de hogeschool en blijft het beperkt tot een mogelijk aanbod voor studentenmobiliteit, in andere opleidingen is er een sterke ondersteuning door de hogeschool maar voert de opleiding zelf een beleid dat erop gericht is elke student een internationaliseringservaring te laten opdoen. Daartoe ontwikkelt ze een ruim aanbod van korte of langere internationaliseringservaringen, zelfs voor werkstudenten, gekoppeld aan een bepaald aantal studiepunten. In dergelijke opleidingen zijn internationaliseringscompetenties ook duidelijk opgenomen in de opleidingsvisie.

Deze (nog beperkte) voorbeelden van goede praktijk tonen de commissies alvast dat de lat beslist hoger kan gelegd wat dit aspect in de opleiding betreft. De commissies willen de opleidingen dan ook aanmoedigen hierin verder te investeren en te ontwikkelen.

14 SAMENVATTEND

De commissies hebben vastgesteld dat alle opleidingen er in slagen om Bachelors in het onderwijs: Kleuteronderwijs te vormen die startbekwaam zijn. In het kader van een opleiding tot professionele bachelor leggen ze een accent op de stages. Hierbij valt op dat deze in regel goed begeleid worden, en dat de beweging om deze op adequate wijze te toetsen (dit is op niveau 6 van de VKS) is ingezet, met zorgvuldig opgestelde en met het werkveld doorgesproken evaluatiecriteria. Daarnaast wint de bachelorproef aan belang, zeker in het kader van de realisatie van functioneel geheel 'de leraar als onderzoeker, innovator'. Eenduidigheid over de invulling van de daaraan gekoppelde competenties op kwalificatieniveau 6 vergt nog verdere operationalisering en overleg.

De instroom van de opleiding is zeer divers geworden: alle opleidingen hebben stappen gezet om met deze instroom zo optimaal mogelijk om te gaan. Dit komt ook tot uiting in talrijke begeleidings- en remediëringsactiviteiten en in de lage drempel tussen docenten en studenten, wat dan weer aanleiding geeft tot een verhoging van de werkdruk, waar verder aandacht aan besteed moet worden. Wat het bewaken van de instroom betreft, vindt de commissie dat hier ook een taak is weggelegd voor de overheid.

Het valt te verwachten dat ook de diversiteit en het maatschappelijk belang van onderwijs verder zal toenemen. Hiertoe is het noodzakelijk dat leraren naar oplossingen kunnen zoeken voor de problemen waarvoor ze gesteld worden. Daarom is het belangrijk dat opleidingen verder inzetten op de onderzoekscompetenties en op het kunnen gebruiken van de resultaten van relevante wetenschappelijke onderzoeken in de praktijk.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs in vergelijkend perspectief – parallelle commissie 3

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professioneel gerichte opleidingen Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele deelrapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de deelrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de deelrapporten.

Alle hier betrokken opleidingen worden aangeboden door 4 Vlaamse hogescholen: Vives Noord, Vives Zuid, Hogeschool-Universiteit Brussel (HUB) en Katholieke Hogeschool Sint-Lieven. Een aantal opleidingen bieden ook diverse opleidingsvarianten aan. Waar relevant is een onderscheid gemaakt.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Hogeschool-Universiteit Brussel als goed, van de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven als voldoende, van Vives Noord als voldoende en van Vives Zuid als excellent.

De commissie stelde over de verschillende instellingen heen vast dat alle opleidingen qua niveau en oriëntatie voldoen aan de vooropgestelde domeinspecifieke leerresultaten. Alle opleidingen hebben de tien functionele gehelen waaraan een lerarenopleider moet voldoen geïntegreerd in hun opleidingsspecifieke leerresultatenkader. Globaal had de commissie wel bedenkingen bij het niveau van de leraar als onderzoeker, gezien dit in het domeinspecifieke kader verengd wordt tot 'reflective practitioner'. Bij alle instellingen viel het op dat voor het opmaken van hun visie een grondige studie van lerarenopleidingen vooraf was gegaan. Ondanks het feit dat niet overal even duidelijke keuzes werden gemaakt voor bepaalde pedagogische benaderingen is er bij alle betrokkenen wel sprake van een grote aandacht voor de invulling van het beroep en de opleiding.

Dit betekent echter niet dat alle opleidingen aan elkaar gelijk zijn. Zij weten zich duidelijk te profileren van elkaar en hebben meerdere onderscheidende karakteristieken. De Hogeschool-Universiteit Brussel focust in haar visie heel sterk op 'leren in en door diversiteit'. De opleiding kiest er in haar doelstellingen expliciet voor om diversiteit positief te benaderen en de studenten hierin actief te betrekken. Vanuit de vaststelling dat er een groeiende culturele, sociale en talige diversiteit bestaat en groeit in de grootstedelijke Brusselse omgeving van de opleiding heeft zij er voor gekozen om deze in haar onderwijs te integreren. Hiervoor vroeg zij een bijzonder kwaliteitskenmerk aan dat door de commissie ook werd toegekend. Bij de Hogeschool Vives Zuid heeft de opleiding er voor gekozen om een traject werkplekleren in te richten dat studenten toelaat vanaf het eerste jaar in de praktijk te staan. Deze hogeschool zet ook sterk in op onderzoek en maatschappelijke dienstverlening waarvoor zij vier ondersteunende expertisecentra heeft opgestart: Digitaal leren, Wetenschappelijk denken, Brede school Vlaanderen en Erfgoededucatie.

De afstemming met het werkveld verloopt in alle instellingen vlot. Uit de gesprekken bleek dat de opleidingen de voorbije jaren een positieve samenwerking hebben opgebouwd met verschillende spelers uit het werkveld. Met name de stagescholen die samen met de Hogeschool Vives

Zuid het traject werkplekleren organiseren waren erg tevreden over de samenwerking. Hoewel dit in een beginperiode meer inspanningen vroeg is het traject op korte termijn uitgegroeid tot een win-win situatie voor alle betrokkenen. Dit is wat volgens de commissie in al deze overlegorganen dient nagestreefd te worden, maar nog niet altijd volledig bereikt wordt. Een kritische bedenking bij de werking van de overlegorganen met het werkveld was de invulling ervan. Te vaak vond de commissie dat deze erg lokaal verankerd was of slechts een beperkte vertegenwoordiging van het brede werkveld kende. Dit is iets waar de opleidingen in de komende jaren nog kunnen aan werken. Anderzijds onderstreepten de gesprekspartners van de instellingen wel dat de opleidingen door deze contacten wel degelijk de vinger aan de pols hielden en de nodige veranderingen aanbrachten in hun curriculum om de studenten startklaar te maken.

Met betrekking tot internationalisering stelde de commissie bij de meeste instellingen vast dat er slechts een beperkte visie aanwezig is. De meeste instellingen hebben aandacht voor het onderwerp maar het is niet altijd duidelijk wat de achterliggende visie is of de beoogde resultaten zijn.

Algemeen stelde de commissie vast dat het beoogde eindniveau van de opleidingen Kleuteronderwijs aan alle bezochte instellingen voldoet aan de vooropgestelde generieke kwaliteitseisen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn overal terug te vinden en de opleidingen hebben sterk geïnvesteerd in het uittekenen van een eigen visie en profilering.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Hogeschool-Universiteit Brussel als goed, van de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven als goed, van Vives Noord als voldoende en van Vives Zuid als goed.

De opleidingsprogramma's van de verschillende opleidingen zijn een adequate vertaling van de vooropgestelde doelstellingen. Het is niet evident om de verschillende opleidingsprogramma's met elkaar te vergelijken omwille van het feit dat de profilering en de visie van de opleidingen is doorgetrokken in de organisatie van de verschillende opleidingsonderdelen. Zo is er bij de opleiding van de Hogeschool-Universiteit Brussel een duidelijke en grote leerlijn rond diversiteit aanwezig. Bij de andere opleidingen is er voor dit onderwerp aandacht, maar het is niet zo sterk uitgewerkt. Bij de hogeschool Vives Zuid is er een instroomtraject van gemeenschappelijke opleidingsonderdelen voor 21 studiepunten waar de studenten van de

opleidingen Lager onderwijs en Kleuteronderwijs voor specifieke projecten, opdrachten of opleidingsonderdelen samen les volgen zodat zij nog vlot kunnen overschakelen van traject. Op die manier heeft elke opleiding kleur gegeven aan haar eigen programma. In het programma zijn duidelijke klemtonen weer te vinden van wat een opleiding belangrijk acht. Dit is vooral te zien in de mate waarin de tien functionele gehelen of domeinspecifieke leerresultaten weer te vinden zijn in het programma. Bij de hogeschool Vives Zuid komen in alle opleidingsfasen alle leerresultaten terug. Bij de hogeschool Vives Noord is de leraar als cultuurparticipant naast de eerste vier leerresultaten doorheen de hele opleiding aanwezig, terwijl de andere pas vanaf het derde jaar van het normtraject behandeld worden. Bij de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven heeft men een grafische weergave gemaakt van de manier waarop de leerresultaten worden aangeboden aan de studenten. In die weergave is te zien dat men in het begin voornamelijk focust op de eerste leerresultaten en dat men als sporadisch een aantal andere onderzoekt om zo in het laatste jaar ook alle leerresultaten aangeraakt te hebben.

Alle opleidingen voldoen aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining. Bij de stages viel het de commissie op dat alle opleidingen aandacht hebben voor het feit dat studenten in aanraking komen met de verschillende leeftijden en dat ook de doorgaande lijn naar het lager onderwijs aan bod komt. Op die manier krijgen studenten reeds tijdens hun opleiding zicht op de verschillende uitdagingen van het werkveld. Men dient soms wel meer rekening te houden met de diversiteit tussen scholen en studenten te confronteren met zowel leerstofjaarklassensysteem als verticale leergroeperingsvormen. Bij verschillende instellingen vond de commissie ook een aantal good practices. Bij alle hogescholen zag de commissie voorbeelden van stages waarbij de studenten ingezet worden in de brede werking van de kleuterschool of bij Vives Zuid zelfs de volledige werking van een school overneemt. Deze actieve participatie aan de werking van een school zorgt er voor dat deze studenten bepaalde competenties op een hoger niveau verwerven. Bij de Hogeschool-Universiteit Brussel moeten studenten verplicht minstens één stage lopen in een Brusselse context. Bij Vives Zuid is er ook een traject duaal leren waarbij studenten twee vaste dagen in de week stage lopen en les volgen op de andere dagen.

Ook in het opleidingsprogramma waren bij de verschillende opleidingen specifiek profilerende kenmerken aanwezig. Bij de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven kon de commissie genieten van een natuureducatiecentrum

(met o.a. een blote voeten pad) en ontspannen in het snoezeldorp. In de hogeschool Vives Noord werd zij rondgeleid in een immens grote gezelschapsspellenbibliotheek. Bij de hogeschool Vives Zuid werd zij wegwijs gemaakt in vier expertisecentra: digitaal leren, wetenschappelijk denken, brede school Vlaanderen en erfgoededucatie. Bij de Hogeschool-Universiteit Brussel zag zij heel wat projecten rond het leren in en door diversiteit, zoals 'Dit ben ik in Brussel', het Toverbos en 'Tutors na de bel'. De commissie waardeert al deze initiatieven die een meerwaarde bieden voor de opleiding en haar studenten.

De gebruikte onderwijsvormen en -middelen in de verschillende opleidingen waren overal in orde. Ondanks enkele opmerkingen (gebruik van wetenschappelijke artikels, bronverwijzingen, ...) werd het cursusmateriaal overal up-to-date en inhoudelijk goed gevonden. De elektronische leerplatformen werden op een degelijke manier ingezet. Qua werkvormen stelde de commissie vast dat alle opleidingen een brede waaier aan methodieken gebruiken. Het werken met een portfolio, coöperatief leren (door bijvoorbeeld groepswork), het gebruik van reële of representatieve contexten, televoting en hoekenwerk zijn maar een paar van de vele mogelijke voorbeelden. In de verschillende instellingen wordt ook gewerkt met tal van multimediale toepassingen, zoals smartboards en mobile voting. Een interessante vaststelling was ook de invloed die het aanbieden van afstandsonderwijs heeft op het cursusmateriaal. Terwijl het materiaal van het reguliere traject oorspronkelijk werd aangepast aan studenten in het werktraject lijkt nu een grotere kruisbestuiving en zelfs een omkeer zichtbaar te worden. Gezien het cursusmateriaal voor de werkstudenten meer gericht is op zelfstudie faciliteert het ook meer het leren van studenten in het regulier traject zodat deze zelfstandiger kunnen werken. Ook al het materiaal dat ontwikkeld wordt (bijvoorbeeld filmpjes) om het afstandsonderwijs te faciliteren is beschikbaar voor het dagonderwijs, wat voor deze studenten een meerwaarde is.

De studiebegeleiding werd in alle instellingen positief gewaardeerd. Elke instelling heeft een duidelijk beleid rond het ondersteunen van haar studenten. Studentenbegeleiders, studiebegeleiders, trajectbegeleiders, ELO-coach en ombudspersonen staan naast individuele docenten allemaal klaar om studenten te helpen. Gespecialiseerde diensten helpen bij tal van socio-economische problemen. Opvallend daarbij was de openheid van alle personeelsleden en de lage drempel tot het benaderen van al deze personen. Dat er vaak ook preventief en niet alleen remediërend wordt gewerkt kan de commissie alleen maar aanmoedigen. Een kritische beden-

king heeft zij wel bij de invulling van de functie van de ombudsdienst in een aantal instellingen. Deze persoon heeft een belangrijke rol te vervullen. Het is aangewezen dat deze persoon vlot toegankelijk is en bekend is bij de studenten. Tevens dient deze persoon onafhankelijk en vertrouwelijk te kunnen werken met studenten en met lerarenopleiders.

De materiële voorzieningen van de opleidingen waren overal minstens voldoende voor het inrichten van de opleiding. Op alle bezochte locaties zijn de nodige lokalen en materialen aanwezig. Bepaalde instellingen hebben in het kader van hun visie bepaalde infrastructuur sterker uitgewerkt (zoals het snoezeldorp bij de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, het ICT lokaal bij Vives Zuid en de spellenbibliotheek bij Vives Noord). Opvallend was echter dat de meeste opleidingen geen specifieke lokalen voor kleuteronderwijs ter beschikking hebben. Alle opleidingen hebben een bewegingslokaal en lokalen voor creatieve ... en beschikken over didactische materialen; echter lokalen waar men de setting van een kleuterklas kan simuleren vond de commissie niet terug. Dit laatste is slechts één suggestie die potentieel extra leermogelijkheden biedt (zoals vaardigheidstraining) en tevens helpt om de opleiding 'aanwezig' te stellen binnen de infrastructuur. In de verschillende mediatheken was de nodige literatuur aanwezig. In verschillende instellingen was ook een ruim aanbod van didactisch materiaal beschikbaar voor de studenten. De commissie vond dit erg positief. In één instelling was ook een deel van het zelfgemaakt materiaal van de opleiding uitleenbaar. In het kader van duurzaamheid is dit een waardevol initiatief.

In elke instelling ontmoette de commissie een geëngageerd opleidings-team. De samenstelling van de korpsen varieerde op verschillende vlakken, maar het enthousiasme en de inhoudelijke kennis van de personeelsleden stemde de commissie overal positief. In alle opleidingen waren ook diverse personeelsleden met praktijkervaring in het kleuteronderwijs aanwezig, wat een meerwaarde is voor de opleiding. Waar zij soms bedenkingen bij had, waren de aanwezige onderzoekscompetenties. In de lijn van vorige opmerkingen omtrent dit onderwerp is het duidelijk dat inzake onderzoeksexpertise groei mogelijk is binnen de verschillende instellingen. De werkdruk van het personeel is een andere element dat de commissie is opgevallen doorheen alle bezoeken. De algemene werkdruk ligt hoog en dient door het beleid de komende jaren scherp in de gaten gehouden te worden. De commissie onderstreept dat het beheersbaar houden van de werkdruk eveneens een belangrijk aandachtspunt is bij kwaliteitszorg om een goede onderwijskwaliteit te realiseren.

Met betrekking tot kwaliteitszorg stelde de commissie vast dat in elke instelling en opleiding er een duidelijk beleid bestaat. Er worden overal op regelmatige tijdstippen metingen georganiseerd. De resultaten worden verwerkt en omgezet in concrete verbeteringsacties. De opmerkingen van de vorige visitatiecommissie werden overal ter harte genomen.

Ondanks het feit dat er niet altijd een duidelijke visie op internationalisering bestaat, weerhoudt dit de opleidingen niet om er heel wat inspanningen voor te leveren. Overal is er internationale mobiliteit aanwezig, zowel voor docenten als studenten, hoewel een aantal instellingen hier duidelijk verder in gaan. In de verschillende opleidingsprogramma's zijn de mogelijkheden tot internationalisering ook duidelijk verankerd. Opvallend is dat internationalisering bij het afstandsonderwijs beperkt tot niet aan bod komt. De commissie heeft begrip voor de onderbouwing van de opleiding, maar verwijst opnieuw naar een visie op internationalisering die breder kan gaan dan mobiliteit. De opleidingen moeten studenten afleveren die breed inzetbaar zijn, en dus ook in een internationale context. De commissie zag in het kader van docentenmobiliteit mooie voorbeelden van de manier waarop internationale uitwisselingen of studiereizen een invloed hadden op de inhoud van de opleidingen. Dit is een good practice die volgens haar navolging verdient.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Hogeschool-Universiteit Brussel als voldoende, van de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven als voldoende, van Vives Noord als voldoende en van Vives Zuid als goed.

Het toets- en evaluatiebeleid in de verschillende instellingen was globaal gezien in orde. Men heeft de voorbije jaren overal inspanningen gedaan om het toetsbeleid nauwer te laten aansluiten bij de vooropgestelde doelstellingen. Dit zorgt er dat de evaluatie van de studenten bijna overal op een valide, betrouwbare, objectieve en transparante manier wordt georganiseerd. In een aantal gevallen heeft de commissie aanbevelingen moeten doen om het vooropgestelde beleid nog beter in de praktijk te implementeren. De examens waren duidelijk op het niveau van een professionele bachelor en in de meeste gevallen was ook een verbeterleutel toegevoegd aan het examen. Voor de beoordeling van de stage en de bachelorproef zijn

overall duidelijke teksten toegevoegd. De kwaliteit van de beoordelingsformulieren voor deze onderdelen varieerde wel tussen de verschillende opleidingen. Een opvallend initiatief in het kader van evaluatie was de voorziening van de hogeschool Vives Zuid. In deze instelling dienen docenten 8 verschillende examens voor hun opleidingsonderdeel op te maken. Deze worden dan gebruikt om het afleggen van examens door studenten in het afstandsonderwijs op verschillende tijdstippen in het academiejaar te faciliteren.

De kwaliteit van de bachelorproeven was volgens de commissie voldoende. Op dit vlak ziet zij echter nog groeimarge voor de verschillende opleidingen. De inhoud en de evaluatiecriteria van deze bachelorproef moet duidelijker gekoppeld worden aan de vooropgestelde leerresultaten. Indien deze proef dient om de onderzoekscompetenties te onderzoeken is het belangrijk dat men op een correcte manier bronnen verwerkt, data verzamelt en interpreteert en op een gegronde basis conclusies trekt. Doorheen de verschillende bezoeken merkte de commissie dat hier de komende jaren nog meer aandacht moet aan geschonken worden.

Met betrekking tot het gerealiseerde niveau stelt de commissie dat alle afgestudeerden van de gevisiteerde instellingen het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar behalen. Vertegenwoordigers van het werkveld en alumni stellen unaniem dat op het einde van de opleidingen de nodige competenties verworven zijn om aan de slag te gaan als kleuteronderwijzer. Studenten uit het laatste jaar voelen zich eveneens klaar om in te stappen in het werkveld. Over de verschillende instellingen heen stelde de commissie vast dat bepaalde leerresultaten (zoals de leraar als cultuurparticipatant of als partner van ouders) in meer of mindere mate gerealiseerd worden. Het bijzonder kwaliteitskenmerk van de Hogeschool-Universiteit Brussel heeft duidelijk een positieve invloed op de inzetbaarheid van studenten in een grootstedelijke en multiculturele context.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditatiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

Voldoende (V)	De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
Goed (G)	De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
Excellent (E)	De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
Onvoldoende (O)	De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

Voldoende (V)	het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
Goed (G)	het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Excellent (E)	het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Onvoldoende (O)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs-proces	GKW 3 Gerealiseerde eindniveau	Eindoordeel
Vives Noord	V	V	V	V
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven - Regulier traject - Studietraject voor werkstudenten	V V	G G	V V	V V
Hogeschool-Universiteit Brussel	G	G	V	V
Vives Zuid - Regulier traject - Studietraject voor werkstudenten	E E	G G	G G	G G

DEEL 2

Opleidingsrapporten

HOGESCHOOL-UNIVERSITEIT BRUSSEL

Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs

SAMENVATTING bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs Hogeschool-Universiteit Brussel

Op 9 en 10 december werd de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs van de Hogeschool-Universiteit Brussel, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding behoort vanaf 1 januari 2014 tot het studiegebied onderwijs van de fusiehogeschool HUB-KAHO. In het academiejaar 2013-2103 waren er 137 studenten ingeschreven in de opleiding. In het deeltijds traject zitten ongeveer 11 studenten.

De opleiding profileert zich door in haar visie expliciet te focussen op 3 pijlers: ontwikkelingsgericht onderwijs, nadruk op de muzische grondhouding en aandacht voor diversiteit in een grootstedelijke context. Deze profilering wordt nog versterkt door het bijzonder kwaliteitskenmerk 'leren in en voor diversiteit' dat de opleiding aanvraag en verkreeg naar aanleiding van de visitatie. Dit bijzonder kwaliteitskenmerk houdt in dat de opleiding op twee fronten actief aan diversiteit werkt: studenten opleiden om te kunnen omgaan met kleuters in en voor diversiteit en anderzijds met de studenten zelf leren in en voor diversiteit (volgens het principe van congruent opleiden: teach as you preach).

Programma

Het opleidingsprogramma omvat 180 studiepunten. De eerste 60 studiepunten kunnen deeltijds gevolgd worden om de instap in de opleiding te faciliteren. Er werden geen problemen met de studiebelasting vastgesteld.

Het programma van de opleiding is de voorbije jaren sterk gewijzigd. Op het ogenblik van het bezoek was dit opgebouwd uit 2 grote delen. Het eerste, gemeenschappelijk gedeelte, omvat elementen zoals taalvaardigheid, informatiekunde en onderwijskunde. In de eerste opleidingsjaren bieden deze handvaten om als leraar te functioneren. In het laatste opleidingsjaar bereiden ze voor op de instap in het werkveld. De specifieke opleidingsonderdelen (onder andere stage, wereldoriëntatie, muzische vorming en diversiteit) starten vakgericht en evolueren naar een geïntegreerde inhoudelijke aanpak van het kleuteronderwijs.

De opbouw van de stage zat volgens de commissie goed in elkaar. Er is een duidelijke opbouw doorheen de drie jaren. Er is een goede mix aan stageplaatsen. Alle studenten moeten, in lijn van de opleidingsvisie, minstens één stage lopen in Brussel.

Het bijzonder kwaliteitskenmerk van de opleiding, leren in en door diversiteit, is duidelijk geoperationaliseerd in het programma. Zoals hierboven blijkt zijn er specifieke stages in het programma en in verschillende opleidingsonderdelen is goed geïntegreerd in de opleiding. Er is ook een leerlijn 'focus op diversiteit' en de opleiding is betrokken bij diverse projecten rond diversiteit.

Met betrekking tot de onderwijsleervormen stelde de commissie vast dat de opleiding gevarieerde methoden gebruikt binnen haar onderwijs, van klassieke hoorcolleges tot activerende werkvormen zoals brainstorming en klassikale groepsdiscussies. De opleiding maakt ook gebruik van een portfolio voor studenten, maar de invulling hiervan is nog voor verbetering vatbaar. Het onderwijsmateriaal van de opleiding was volgens de commissie in orde.

Met betrekking tot internationalisering stelde de commissie vast dat de praktijkrealisaties op het gebied van internationalisering beperkt zijn. De opleiding biedt de studenten wel een aantal internationaliseringsmogelijkheden aan maar het is niet steeds duidelijk wat de doelstellingen zijn van deze initiatieven. De diversiteitspijler van de opleiding vangt dit ten dele op maar mag volgens de commissie geen vervanging zijn van internationalisering.

Beoordeling en toetsing

De opleiding beschikt over een beleid inzake evaluatie en toetsing, waarmee op een adequate manier de eindcompetenties van de studenten gemeten wordt. Het evaluatiebeleid van de opleiding is gebaseerd op het beleid en de visie op evalueren van de hogeschool en de opleidingsvisie. Deze visie is volgens de commissie op orde, maar dient nog verder geoptimaliseerd te worden in de praktijk. Op papier is er een duidelijk transparant systeem uitgetekend, maar in de praktijk wordt het formatieve karakter en feedback van de toetsing niet altijd correct uitgevoerd. De wijze van beoordeling van de stage en de bachelorproef zijn in een vademecum opgenomen.

Begeleiding en ondersteuning

De infrastructuur van de opleiding zat op het ogenblik van het bezoek in een overgangsfase. Dit werd door de studenten als problematisch gesignaleerd. De opleiding gaf echter aan dat het om een tijdelijke situatie ging. De commissie kon een blik werpen op de toekomstplannen van de opleiding en heeft er vertrouwen in dat er in de toekomst betere materiële voorzieningen en vaklokalen zullen komen. De commissie merkte op dat de voorziening van specifiek kleutermateriaal zoals speelkoffers erg beperkt was.

De opleiding organiseert diverse initiatieven in het kader van studie- en studentenbegeleiding. Er zijn structurele begeleidingsmomenten voorzien voor de inhoud van de opleiding. Via de hogeschool worden alle courante ondersteunende diensten aangeboden. De commissie is van mening dat de opleiding op dit vlak alle nodige voorzieningen ter beschikking heeft. Er is binnen de opleiding ook een ombudspersoon aanwezig. De werking van deze dienst dient wel nog geoptimaliseerd te worden.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De commissie is van mening dat de opleiding een degelijk eindniveau realiseert. Studenten zijn onmiddellijk inzetbaar op het niveau van een professionele bachelor, zeker in het thema waarin zij zich verdiept hebben tijdens de opleiding. In een grootstedelijke context zijn ze zelfs goed inzetbaar. Ook het beschikbare cijfermateriaal bevestigt dit. Bijkomende aandacht dient de komende jaren te gaan naar het niveau waarop leerresultaat 6 tot 9 wordt behaald alsook naar een betere operationalisering van het evaluatiebeleid, naar het onderzoeksgehalte van de bachelorproef en naar de verschillende rollen bij de evaluatie van de stage.

Het volledige rapport van de opleiding bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs staat op de website van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad. www.vluhr.be/kwaliteitszorg

OPLEIDINGSRAPPORT bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs HOGESCHOOL-UNIVERSITEIT BRUSSEL

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Kleuteronderwijs aan de Hogeschool-Universiteit Brussel. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 9 en 10 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook

het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

De opleiding heeft voor 'Leren in en voor diversiteit' een bijzonder kwaliteitskenmerk aangevraagd. De beoordeling van dit bijzonder kwaliteitskenmerk door de visitatiecommissie is achter het opleidingsrapport toegevoegd.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding kent een lange fusiegeschiedenis en behoort vanaf 1 januari 2014 tot het Studiegebied Onderwijs van de fusiehogeschool HUB-KAHO, bestaande uit twee partnerinstellingen. Samen zullen ze vanaf 1 januari 2014 één van de vier hogescholenclusters of 'University Colleges' van de Associatie KU Leuven vormen. Daarmee bereiken alle betrokkenen een eindpunt in een proces dat startte met de personele unie van beide raden van bestuur in 2010.

Voor de opleiding betekent dit dat ze weldra formeel deel uitmaakt van een groot studiegebied onderwijs gespreid over vier campussen waarbij ze meerdere geprivilegieerde partners zal hebben: de collega-opleidingen lager en secundair onderwijs op de campussen de KAHO-opleiding kleuteronderwijs, met wie ze in grote lijnen doelgroep, beoogd afstudeerprofiel en werkveld deelt.

HUB is lid van de Associatie KU Leuven. Het studiegebied onderwijs is bijgevolg lid van 'School of Education', het expertisenetwerk van de Associatie.

In de opleiding Kleuteronderwijs van de HUB waren 137 studenten ingeschreven in het academiejaar 2012-2013. De opleiding kan ook via een deeltijds traject gevolgd worden. In dit trajecten zitten ongeveer 11 studenten.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als goed.

De visitatiecommissie stelde vast dat het beoogde eindniveau van de opleiding conform is met de doelstellingen van het gevalideerde domeinspecifiek leerresultatenkader.

Voor wat betreft het opstellen van haar opleidingsspecifieke leerresultaten baseerde de opleiding zich op het Vlaamse domeinspecifieke leerresultatenkader, het Vlaamse Kwalificatieraamwerk, de decretaal bepaalde basiscompetenties van de leraar kleuteronderwijs en haar eigen competentie-model (een theoretisch model dat aangeeft dat de leerresultaten doorheen de opleiding geleidelijk aan verdiept worden). De commissie stelde vast dat er een goede samenhang bestaat tussen deze elementen, de kerndoelen van de opleiding en haar programma.

Bij het lezen van de doelstellingen van de opleiding viel het de commissie op dat de opleiding zich duidelijk wenst te profileren binnen het Vlaamse landschap van opleidingen bachelor in het Kleuteronderwijs. De commissie kon daarbij drie grote pijlers onderscheiden: ontwikkelingsgericht onderwijs, nadruk op de muzische grondhouding en aandacht voor diversiteit in een grootstedelijke context. Al deze pijlers waren duidelijk terug te vinden in de visie en de kerndoelen van de opleiding. De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de opleiding er in slaagt om zich op deze manier te profileren bij alle betrokkenen. Naast deze elementen zet de opleiding in op creatief-lateraal denken, onderzoekend innoveren en levenslang reflecteren. Deze elementen waren minder zichtbaar en kwamen in tegenstelling tot de grote pijlers niet bij alle gespreksgroepen naar voren. De commissie merkte dat de opleiding niet altijd dezelfde definities hanteert van kernbegrippen die in de doelstellingen naar voren komen. De commissie beveelt aan dit in de toekomst te verduidelijken.

De ontwikkelingsgerichte didactiek die de opleiding hanteert is gebaseerd op het ontwikkelingsplan van het katholiek onderwijs en op basis van ontwikkelingsgericht onderwijs. De opleiding wil daarmee de brede persoonlijke ontwikkeling benadrukken en de aandacht vestigen op het samenspel van het kind, cultuur en omgeving. Uit de gesprekken met de commissie bleek dat de opleiding een meerwaarde ziet in het ontwikkelingsgericht onderwijs ten overstaan van het ervaringsgerichte omdat binnen ontwik-

kelingsgericht onderwijs er gericht gestimuleerd kan en mag worden op de ontwikkeling en omdat de leerkracht bewuster in het proces kan ingrijpen. De commissie vond het ontwikkelingsgerichte binnen de opleiding zowel terug in de relatie tussen docenten en studenten maar ook in de manier waarop studenten leren met kleuters omgaan. Met de nadruk op de muzische grondhouding zet de opleiding sterk in op muzische vorming, waaronder kunst- en cultuureducatie. De diversiteitspijler is gericht op het ontwikkelen van een interculturele grondhouding bij de studenten, en hun aansporen om diezelfde grondhouding in hun eigen onderwijs na te streven. Deze pijler is sterk geïnspireerd vanuit de grootstedelijke context van Brussel waarin het onderwijs gegeven wordt.

De visie en profilering van de opleiding wordt ook verduidelijkt door het bijzonder kwaliteitskenmerk dat zij aanvragen: leren in en voor diversiteit. Vanuit de vaststelling dat er een groeiende culturele, sociale en talige diversiteit bestaat en groeit in de omgeving van de opleiding heeft zij er voor gekozen om deze in haar onderwijs te integreren. De opleiding kiest er in haar doelstellingen expliciet voor om diversiteit positief te benaderen en de studenten hierin actief te betrekken. Daarmee wordt één van de pijlers van de opleiding nog eens extra benadrukt. De opleiding werkt daartoe actief op twee fronten: studenten opleiden om te kunnen omgaan met kleuters in en voor diversiteit en anderzijds met de studenten zelf leren in en voor diversiteit (volgens het principe van congruent opleiden: teach as you preach). De commissie heeft bijzondere waardering voor deze aanpak. Zij beaamt net als de vorige visitatiecommissie dat de opleiding een referentie-opleiding is voor andere opleidingen op dit vlak. Ook de projecten die de opleiding de voorbije jaren heeft opgezet (Tutors na de bel, het Toverbos, Dit ben ik in Brussel) en waarmee zij haar expertise wenst te valoriseren zijn voorbeeldig. De commissie heeft op dit vlak wel één kritische bedenking. Door de grote aandacht voor de grootstedelijke context bestaat het gevaar dat diversiteit op een specifieke manier gedefinieerd wordt. De opleiding dient er over te waken dat er geen verenging optreedt.

Om haar doelstellingen af te stemmen op het werkveld organiseert de opleiding op jaarlijkse basis een resonantieraad. Uit de ingekeken documenten kon de commissie afleiden dat deze een duidelijk invloed hebben gehad op de kerndoelen van de opleiding. Het bijzonder kwaliteitskenmerk en de manier waarop dit is aangepakt binnen de opleiding is het duidelijkste bewijs dat gedetecteerde noden worden geïmplementeerd in de opleiding. De opleiding werkt daardoor ook niet alleen samen met onderwijsinstellingen, maar ook met tal van andere partners, zoals bijvoorbeeld

het steunpunt Diversiteit & Leren en Brusselleer (centrum basiseducatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Uit de gesprekken bleek dat het werkveld in grote mate tevreden is over de manier waarop de opleiding haar doelstellingen heeft opgesteld.

Met betrekking tot internationalisering stelde de commissie vast dat er aandacht voor is, maar dat er een duidelijke visie ontbreekt op wat men wenst te bereiken. Zowel op het vlak van mobiliteit van studenten en docenten als op de inhoudelijke meerwaarde hiervan (beoogde competenties) blijft de opleiding eerder vaag. De commissie raadt de opleiding aan om het internationale perspectief van haar opleiding beter uit te werken en een visie hierover te ontwikkelen. De huidige doelstellingen vormen via de aandacht voor talen en culturen een ideaal uitgangspunt om ook hier opvallende zaken te verwezenlijken. De opleiding vult het begrip duidelijk breed in, maar geeft nog onvoldoende richting aan het internationaliseringsproces door geen expliciete visie te formuleren.

De commissie is van mening dat het beoogd eindniveau van de opleiding goed is. De opleiding heeft duidelijke doelstellingen die voldoen aan alle wettelijke kaders. Daarnaast heeft de opleiding via expliciete keuzes zichzelf sterk gepositioneerd in het Vlaamse landschap. Zij kan een aantal zaken nog beter benoemen en inzake internationalisering dient zij de komende jaren nog inspanningen te leveren, maar zij is zich daar van bewust. Haar keuze voor het leren in en voor diversiteit is binnen de Brusselse context duidelijk een meerwaarde.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs als goed

Het programma van de opleiding is een adequate vertaling van de vooropgestelde doelstellingen. Het geheel der opleidingsonderdelen laat toe de leerresultaten te bereiken.

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat het programma van de opleiding Kleuteronderwijs qua vormgeving en inhoud volop in beweging is geweest de voorbije jaren. Er is veel veranderd (onder meer de semestrialisering en de vergroting van de praktijkcomponent...) en men is nog steeds veranderingen aan het doorvoeren. Op het ogenblik van het bezoek waren de vernieuwingsvragen nog niet in balans, zo bleek ook uit de ge-

sprekken. De commissie is van mening dat de kwaliteit van het programma globaal in orde is, maar een consolidatie van alle wijzigingen is nodig om de kwaliteit te garanderen naar de toekomst toe.

Het programma van de opleiding is opgebouwd uit 2 grote delen: een gemeenschappelijk gedeelte en een specifiek gedeelte. De gemeenschappelijke opleidingsonderdelen omvatten vakken zoals taalvaardigheid, informatiekunde en onderwijskunde. In de eerste opleidingsjaren bieden deze handvaten om als leraar te functioneren. In het laatste opleidingsjaar bereiden ze voor op de instap in het werkveld. De specifieke opleidingsonderdelen (onder andere stage, wereldoriëntatie, muzische vorming en diversiteit starten vakgericht en evolueren naar een geïntegreerde inhoudelijke aanpak van het kleuteronderwijs. In de eerste opleidingsfase krijgen de studenten een vakkennis en ontwikkelingsgerichte vakdidactiek. In de tweede fase wordt er geïntegreerd gewerkt en vertrekt elk opleidingsonderdeel vanuit een thema dat meerdere ontwikkelingsdomeinen beslaat. In de derde opleidingsfase wordt gespecialiseerde materie vanuit verschillende vakdidactische aspecten in geïntegreerde opleidingsonderdelen aangeboden.

De commissie is van mening dat het programma goed is opgebouwd. De vooropgestelde doelstellingen van de opleiding, met name de drie pijlers zijn duidelijk herkenbaar in het programma. Er zijn duidelijke leerlijnen aanwezig. Een aantal elementen moeten volgens de commissie de komende jaren verder worden aangepakt. In het opleidingsprogramma is er nog geen onderzoeklijn zichtbaar. Uit de gesprekken en de ingekeken documenten bleek dat er aandacht voor is, maar bleek ook dat dit nog niet voldoende doordacht en uitgewerkt was. Onderzoeksmethodieken worden in het huidige programma bijvoorbeeld op 9 uur aangeleerd, wat volgens de commissie niet realistisch is. Dit werd ook duidelijk door het feit dat verschillende gespreksgroepen contradictorische informatie gaven hierover. Het verdient dus aanbeveling dit expliciet op te nemen in het programmaoverzicht. Verduidelijking is ook nodig bij een aantal theoretische termen die de opleiding hanteert. Uit de gesprekken met de studenten bleek dat zij onder meer de termen '(binnenklas)differentiatie' en 'lateraal denken' moeilijk konden plaatsen. In de praktijk bleken zij dit toe te passen, maar de terminologie was verwarrend. Ook de invulling van de term differentiatie bleek tijdens de gesprekken vaak beperkt te blijven tot sociaal-culturele-talige diversiteit, terwijl andere vormen (zoals bijvoorbeeld interessedifferentiatie) op de achtergrond bleven of ontbraken. Ook hier dient de opleiding verder aandacht aan te besteden.

Het is positief dat de opleiding zorg aan bod brengt en dat men hiervoor het nieuwe zorgvademeccum als leidraad gebruikt. De commissie heeft de indruk op basis van de gesprekken dat de grote aandacht en de aparte aandacht voor zorg mogelijk voor begripsverwarring zorgt. Het is ook belangrijk dat zorg binnen een diversiteitsdenken wordt gekaderd en omgekeerd.

Wat voor de commissie tijdens het hele bezoek onduidelijk bleef was de aandacht van de opleiding voor De Bono en meervoudige intelligentie. Uit de gesprekken bleek dat deze elementen nog geen betekenisvolle plaats hebben gekregen in de opleiding. Er ontbrak eveneens een duidelijke toekomstvisie voor het integreren hiervan in het opleidingsprogramma. Studenten waren zich weinig tot niet bewust van de inspanningen van de opleiding op dit vlak. Ook de meerwaarde voor het werkveld werd niet zichtbaar gemaakt tijdens het bezoek, waardoor deze thema's verdere aandacht verdienen.

De opleiding begroot de praktijkcomponent in de opleiding op 45 studiepunten. Daarmee voldoet de opleiding aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining. De opbouw van de stage zat volgens de commissie goed in elkaar. Er is een duidelijke opbouw doorheen de drie jaren. Er is een goede mix aan stageplaatsen: onder meer oudste en jongste kleuters, peuters en het 1^e leerjaar. Studenten kunnen ook een alternatieve stageplaats kiezen. Alle studenten moeten, in lijn van de opleidingsvisie, meerdere stages lopen in Brussel (in de 2de en 3de opleidingsfase), overeenstemmend met een volume van 7 weken op een totaal van 26 weken voor de praktijkcomponent. Dit is volgens de commissie een sterk punt in de opleiding. De opbouw van de stage is volgens de commissie ook goed: de student start in een veilige context met veel begeleiding en groeit door naar een grote(re) verantwoordelijkheid.

Het bijzonder kwaliteitskenmerk van de opleiding, leren in en door diversiteit, is duidelijk geoperationaliseerd in het programma. Zoals hierboven blijkt zijn er specifieke stages in het programma en in verschillende opleidingsonderdelen is goed geïntegreerd in de opleiding. Er is ook een leerlijn 'focus op diversiteit' waarbinnen de opleidingsonderdelen 'de kleuter in een multiculturele, meertalige en grootstedelijke context' I & II gegeven worden (11 studiepunten). Naast deze elementen participeert de opleiding ook aan diverse projecten (die zij vaak ook zelf opstarten). Tijdens het bezoek vielen daarbij vooral de projecten, 'Tutors na de bel', 'Het Toverbos' en 'Dit ben ik in Brussel' op. 'Tutors na de bel' is een project waarbij studenten via coaching muzische namiddagen voor kleuters en lagereschool-

kinderen van een basisschool in Anderlecht organiseren. ‘Het Toverbos’ is een evidence based project waarbij een methodiek onderzocht wordt om de socio-emotionele ontwikkeling bij kleuters te ondersteunen. ‘Dit ben ik in Brussel’ is een educatief project voor kinderen en onderwijzers van de tweede en derde kleuterklas en de eerste graad lager onderwijs. De kern van ‘Dit Ben Ik In Brussel’ zijn vijf verhalen over het dagelijks doen-en-laten van Brusselse kinderen. De verhalen zijn het vertrekpunt om de diversiteit van de kinderen in de klas te verkennen en zo hun meervoudige identiteitsontwikkeling en leer-kracht te bevorderen. De resultaten van deze – en andere projecten waar de opleiding in participeert – zijn zowel geïntegreerd in de opleiding als verspreid binnen de partners waarmee de opleiding samenwerkt. Deze elementen zijn volgens de commissie uniek in Vlaanderen en zijn een voorbeeld voor andere onderwijsinstellingen.

Met het aanbieden van een deeltijds traject speelt de opleiding in op een actuele nood. Hierdoor kunnen studenten hun eerste opleidingsfase in twee jaar doorlopen. Daarmee faciliteert de opleiding de instap in het hoger onderwijs voor studenten die het moeilijker hebben. De commissie staat hier positief tegenover en vraagt voldoende aandacht voor de begeleiding van deze studenten. Hoewel spreiding in de tijd helpt, heeft deze groep mogelijk extra ondersteuning nodig en het is belangrijk dat de opleiding deze kan geven.

Globaal gezien was de commissie tevreden over de didactische aanpak van de opleiding. Met betrekking tot de onderwijsleervormen stelde de commissie vast dat de opleiding gevarieerde methoden gebruikt binnen haar onderwijs, van klassieke hoorcolleges tot activerende werkvormen zoals brainstorming en klassikale groepsdiscussies. Daarbij viel het de commissie vooral op dat men veel gebruikt maakt van groepswork en aandacht heeft voor voldoende variatie aan de groeperingsvormen. De opleiding maakt ook gebruik van tal van multimediale toepassingen, zoals mobile voting en smartboards. Tijdens de gesprekken merkte de commissie op dat docenten op dit vlak nog meer hun voorbeeldfunctie kunnen waarmaken door werkvormen die ze verwachten te zien bij studenten ook meer voor te tonen in hun eigen onderwijs. Bijkomend is de commissie ook van mening dat er nog een uitdaging ligt in het geïntegreerd werken. De opleiding is georganiseerd in modules, maar daarbinnen wordt vaak met individuele opdrachten gewerkt. Bij daadwerkelijk geïntegreerd werken dient men deze individuele opdrachten ook te laten vallen. Men kan vanuit een specifieke vakexpertise individuele begeleiding voorzien voor onderdelen van een opdracht, maar de opdracht zelf dient geïntegreerd te zijn. In dit kader stelde de commissie ook vast dat het portfolio niet door iedereen enthousiast

ontvangen werd. Uit de gesprekken bleek dat er onduidelijkheid bestond over de functie en het gewicht van het portfolio in de opleiding. De studenten gaven aan dat er een spanning bestaat tussen de hoeveelheid werk die zij moeten leveren en de meerwaarde ervan. De studenten hebben de indruk dat zij vele uren tijd spenderen aan het portfolio terwijl dit maar beperkt bekeken wordt en er maar een beperkte mondelinge feedback op volgt. Ook diverse ict-problemen en een gebruiksonvriendelijke omgeving zijn in dit kader niet stimulerend. Met betrekking tot het digitaal leerplatform van de opleiding stelde de commissie tot slot vast dat dit op een degelijke manier wordt gebruikt.

Het onderwijsmateriaal van de opleiding was volgens de commissie in orde. Qua vormgeving merkte zij een duidelijk uniforme aanpak met mooie lay-out. Inhoudelijk dekte het cursusmateriaal de nodige inhoud af. Alle nodige inhoud, zeker ook met betrekking tot het leren in en door diversiteit, zijn aanwezig in de cursussen. Binnen de opleiding wordt onder meer gebruik gemaakt van 'readers'. Dit werd echter niet steeds zo benoemd en het verdient volgens de commissie aanbeveling om in de naamgeving het verschil te maken. De collecties van artikels zijn samenhangend en hebben een duidelijke structuur, maar zijn duidelijk anders dan een traditionele cursus. Dit dient dan ook zo benoemd te worden. Daarnaast stelde de commissie vast dat er in het cursusmateriaal slechts beperkt wetenschappelijke en anderstalige empirische artikelen aanwezig zijn. Dit ligt in de lijn van andere vaststellingen met betrekking tot onderzoek en dient verbeterd te worden. Ook het stimuleren van een groter gebruik van de beschikbare elektronische databanken dient hierbij vermeld te worden. Tot slot vraagt de commissie aan de opleiding aandacht te hebben voor de vervrouwelijking en algemene terminologie van de cursussen. Het is, zeker voor een (toekomstige) mannelijke studentenpopulatie niet bijzonder stimulerend indien men in het cursusmateriaal steeds spreekt over kleuterjuffen of kleuterleidsters. Men kan beter de officiële terminologie bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs gebruiken. Deze is genderneutraal.

De opleiding beschikt volgens de commissie over voldoende kwalitatief personeel om het onderwijsproces te organiseren. Daarbij viel het de commissie op dat bijna alle lectoren een masterdiploma hebben. Interessant is ook het feit dat er twee meesters in de muziek aanwezig zijn in de opleiding. Hieruit blijkt duidelijk dat de vooropgestelde visie (nadruk op muzische) ook in het personeelsbeleid is doorgetrokken, wat een positief punt is. Er zijn ook voldoende personeelsleden aanwezig met een pedagogische achtergrond. De rest van het personeel heeft uiteenlopende expertises die nodig zijn voor

de organisatie van de opleiding, waarbij er zeker voldoende kennis van kleuteronderwijs aanwezig is. Algemeen kwam het team gedreven over op de commissie. Zij stelde ook vast dat er een goede sociale samenhang aanwezig was waarbij zorg voor elkaar ook voelbaar was. De visie en werking van de opleiding werd duidelijk ook breed gedragen, wellicht onder invloed van het democratisch leiderschap. Ook de jaarlijkse tweedaagse crea- of denkdagen die de opleiding organiseert met haar personeel viel de commissie daarbij in positieve zin op. De commissie miste echter expertise op het vlak van onderzoek. Bij het inkijken van de documenten en tijdens de gesprekken bleek dat de onderzoeksvaardigheden sterk persoonsgebonden zijn. In de gesprekken bleek ook dat de opleiding dit niet als een probleem ervaart, terwijl de commissie dit anders ziet. Zij stelt zich vragen bij het wetenschappelijk karakter dat momenteel binnen de opleiding loopt. Het is positief dat men voor bepaalde projecten externe samenwerking zoekt, maar het is nodig dat er ook binnen de opleiding voldoende onderzoekservaring aanwezig is voor de begeleiding van studenten inzake praktijk(gericht) onderzoek. Niet alleen zal dit het onderzoek ten goede komen, maar dit kan ook een stimulans zijn om in het programma diverse onderzoeksaspecten (literatuur, methodologie, databanken, ...) beter uit te werken.

Een element waar de commissie bedenkingen bij had was de grootte van het personeelsbestand. Er is voldoende personeel aanwezig om de opleiding in te richten, maar het onderwijsteam is vrij klein en dat vormt een gevaar. Op het vlak van werkdruk was dit reeds merkbaar. Personen dienen soms ook (te) veel verschillende taken op zich nemen. Dit is zeker een element om rekening mee te houden. De commissie merkte echter ook op dat de studentenaantallen aan het stijgen zijn. Indien dit in de komende jaren aanhoudt zal het beleid dit goed moeten opvolgen dat de opleiding voldoende personele middelen krijgt om dezelfde kwaliteit van onderwijs te waarborgen. Ook tijdens het bezoek waren al gevolgen merkbaar van deze werkdruk. Studenten gaven het voorbeeld van communicatie en afstemming. Wanneer één docent verantwoordelijk is voor een opleidingsonderdeel waarbij de invulling voorzien wordt door meerdere docenten stellen studenten vast dat de afstemming tussen de betrokkenen niet steeds optimaal verloopt. Soms is de verantwoordelijke niet op de hoogte van afspraken of is het niet duidelijk wie de studenten moeten contacteren voor bepaalde vragen en/of informatie. Ook op andere vlakken loopt de communicatie soms niet ideaal (zoals bijvoorbeeld met betrekking tot praktische planning). Dit werkt studiebelemmerend voor de studenten en de commissie beveelt de opleiding aan te onderzoeken hoe dit in de toekomst vermeden kan worden.

De infrastructuur van de opleiding zat op het ogenblik van het bezoek in een overgangsfase. Dit werd door de studenten als problematisch gesignaleerd. De opleiding gaf echter aan dat het om een tijdelijke situatie ging. Tijdens de rondleiding stelde de commissie vooral vast dat de vakspecifieke lokalen ondermaats waren. Ook de bewegingsruimte was te beperkt voor grote groepen. De commissie kon een blik werpen op de toekomstplannen van de opleiding en heeft er vertrouwen in dat er in de toekomst betere materiële voorzieningen en vaklokalen zullen komen, maar begrijpt de opmerkingen van de studenten. De opleiding dient zeker voldoende aandacht te hebben voor deze signalen en deze in de mate van het mogelijke op te vangen. De ludotheek (spelletjesbibliotheek) is alvast een veelbelovende droom. De mediatheek bevatte volgens de commissie de noodzakelijke naslagwerken en toegang tot elektronische bronnen. De commissie merkte op dat de voorziening van specifiek kleuter materiaal zoals speelkoffers erg beperkt was. Zij beveelt de opleiding aan om ook hierin te investeren.

De opleiding organiseert diverse initiatieven in het kader van studie- en studentenbegeleiding. Er zijn structurele begeleidingsmomenten voorzien voor de inhoud van de opleiding en daarnaast zijn docenten ook makkelijk bereikbaar. Tijdens de gesprekken bevestigden de studenten de vlotte bereikbaarheid van de docenten. Studenten kunnen in het kader van studietrajectbegeleiding en algemene studieproblemen terecht bij specifieke diensten. Via een brochure worden alle studenten op de hoogte gebracht van alle begeleidingsmogelijkheden. Via de hogeschool worden alle courante ondersteunende diensten aangeboden, zoals: psychosociale begeleiding, financiële ondersteuning, faciliteiten, ... De commissie is van mening dat de opleiding op dit vlak alle nodige voorzieningen ter beschikking heeft. Er is binnen de opleiding ook een ombudspersoon aanwezig. Deze bemiddelt tussen de opleiding en de studenten. Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er maar beperkte cijfers ter beschikking waren over de werking van deze dienst. De commissie vond het jammer dat de ombudsdienst volledig buiten de opleiding stond en dat zijn rol daardoor beperkt bemiddelend was. Tijdens het bezoek ving de commissie bovendien signalen op die potentieel wijzen op een oneerlijke behandeling van studenten tijdens de examens. Deze elementen deden bij de commissie sterke vragen rijzen rond de werking van deze dienst en de commissie raadt de opleiding aan om op korte termijn stappen te ondernemen om de correcte werking van deze dienst te optimaliseren en te garanderen.

Binnen de opleiding is een systeem van kwaliteitszorg aanwezig. De commissie is evenwel van mening dat het bewaken van de kwaliteit van de opleiding beter kan. Het kwaliteitszorgsysteem vertrekt vanuit een online kwaliteitsraamwerk. Dit wordt centraal aangestuurd en opgevolgd door decentrale medewerkers. Binnen dit raamwerk worden enquêtes georganiseerd voor alumni, over het opleidingsprogramma in zijn geheel en over het didactisch handelen van docenten. De commissie vond de algemene organisatie van dit systeem in orde. Het laat enerzijds toe dat een centrale dienst het systeem beheert en het algemene analysewerk doet, terwijl de opleiding ook de mogelijkheid heeft om aanpassingen te doen die zij specifiek nodig achten voor hun opleiding. Dit zijn positieve elementen. Zij stelde zich echter vragen bij de manier waarop dit systeem bijdraagt tot de goede organisatie van de opleiding in haar geheel. Uit de gesprekken bleek dat het opleidingshoofd hier een belangrijke rol in speelt, maar een meer gestructureerde en persoonsonafhankelijke aanpak is volgens de commissie aangewezen. Ook tijdens de gesprekken met de diverse geledingen en uit de opgevraagde documenten bleek dat het gehanteerde kwaliteitsraamwerk niet alle signalen vangt, waardoor een aantal problemen blijven bestaan.

Met betrekking tot internationalisering stelde de commissie vast dat de praktijkrealisaties op het gebied van internationalisering beperkt zijn. Uit de gesprekken bleek dat de opleiding nog met verschillende vragen worstelt: wat wil men bereiken, moeten alle studenten naar het buitenland, kan Internationalisation@home dit (gedeeltelijk) vervangen? De commissie stelde vast dat er diverse meningen aanwezig zijn, maar dat er nog geen definitieve richting is gekozen. Zij wil de opleiding er attent op maken dat het verwerven van interculturele competenties binnen de Brusselse context geen vervanging mag worden voor internationalisering. Er komen in beide wel gelijkaardige competenties aan bod, maar er zijn zeker ook belangrijke verschillen. Ondanks de onduidelijke richting biedt de opleiding de studenten een aantal internationaliseringsmogelijkheden aan. Studenten kunnen in het buitenland studeren of stage lopen gedurende korte of langere periodes. Ook Wallonië wordt daarbij actief meegenomen, wat een positief punt is. Deelname aan deze activiteiten wordt ook gestimuleerd. Een element waar de commissie alvast positieve gevolgen zag van internationale mobiliteit was bij de docenten. Enkele docenten zijn naar Scandinavië geweest en hebben van daar een aantal good practices meegebracht die ze nu ook in hun eigen onderwijspraktijk geïntegreerd hebben (bijvoorbeeld het werken met rode hoeken). Uit het zelfevaluatierapport en de gesprekken blijkt dat de opleiding hier reeds inspanningen levert en reeds een aantal realisaties kan voorleggen, maar internationalisering zal de komende jaren een aandachtspunt blijven.

De commissie stelde vast dat het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs aan de Hogeschool-Universiteit Brussel zich op verschillende vlakken in een overgangsfase bevindt. Dit brengt een aantal onvermijdelijke problemen met zich mee, zoals de spanning op het vlak van materiële voorzieningen en de invulling van het programma. De commissie is echter van mening dat de opleiding hier op een realistische manier mee omgaat. De komende jaren zal zij de vastgestelde kwaliteiten moeten consolideren en nog een aantal problemen (zoals onderzoek, internationalisering, ...) moeten oplossen zodat de kwaliteit ook voor de komende jaren gegarandeerd blijft. Op het ogenblik van het bezoek stelde de commissie echter een positieve ingesteldheid vast waardoor zij ook vertrouwen hierin heeft. In de score voor deze generieke kwaliteitswaarborg was het uiteindelijk de profilerende keuze voor het 'leren in en door diversiteit' die de doorslag heeft gegeven voor een score 'goed'.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als voldoende.

De opleiding beschikt over een beleid inzake evaluatie en toetsing, waarmee op een adequate manier de eindcompetenties van de studenten gemeten wordt. Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er op papier een goed beleid was uitgewerkt, maar ving bij de controle van de praktische uitvoering tegenstrijdige signalen op.

Het evaluatiebeleid van de opleiding is gebaseerd op het beleid en de visie op evalueren van de hogeschool en de opleidingsvisie. De opleiding heeft haar kerndoelen vertaald in toetsdoelen die jaarlijks door het onderwijsteam herbekeken worden. De commissie is van mening dat dit een sterk punt is van de opleiding. Op die manier verzekert de opleiding de controle van haar doelstellingen. Via de competentiematrix is ook zichtbaar waar welke competentie wordt geëvalueerd. De toetsdoelen werden geclassificeerd in een zelfde taxonomie. Dit zorgt er voor dat docenten een zelfde systematiek hanteren bij het opstellen van hun evaluatie, zodat afstemming makkelijker wordt. Dit biedt ook de mogelijkheid om toetsvormen gericht te kiezen in aansluiting op de doelen van het opleidingsonderdeel. In de toetsing zag de commissie duidelijk een lijn waar men start met het evalueren van kennis en vaardigheden op zich tot een meer geïntegreerde toetsing in de stage en naarmate de opleiding vordert. De opleiding gaat hierbij ook expliciet voor zowel een summatieve als formatieve evaluatie. Een opleidingscommissie legt op het einde van de examenperiode in overleg de eindresultaten vast.

Deze visie is volgens de commissie op orde, maar dient nog verder geoptimaliseerd te worden in de praktijk. Zowel de transparantie, de validiteit en betrouwbaarheid kunnen in de praktijk nog verbeterd worden. Tijdens de gesprekken gaf de opleiding ook zelf aan dat de opleiding steeds in beweging is en dat de toetsing een precair eindpunt is dat niet altijd op hetzelfde tempo alle veranderingen volgt. In grote lijnen valt er volgens de commissie nog aan transparantie en congruentie te winnen. Op papier is er een duidelijk transparant systeem uitgetekend, maar in de praktijk wordt het formatieve karakter en feedback van de toetsing niet altijd correct uitgevoerd. Zo zijn bijvoorbeeld niet alle verbeterleutels aanwezig. De aanwezige waren goed maar waar ze ontbraken gaven studenten ook aan dat het ook voor hen onduidelijk was hoe de weging van een evaluatie in elkaar zit. Door het toevoegen van een schriftelijke voorbereiding bij een mondeling examen zou bijvoorbeeld de objectiviteit en de inzichtelijkheid van dit examen verhogen. Bij andere evaluaties kan het uitwerken van een verbeterleutel vaak de beoogde verbetering met zich meebrengen. Een gebrek aan transparantie werd ook vastgesteld bij taken. Daarbij is het belangrijk dat men niet alleen aan studenten duidelijk maakt wat de weging is van een taak binnen het geheel van een opleidingsonderdeel, maar dat men ook inzichtelijk maakt hoe deeltaken worden beoordeeld. Met betrekking tot bepaalde taken stelde de commissie tevens vast dat de feedback nog verbeterd kon worden. Tijdens het gesprek met de studenten gaven zij aan dat zij enkel na de examenperiodes feedback krijgen op taken. Wanneer taken gerelateerd zijn aan stage is het op die manier voor studenten niet duidelijk of zij de bevindingen van hun taak in de praktijk kunnen gebruiken of dat zij bepaalde zaken beter anders aanpakken. Indien de feedback tussen het indienen van de taak en de volgende stage zou komen zou dit voor hen meer houvast betekenen. De commissie is dus van mening dat de opleiding ook meer feedback moet geven op het ogenblik dat deze er echt toe doet en in functie van leerprocessen bij studenten.

De kwaliteit (validiteit, betrouwbaarheid, transparantie) wordt door de opleiding ook op diverse manieren bewaakt. Men heeft daarbij deze begrippen duidelijk omschreven en diverse personen en organen zijn belast met de controle hiervan. In eerste instantie bewaakt het opleidingshoofd de individuele toetsing en de groeilijn ervan in de opleiding. Jaarlijks bespreekt hij dit met het hele team en deze worden ook duidelijk tijdens lessen en via de ECTS fiches aan de studenten gecommuniceerd. Er wordt ook gewerkt met proefexamens. Aanvullend is er een toetscommissie die driejaarlijks alle evaluatievormen en toetsvragen van de opleiding screent. De commissie vindt dit een positief initiatief.

De evaluatiemethode van de stages is in een vademecum uitgeschreven. Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat dit vademecum niet altijd even duidelijk is. De opleiding geeft aan dat zij een verbeterproces heeft doorlopen om de positie van de mentor te verduidelijken, maar voor de commissie was de rol nog niet altijd helder. Het is ondertussen duidelijk dat de mentor geen score geeft, zodat de rol tussen begeleider en beoordeelaar gescheiden blijft. Dat is een positief punt. Via het stagedossier wordt het advies van de mentor meegenomen en deze systematiek laat nog steeds de onduidelijkheid bestaan dat de mentor – al of niet – weegt op de score en een beoordeling geeft, die mogelijk niet congruent is met de communicatie met de student en/of de verwachtingen van de lector. De commissie zou het logischer vinden indien dit dossier gebruikt wordt als aanzet tot een gesprek tussen student, mentor en lector waarna de lector of de betrokkenen samen een beoordelingsformulier invullen. Op die manier blijven de rollen van evaluator en begeleider zuiverder gescheiden. De onduidelijkheid die studenten ervaren hoeft dan ook niet meer toegelicht te worden omdat ze niet meer bestaat. De andere elementen van de stagebeoordeling zijn volgens de commissie in orde. Er is regelmatige feedback, het beoordelingsformulier en het stagedossier kennen een duidelijke invulling en opbouw. Het feit dat de eindevaluatie een beslissing is van het hele team op basis van een volledig portfolio is een sterk punt.

De aanpak en beoordeling van de bachelorproef is eveneens in een vademecum opgenomen. De bachelorproef wordt door een promotor en een tweede beoordeelaar geëvalueerd, wat de commissie positief vindt. Niet alleen het eindproduct, maar ook het hele proces wordt meegenomen in de beoordeling. Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er voor de beoordeling van de bachelorproef een standaardformulier is ontwikkeld waar de verschillende elementen van de evaluatie zijn in opgenomen. De commissie vond het jammer dat de weging van de verschillende componenten hierin niet duidelijk werd gemaakt. Voor wat betreft de eindkwaliteit van de bachelorproef was de commissie tevreden over het eindniveau. Het inhoudelijk niveau kan beter, maar de commissie vond het alvast positief dat de onderzoekscyclus actief gebruikt en geëvalueerd werd. Gegeven het belang en de invulling ervan is de commissie ook van mening dat de bachelorproef een groter gewicht zou mogen krijgen binnen de opleiding.

Met betrekking tot de inzetbaarheid van studenten stelde de commissie vast dat de opleiding bij studenten het niveau behalen van een beginnend beroepsbeoefenaar. De studenten zijn breed inzetbaar omdat in het programma een brede basisopleiding is voorzien. In de loop van het program-

ma kunnen studenten keuzes maken om een domein te verdiepen. In dit keuzedomein is de student dan beter inzetbaar. De commissie vindt deze keuzemogelijkheid positief, gegeven dat de opleiding blijft bewaken dat de algemene inzetbaarheid gegarandeerd blijft. Op het gebied van de leerresultaten stelde de commissie vast dat ze allemaal aan bod komen maar dat leerresultaat 5 tot 9 mogelijk in mindere mate worden gerealiseerd dan de andere leerresultaten. Uit de gesprekken met het alumni bleek dat de studenten zich competent voelen om aan het werk te gaan wanneer zij afstuderen. Ook het werkveld bevestigt dit. Opvallend in de opleiding was ook het grote vertrouwen van de studenten om in de Brusselse context aan de slag te gaan. Het leren in en voor diversiteit dat de opleiding in haar doelstellingen vooropstelt wordt duidelijk ook behaald aan de eindmeet. De opleiding houdt diverse cijfers bij met betrekking tot het onderwijsrendement van de opleiding. Uit deze cijfers blijkt dat de voorbije jaren tussen de 88,4% en de 93,5% van alle studenten die een diploma konden behalen dit ook daadwerkelijk behaalde. De studie-efficiëntie is van dezelfde grootte orde. Volgens de commissie zijn dit behoorlijke cijfers en is het rendement van de opleiding in orde. Uit de bijgehouden cijfers blijkt eveneens dat het grootste aandeel van de studenten na afstuderen voltijds en op het niveau van zijn diploma in het onderwijs tewerkgesteld wordt. Een aantal studenten studeert ook verder.

De commissie is van mening dat de opleiding een degelijk eindniveau realiseert. Studenten zijn onmiddellijk inzetbaar op het niveau van een professionele bachelor, zeker in het thema waarin zij zich verdiept hebben tijdens de opleiding. In een grootstedelijke context zijn ze zelfs goed inzetbaar. Ook het beschikbare cijfermateriaal bevestigt dit. Bijkomende aandacht dient de komende jaren te gaan naar het niveau waarop leerresultaat 6 tot 9 wordt behaald alsook naar een betere operationalisering van het evaluatiebeleid, naar het onderzoeksgehalte van de bachelorproef en naar de verschillende rollen bij de evaluatie van de stage.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Kleuteronderwijs, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

- De commissie beveelt de opleiding aan om in de komende jaren de vele veranderingen in het programma te consolideren om de kwaliteit van de opleiding naar de komende jaren toe te garanderen.
- De opleiding dient de komende jaren blijvende aandacht te hebben voor internationalisering. Zowel op het gebied van doelstellingen als op vlak van praktische realisaties is er nog verbetering mogelijk.
- De opleiding kan nog werken aan het breder invullen van de term diversiteit en de integratie van het zorgthema in de opleiding. Hier bleek nog begripsverwarring te bestaan. Ook de onduidelijke plaats van De Bono en meervoudige intelligentie kan nog beter geïntegreerd worden.
- Met betrekking tot de onderwijsleervormen beveelt de commissie de opleiding aan om de geïntegreerde manier van werken te optimaliseren. Het portfolio dient op een effectievere manier te worden gebruikt.
- Onderzoek is een aandachtspunt. Binnen het personeelskorps dient meer onderzoekservaring te worden ingebracht. Dit zal zowel de begeleiding van studenten inzake praktijk(gericht) onderzoek als de inbedding van onderzoek in het programma ten goede komen.
- De werking van de ombudsdienst dient onderzocht te worden.
- De vertaling van het evaluatiebeleid naar de praktijk kan op vlak van validiteit en betrouwbaarheid en zeker op het vlak van transparantie nog verbeterd worden.

BIJZONDER KWALITEITSKENMERK 'LEREN IN EN VOOR DIVERSITEIT'

Inleiding

De hogeschool-Universiteit Brussel wil de kracht van de hoofdstad Brussel uitspelen: de diversiteit positief benaderen en integreren in het onderwijsproces, om de meervoudige identiteit van kinderen te bevestigen en zo de betrokkenheid en de leer-kracht te verhogen. Leren in en voor diversiteit wordt hefboom tot ontwikkeling. Diversiteit is geen 'probleem', maar een leer-kans.

Leren voor diversiteit wordt volgens de opleiding het beste geleerd 'in' diversiteit. De school, als weerspiegeling van de maatschappij, met lerenden die vanuit milieus met ongelijke diverse perspectieven in het leerproces inbrengen, is de plaats om deze vaardigheden en attitudes te oefenen. Bovendien verhoogt het leren in diversiteit de status en de leerkanen van lage-statusgroepen.

Het opleidingsteam werkt meer dan vroeger op twee sporen: enerzijds worden studenten opgeleid om te leren met kleuters in en voor diversiteit, anderzijds leert het team met de studenten zelf in en voor diversiteit.

De commissie beoordeelt het eerste criterium voor het bijzonder kwaliteitskenmerk – differentiatie en profilering als excellent.

Het differentiërend en profilerend karakter van het bijzonder kwaliteitskenmerk voor de opleiding was voor de commissie duidelijk merkbaar. Ook in vergelijking met andere opleidingen die de commissie bezocht is het duidelijk dat de Hogeschool-Universiteit Brussel met haar aandacht voor diversiteit een unieke plaats inneemt binnen de bachelor opleidingen in het kleuteronderwijs. Waar diversiteit bij andere opleidingen ergens in de opleiding aan bod komt is het bij de Hogeschool-Universiteit Brussel een visionair uitgangspunt dat een invloed heeft op de gehele opleiding.

Zoals de commissie ook reeds in het rapport heeft aangegeven is zij van mening dat de Hogeschool-Universiteit Brussel een referentie-opleiding is voor andere opleidingen op het vlak van diversiteit. Reeds in 2007 werd aan de opleiding een bijzonder kwaliteitskenmerk voor 'intercultureel onderwijs' toegekend. De opleiding heeft dit aangegrepen om nog meer mogelijkheden te zoeken om haar unieke omgeving te gebruiken als richtinggevend voor haar onderwijs.

De opleiding heeft een rijke geschiedenis op het vlak van intercultureel onderwijs, waarbij zij het diversiteitsdenken steeds hebben meegenomen doorheen alle evoluties van de hogeschool en de opleiding. Dit reflecteert zich ook in de expertise van het docentenkorps die eveneens profilerend is voor de instelling.

Deze elementen zorgen ervoor dat het kenmerk 'leren in en voor diversiteit' de opleiding bachelor in het kleuteronderwijs van de Hogeschool-Universiteit onderscheiden van andere opleidingen in het Vlaamse hoger onderwijs.

De commissie beoordeelt het tweede criterium voor het bijzonder kwaliteitskenmerk – kwaliteit als goed.

Het bijzonder kwaliteitskenmerk verhoogt de kwaliteit van de opleiding in haar geheel. Niet alleen draagt het bij tot een duidelijke visie en profilering van de opleiding (generieke kwaliteitswaarborg 1), het zorgt ook voor een beter onderwijsproces (generieke kwaliteitswaarborg 2) en betere eindresultaten (generieke kwaliteitswaarborg 3) op het vlak van diversiteit. In het rapport wordt dit duidelijk aangetoond.

Tijdens het visitatiebezoek viel het de commissie tevens op dat de studenten, onder meer door een verplichte stage in het Brusselse, maar zeker ook door de continue aandacht voor het thema binnen het opleidingsprogramma, goed inzetbaar zijn binnen een grootstedelijke context. Op dit vlak is het bereikte eindniveau van de studenten zonder meer hoger dan bij andere instellingen, terwijl dit geen negatieve invloed heeft op de andere leerresultaten.

De commissie beoordeelt het derde criterium voor het bijzonder kwaliteitskenmerk – concretisering als goed.

De diversiteitspijler van de opleiding is verankerd in haar kerndoelen, curriculum en evaluatie. Dit valt ook te lezen in het visitatierapport waar het thema duidelijk terug te vinden is doorheen alle generieke kwaliteitswaarborgen.

In het programma van de opleiding zijn er aparte opleidingsonderdelen speciaal op dit thema gericht. In de meeste onderwijsleermaterialen zijn er ook sporen van terug te vinden. In de stage moeten studenten verplicht minstens een keer in het Brussels onderwijs aan de slag.

Naast de curriculaire aanwezigheid van het thema leeft het thema ook daarbuiten. In tal van projecten (Dit ben ik in Brussel, Boekenbende aan huis, Het toverbos, ...) werkt de opleiding aan de uitbouw van haar expertise rond diversiteit. Men werkt daarbij samen met externe partners en organisaties en na afloop van deze projecten worden de resultaten gevaloriseerd bij een breed publiek.

Tijdens het bezoek waren alle gesprekspartners unaniem positief over de inzet van de opleiding op het 'leren in en voor diversiteit'.

Integraal eindoordeel van de commissie

1. Differentiatie en profilering	E
2. Kwaliteit	G
3. Concretisering	G

Conform de beslisregels, kan een **bijzonder kwaliteitskenmerk** enkel worden toegekend bij ten minste eenmaal een oordeel “excellent” en geen enkel oordeel “onvoldoende” of “voldoende”. Vermits voor het bijzonder kwaliteitskenmerk Leren in en voor diversiteit criterium 1 als excellent wordt beoordeeld, criterium 2 als goed en criterium 3 als goed, wordt het bijzonder kwaliteitskenmerk **toegekend**¹.

1 De beoordeling van het bijzonder kwaliteitskenmerk is niet van invloed op de uitkomst van de accreditatie maar kan wel leiden tot een aantekening in het accreditatierapport.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL SINT-LIEVEN

Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs

SAMENVATTING bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs **Katholieke Hogeschool Sint-Lieven**

Op 3 en 4 oktober 2013 werd de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs van de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding behoort vanaf 1 januari 2014 tot het studiegebied onderwijs van de fusiehogeschool HUB-KAHO. In de opleiding waren 266 studenten ingeschreven in het dagonderwijs en 74 studenten in het hoger afstandsonderwijs (studietraject voor werkstudenten).

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de opleiding tijd en aandacht heeft geschonken aan het doornemen van relevante literatuur rond pedagogie in het algemeen en lerarenopleidingen in het bijzonder. De opleiding heeft tevens een aantal gerenommeerde personen uitgenodigd om na te denken over de opleiding. De commissie waardeert dan ook deze inspanningen en beaamt dat de opleiding daardoor werkt met een stevige theoretische onderbouw, maar miste expliciete keuzes hierin. De opleiding profileert zich door in haar visie in te zetten op een breed startersprofiel, waarbij doorheen de opleiding alle basiscompetenties van alle functionele

gehelen aan bod komen. Dit wordt verder ingekleurd door in te zetten op de talenten van studenten en door de klemtoon te leggen op zorg voor kleuters, de reflectieve leerhouding, communicatie en samenwerking. Ondanks deze klemtonen miste de opleiding wel nog een rode draad binnen de opleiding.

Programma

Zowel het programma van de basisopleiding als het hoger afstandsonderwijs omvatten 180 studiepunten. Er werden geen problemen met de studiebelasting vastgesteld.

De opbouw van het programma is gebaseerd op het competentiemodel van de opleiding. Het programma is onderverdeeld in 3 opleidingsfases, allen bestaande uit 2 semesters, waarbij elke fase een eigen klemtoon krijgt. In de eerste fase focust de opleiding op het begeleiden van een aanbod, in de tweede fase op klaservaringen en in de derde fase op schoolervaringen. Doorheen de opleidingsfases is ook een inhoudelijke koppeling tussen opleidingsonderdelen gemaakt. De commissie kon drie verschillende clusters waarnemen: inhoudelijk en didactische expertise voor de basisschool, leerkrachtgebonden competenties en praktijk. De commissie is van mening dat het curriculum flexibel is opgebouwd en dat dit de opleiding ook toelaat om via de modules inhouden toe te voegen of te vervangen om in te spelen op actuele noden of evoluties. Deze flexibiliteit is ook terug te vinden in diverse keuzemogelijkheden (van en in opleidingsonderdelen en stage) die de studenten hebben in de opleiding.

De opbouw van de stage zat volgens de commissie goed in elkaar. Er is een duidelijke opbouw doorheen de drie jaren. Er is een goede mix aan stageplaatsen.

De commissie stelde vast dat het programma van studenten die de opleiding via afstandsonderwijs volgen in grote lijnen het zelfde aanbod krijgen, zij het dat dit via andere werkvormen of op andere tijdstippen wordt aangebracht. Het grootste verschil tussen dag en afstandsonderwijs zit in de praktijkcluster. Om voldoende voeling te houden met de praktijk zijn bij het afstandsonderwijs de didactische oefeningen en de stage uit elkaar gehaald. De commissie is van mening dat deze didactische oefeningen inhoudelijk minder sterk zijn omdat ze de koppeling met een werkelijke stage missen.

De opleiding heeft een 'geïntegreerd meersporencurriculum' om haar studenten optimaal te kunnen begeleiden. Vanuit een christelijk geïnspireerde achtergrond stelt de opleiding zich pluralistisch op en trachten zij ook scholen te laten open staan voor de inbreng van andere religies in het katholiek pedagogisch project van de kleuterschool. De commissie is van mening dat dit een waardevol initiatief is.

Uit de documenten die de commissie ter plaatse en op het elektronisch leerplatform heeft ingekeken kon de commissie vaststellen dat het onderwijsmateriaal op orde was. De commissie vond het sterk dat het cursusmateriaal volgens vaste structuren en sjablonen is opgebouwd. De opleiding streeft er naar om een gevarieerd aanbod aan onderwijsvormen te gebruiken. Dit brede aanbod werd ten eerste geapprecieerd door de commissie omdat deze ook toelaat om werkvormen te differentiëren naar studentengroepen toe, zodat deze op hun mogelijkheden aangesproken worden.

De opleiding focust met betrekking tot internationalisering voornamelijk op studentenmobiliteit en Internationalisation@home. De commissie staat positief ten overstaan van de inspanningen die de opleiding op het vlak van internationalisering heeft gedaan, maar is van mening dat dit de komende jaren beter kan. Met betrekking tot het studietraject voor werkstudenten stelt de commissie vast dat internationalisering niet voldoende aanwezig is.

Beoordeling en toetsing

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de opleiding zowel formatief als summatief evalueert. In een aantal cursussen zijn ook zelftoetsen opgenomen waarmee de student zichzelf kan testen. Ook tijdens de stage en andere praktijkgerelateerde onderdelen van de opleiding neemt formatief toetsen een prominente plaats in. De summatieve toetsing focust op zowel het meten van kennis als de meting van vaardigheden en attitudes, en dit zoveel mogelijk gerelateerd aan een realistische praktijkcontext. De transparantie van de evaluatie is zeker nog voor verbetering vatbaar. Anderzijds vond zij bij bepaalde opleidingsonderdelen voorbeelden van goede objectieve beoordelingen. Over het algemeen is de commissie positief over de beoordelingswijze van de opleiding. De beoordeling van de stage is volgens de commissie goed geregeld.

Begeleiding en ondersteuning

Tijdens het bezoek aan de infrastructuur van de opleiding stelde de commissie vast dat alle noodzakelijke voorzieningen op de campus aanwezig waren. De aanwezige leslokalen en de grote sporthal zijn uitnodigend en kunnen volgens de commissie zeker ingezet worden in een ‘brede school’ concept. Bijzonder interessant vond de commissie ook het natuureducatiecentrum en het snoezeldorp. Tijdens het bezoek aan de mediatheek kon de commissie vaststellen dat de nodige materialen aanwezig waren.

Het eerste luik van de studiebegeleiding omvat de persoonlijke begeleiding van de studenten door het docententeam op inhoudelijk vlak. Daarnaast is er ook trajectbegeleiding die studenten wegwijs maakt in de flexibele leerwegen van het hoger onderwijs. Als derde luik van studiebegeleiding kunnen studenten ook terecht bij de dienst studentenvoorzieningen voor het aanvragen van faciliteiten of bij gespecialiseerde diensten voor financiële, sociale en psychologische ondersteuning. Ten vierde voorziet de opleiding uitstroombegeleiding. Het sluitstuk van de studiebegeleiding is de ombudspersoon.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Met betrekking tot de inzetbaarheid van de studenten op de arbeidsmarkt stelde de commissie vast dat zowel alumni als het werkveld bevestigen dat de studenten de nodige leerresultaten hebben behaald op het einde van de opleiding, en dit zowel voor het reguliere traject als voor het studietraject voor werkstudenten. De commissie is eveneens van mening dat de opleiding voor wat betreft het gerealiseerd eindniveau voldoet aan de vooropgestelde basiskwaliteit. Op het einde van de opleiding hebben de studenten de vooropgestelde leerresultaten daadwerkelijk verworven, zij het niet allemaal op eenzelfde niveau. Het vijfde leerresultaat, waarbij een onderzoekende houding vooropstaat, is afgezwakt naar kritisch reflecteren.

Het volledige rapport van de opleiding bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs staat op de website van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad. www.vluhr.be/kwaliteitszorg

OPLEIDINGSRAPPORT bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs Katholieke Hogeschool Sint-Lieven

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Kleuteronderwijs aan de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 3 en 4 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook

het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

KAHO Sint-Lieven ontstond in 1995 door de fusie van acht Oost-Vlaamse hogescholen, waaronder de 'normaalschool van Gijzegem'. Drie jaar later verhuisde de lerarenopleiding kleuteronderwijs ook fysiek naar Campus Dirk Martens in Aalst. In 2008-2009 introduceerde deze opleiding een tweede opleidingsvariant, nl. hoger afstandsonderwijs (HAO). Beide opleidingsvarianten omvatten 180 studiepunten.

Momenteel fuseert KAHO op zijn beurt met HUB. Samen zullen ze vanaf 1 januari 2014 één van de vier hogescholenclusters of 'University Colleges' van de Associatie KU Leuven vormen. Daarmee bereiken alle betrokkenen een eindpunt in een proces dat startte met de personele unie van beide raden van bestuur in 2010.

Voor de opleiding betekent dit dat ze weldra formeel deel uitmaakt van een groot studiegebied onderwijs gespreid over vier campussen waarbij ze twee geprivilegieerde partners zal hebben: een vertrouwde partner op de campus, de collega-opleiding lager onderwijs, en een nieuwe, de HUB-opleiding kleuteronderwijs, met wie ze in grote lijnen doelgroep, beoogd afstudeerprofiel en werkveld deelt.

KAHO is sinds 2002 lid van de Associatie KU Leuven. Het studiegebied onderwijs is bijgevolg lid van 'School of Education', het expertisenetwerk van de Associatie.

In de opleiding Kleuteronderwijs van KAHO waren 266 studenten ingeschreven in het dagonderwijs en 74 studenten in het hoger afstands-
onderwijs.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als voldoende.

De visitatiecommissie stelde vast dat het beoogde eindniveau van de opleiding conform is met de doelstellingen van het gevalideerde domeinspecifiek leerresultatenkader en dit zowel voor het reguliere traject als voor het studietraject voor werkstudenten (afstandsonderwijs).

De commissie kon tijdens het bezoek vaststellen dat de opleiding tijd en aandacht heeft geschonken aan het doornemen van relevante literatuur rond pedagogie in het algemeen en lerarenopleidingen in het bijzonder. De opleiding heeft tevens een aantal gerenommeerde personen uitgenodigd om na te denken over de opleiding. Dit proces werd duidelijk bottom-up gestuurd, wat als een sterk punt ervaren werd. De commissie waardeert dan ook deze inspanningen en beaamt dat de opleiding daardoor werkt met een stevige theoretische onderbouw, maar miste expliciete keuzes hierin. In de documenten van de opleiding komen diverse pedagogische theorieën naar voren, maar de commissie vond hierin geen duidelijke rode draad. Er werd tijdens de visitatie gesproken over handelingsgericht werken en ervaringsgericht leren, maar geen van deze theorieën werd echt als richtinggevend voor het onderwijs ervaren door de betrokkenen (studenten, alumni, werkveld), waardoor de profilering van wat door het docententeam belangrijk wordt gevonden dreigt verloren te gaan. Docenten kunnen op individuele basis theorieën laten primeren binnen hun onderwijs en studenten en werkveld krijgen beperkt vat op de verwachtingen en doelstellingen van de opleiding. Er is binnen de opleiding veel aandacht voor zorg, maar ook hier miste de commissie een achterliggende theorie om het onderwijs te sturen. De commissie beveelt de opleiding aan om duidelijke keuzes te maken om de opleiding meer richting te geven. Daarmee vraagt de commissie niet aan de opleiding hun brede kijk op pedagogie, lerarenopleidingen en kleuteronderwijs te verlaten, maar wel om zich in dit veld duidelijker te positioneren. Deze positionering is volgens de commissie een logische volgende stap in het proces die de opleiding zal toelaten om hun visie verder uit te diepen en transparanter te maken voor alle betrokkenen. De aanwezigheid van een kernvisie laat ook toe bewuster om te gaan met afwijkende theorieën.

Voor wat betreft het opstellen van haar opleidingsspecifieke leerresultaten baseerde de opleiding zich op het Vlaamse domeinspecifieke leerresultatenkader, het Vlaamse Kwalificatieraamwerk, de decretaal bepaalde basis-

competenties van de leraar kleuteronderwijs, haar eigen competentiemodel (een theoretisch model dat aangeeft dat de leerresultaten doorheen de opleiding geleidelijk aan verdiept worden) en de hierboven beschreven acties. De leerresultaten voldoen bijgevolg aan de vooropgestelde generieke kwaliteit. De opleiding profileert zich door in haar visie in te zetten op een breed startersprofiel, waarbij doorheen de opleiding alle basiscompetenties van alle functionele gehelen aan bod komen. Dit wordt verder ingekleurd door in te zetten op de talenten van studenten en door de klemtoon te leggen op zorg voor kleuters, de reflectieve leerhouding, communicatie en samenwerking. De zorg voor kleuters en de reflectieve leerhouding werden door de commissie doorheen de verschillende gespreksgroepen duidelijk gevoeld. Het viel daarbij op dat de opleiding ook zelf het goede voorbeeld geeft. De zorg voor kleuters die zij verwachten te zien bij de studenten passen zij zelf toe op hun studenten. De opleiding heeft daarnaast ook een competentiemodel uitgewerkt dat aangeeft op welk beheersingsniveau (basis, doorgroei, gevorderd en expert) studenten de vooropgestelde competenties moeten verwerven. Op die manier streeft men er naar dat studenten naarmate de opleiding vordert leren handelen in steeds complexere en gespecialiseerde contexten, vanuit een meer verdiepende kennis en complexere vaardigheden, hoewel dat volgens de commissie in de praktijk niet volledig gerealiseerd wordt.

De commissie wenst ook haar bezorgdheid uit te spreken over de aansluiting op maatschappelijke evoluties, zoals de groeiende diversiteit en meertaligheid, waarbij de inspanningen van de opleiding nog verhoogd en verder gesystematiseerd kunnen worden.

De commissie merkte tijdens het bezoek op dat de opleiding op haar website een brede inzetbaarheid afficheert. Zo was te lezen dat studenten inzetbaar zijn in basisonderwijs, als ICT coördinator of als zorgleerkracht. De commissie vraagt om in haar communicatie naar studenten toe voorzichtiger te zijn. Het werkveld bevestigde dat deze functies op termijn realistisch zijn, maar dat hiervoor ervaring nodig is. Ook de inzetbaarheid in lager onderwijs is pas mogelijk na het volgen van een extra traject van 60 studiepunten. Beide elementen zouden realistischer moeten gepresenteerd worden op de website. Met betrekking tot dit laatste element apprecieerde de commissie dat er aandacht is voor afstemming en samenwerking met lager onderwijs. Dit zorgt ervoor dat studenten zich bewuster zijn van de doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen en leren ze in hun eigen praktijk hierop inspelen.

Met betrekking tot internationalisering vond de commissie geen expliciete visie terug, hoewel het tijdens het bezoek duidelijk werd dat de opleiding hier, mede naar aanleiding van opmerkingen van de vorige visitatiecommissie, sterker heeft op ingezet de voorbije jaren. Voornamelijk studentenmobiliteit en Internationalisation@home kwamen daarbij op de voorgrond. De commissie staat positief tegenover deze initiatieven, maar miste een expliciete visie en streefdoelen. Docentenmobiliteit en vergelijking van de eigen opleiding met gelijkaardige internationale opleidingen zijn elementen waar de opleiding in de toekomst ook zeker nog moet aan werken.

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de opleiding via haar resonantieraad een afstemming op het beroepenveld realiseert. In haar resonantieraad zetelen studenten, oud-studenten, mentoren, directies en een pedagogisch begeleider. Hierdoor is een rechtstreekse band met het werkveld verzekerd. De commissie merkte op dat de samenstelling van de resonantieraad nog breder ingevuld kan worden. Er is een zekere diversiteit aan functies aanwezig, maar deze vertonen allemaal een sterk regionaal karakter (vaak gaat het om vertegenwoordigers van praktijkscholen van de opleiding die veelal oud-student zijn), wat volgens de commissie een belangrijke beperking is. Ook de aanwezigheid van studenten is zeker positief, maar het gaat om studenten die de opleiding volg(d)en. Een grotere diversiteit aan stakeholders (andere netten, instellingen, organisaties, ...) in de resonantieraad kan volgens de commissie er voor zorgen dat deze haar functie als 'critical friend' nog meer kan waarmaken. Hier liggen dus nog kansen voor de opleiding. Tijdens de gesprekken bleek duidelijk dat men vanuit de hogeschool aan deze vergadering duidelijk communiceert over de inhoud en kwaliteit van de opleiding Kleuteronderwijs en de accenten die men wenst te leggen. Alle leden bevestigden dat er in de gesprekken een sfeer van openheid is zodat ook moeilijke punten besproken kunnen worden. Indien de gespreksonderwerpen dit vereisen worden ook docenten met expertise op inhoudelijk vlak uitgenodigd naar de vergadering om toelichting te geven bij het onderwerp. Tijdens de gesprekken werden diverse voorbeelden aangehaald van wijzigingen die de opleiding had doorgevoerd op basis van dit overleg.

De doelstellingen van de opleiding voor het studietraject voor werkstudenten (dat aangeboden wordt via afstandsonderwijs) zijn identiek aan deze van het normtraject.

De commissie is van mening dat het beoogd eindniveau van de opleiding voldoet aan de vooropgestelde kwaliteitseisen, en dit zowel voor het reguliere traject als het studietraject voor werkstudenten. De opleidingspe-

cifieke leerresultaten passen qua niveau en oriëntatie binnen het gevalideerde domeinspecifiek leerresultatenkader. Zij sluiten ook duidelijk aan bij de eisen gesteld door het (inter)nationale werkveld. Aan de opmaak van het kader ging een grondige studie vooraf waaruit blijkt dat de opleiding continue in vraag stelt wat goed onderwijs en vooral goed kleuteronderwijs is. Ondanks een aantal klemtonen miste de opleiding wel nog duidelijke keuzes die richting geven aan de individuele docenten. Het ontbreken van deze rode draad, in combinatie met de opmerkingen over de resonantie-raad, het diversiteitsbeleid binnen haar curriculum en de internationalisering hebben ertoe geleid dat de commissie een voldoende heeft toegekend.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs als goed.

Het programma van de opleiding kleuteronderwijs is volgens de commissie een adequate vertaling van de vooropgestelde doelstellingen. De opbouw van het programma is gebaseerd op het competentiemodel van de opleiding. Het programma is onderverdeeld in 3 opleidingsfases, allen bestaande uit 2 semesters, waarbij elke fase een eigen klemtoon krijgt. In de eerste fase focust de opleiding op het begeleiden van een aanbod, in de tweede fase op klaservaringen en in de derde fase op schoolervaringen. Doorheen de opleidingsfases is ook een inhoudelijke koppeling tussen opleidingsonderdelen gemaakt. De commissie kon drie verschillende clusters waarnemen: inhoudelijk en didactische expertise voor de basisschool, leerkrachtgebonden competenties en praktijk. Deze laatste cluster vormt de integratie en de praktische uitwerking van de aangeleerde kennis, vaardigheden en attitudes uit de andere clusters. Uit de aanwezige documenten stelde de commissie vast dat de opleiding zowel een verticale als een horizontale samenhang realiseert in het programma. De verschillende clusters worden steeds aan elkaar gerelateerd en bouwen doorheen de opleiding voort op elkaar. De commissie is van mening dat het curriculum flexibel is opgebouwd en dat dit de opleiding ook toelaat om via de modules inhouden toe te voegen of te vervangen om in te spelen op actuele noden of evoluties. Deze flexibiliteit is ook terug te vinden in diverse keuzemogelijkheden (van en in opleidingsonderdelen en stage) die de studenten hebben in de opleiding.

De opleiding heeft een grafische weergave gemaakt van de manier waarop zij praktijk heeft geïntegreerd in haar opleiding. Op deze weergave zijn de tien

domeinspecifieke leerresultaten of functionele gehelen te zien als grondlagen waar studenten in werken. In de eerste opleidingsfase worden op die manier de eerste 4 functionele gehelen volledig 'uitgegraven'. Op de tekening is dan ook studenten te zien die de verschillende lagen onderzoeken met verschillende tools. De opleiding wil hiermee aangeven dat sommige studenten makkelijker en andere moeilijker bepaalde lagen doorgronden. Er zijn echter ook docenten aanwezig om hen te helpen. De tweede en derde opleidingsfase tonen een zelfde beeld, maar behandelen meer leerresultaten. De tweede opleidingsfase behandelt 5 leerresultaten. In de derde opleidingsfase behandelt de opleiding alle leerresultaten. Op het grafisch schema is ook te zien hoe studenten 'proefboringen' doen naar de lagen die ze moeten onderzoeken. Dit symboliseert het feit dat studenten ook goed op de effectieve stage voorbereid worden. Elke student krijgt demonstratielessen en er worden proefactiviteiten georganiseerd die er voor zorgen dat studenten de nodige bagage meehebben om hun stage aan te vatten. In het programma is hiervoor het opleidingsonderdeel 'didactische oefeningen' opgenomen.

De opleiding begroot de praktijkcomponent in de opleiding op 48 studiepunten. Daarmee voldoet de opleiding aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining. Alle informatie met betrekking tot de stage kan door docenten, studenten en mentoren worden gevonden in het stagevademecum. Vooraf aan elke stage moeten de studenten een participerende observatie uitvoeren in de klas waar ze stage zullen lopen om de context te leren kennen. De stagevoorbereiding omvat daarnaast ook een sterke inhoudelijke en praktische begeleiding vanuit de hogeschool. Naarmate de opleiding vordert wordt een grotere zelfstandigheid van de studenten verwacht. In de eerste opleidingsfase hebben de studenten twee stageperiodes, telkens in een andere klas waarbij alle leeftijden aan bod kunnen komen. In de tweede opleidingsfase zijn er drie stageperiodes. In de eerste en derde stage staan ze bij de oudste kleuters in een zelfde klas, zodat ze de evolutie van de kleuters leren kennen. In de andere stageperiode staan ze bij de jongste kleuters. In de laatste opleidingsfase zijn er drie stageperiodes. De eerste stage en de laatste stage dienen in dezelfde school te gebeuren, bij de jongste en oudste kleuters. In de keuzestage van de studenten kunnen vrij de school en de klas kiezen. Zij kunnen echter ook een academisch traject volgen aan de KULAK indien zij na de opleiding nog verder willen studeren. De ingroeistage van 6,5 weken is de laatste stage van de studenten. Daarvan moeten de studenten 4,5 weken een kleuterklas overnemen en de andere tijd dienen ze actief deel te nemen aan de brede werking van de basisschool. De commissie merkte tijdens het bezoek dat de hogeschool soms te weinig rekening houdt met de diversiteit van de scho-

len. Men dient meer rekening te houden met de diversiteit tussen scholen en studenten te confronteren met zowel leerstofjaarklassensysteem als verticale leergroeperingsvormen, ...

In het opleidingsprogramma is er ook een aansluiting voorzien met het lager onderwijs. In diverse opleidingsonderdelen wordt er theoretisch ingegaan op deze relatie en is er een nauwe samenwerking tussen de docenten van lager en kleuteronderwijs. In sommige opleidingsonderdelen geven zij ook samen les aan de studenten. Er is tevens een observatiedag in het lager onderwijs voorzien. De commissie vindt het positief dat de opleiding ook aandacht schenkt aan het volledige basisonderwijs.

Bovenstaande tekst beschrijft de situatie voor het reguliere programma. De commissie stelde vast dat het programma van studenten die de opleiding via afstandsonderwijs volgen in grote lijnen het zelfde aanbod krijgen, zij het dat dit via andere werkvormen of op andere tijdstippen wordt aangebracht. De clusters inhoudelijke en didactische expertise en de leerkrachtgebonden competenties zijn identiek aan die van het dagonderwijs, maar worden in een beperkter aantal contacturen aangebracht. De rest is voornamelijk zelfstudie. Er wordt ook meer gebruikt gemaakt van de discussiefora op Toledo. De commissie stelde ook vast dat studenten in dit traject vaak minder studiepunten opnemen dan dagstudenten, waardoor de samenhang van het gevolgde programma niet altijd optimaal was. De opleiding is zich hier evenwel van bewust en heeft al stappen ondernomen om dit op te vangen. Het grootste verschil tussen dag en afstandsonderwijs zit in de praktijkcluster. Om voldoende voeling te houden met de praktijk zijn bij het afstandsonderwijs de didactische oefeningen en de stage uit elkaar gehaald. Op die manier kan de opleiding er voor zorgen dat de studenten op regelmatige tijdstippen met de praktijk in aanraking komen, ook al hebben ze door hun spreiding geen effectieve stage gedurende een semester. De commissie is van mening dat deze didactische oefeningen inhoudelijk minder sterk zijn omdat ze de koppeling met een werkelijke stage missen. Zij stelde ook vast dat door de spreiding van de praktijk een aantal studenten in het afstandsonderwijs pas in het tweede jaar met de praktijk geconfronteerd wordt, wat zij een negatief punt vindt. Qua tijdsbesteding stelde de commissie vast dat studenten minstens 2/3 van de stageomvang van het dagonderwijs doen.

De opleiding heeft een 'geïntegreerd meersporencurriculum' om haar studenten optimaal te kunnen begeleiden. In haar zelfevaluatie rapport geeft de opleiding aan dat dit beleid er op gericht is anders- en niet-gelovige

studenten voor te bereiden om in het katholiek onderwijs aan de slag te gaan. Deze formulering gaf initieel de indruk dat de opleiding de studenten eenzijdig wou voorbereiden op het katholiek onderwijs. De toelichting van de opleidingsverantwoordelijke en de docenten gaf echter een ander en veel genuanceerder beeld. Men dient dus zeker aandacht te hebben voor de wijze van communicatie hierover. De opleiding tracht studenten, ongeacht en zelfs met veel respect voor hun levensbeschouwelijke achtergrond, toch te laten instappen in het katholiek onderwijs. Vanuit een christelijk geïnspireerde achtergrond stelt de opleiding zich pluralistisch op en trachten zij ook scholen te laten open staan voor de inbreng van andere religies in het katholiek pedagogisch project van de kleuterschool. De commissie is van mening dat dit een waardevol initiatief is en wenst de opleiding te stimuleren om hier in de toekomst zeker verder mee te gaan. De pluralistische houding van de opleiding kan volgens de commissie een meerwaarde zijn voor alle betrokkenen.

Tijdens het visitatiebezoek ontmoette de commissie een enthousiast en competent team dat op een degelijke manier wordt aangestuurd. Het personeelskorps heeft de nodige vakinhoudelijke, pedagogische en administratieve competenties om de opleiding op een goede manier te organiseren. Er is een goede mix van doctors, masters en bachelors met de nodige praktijkervaring in het kleuteronderwijs. Tijdens de gesprekken stelde de commissie vast dat de verschillende personeelsleden ook echt als een team samenwerken. De collegiale sfeer en sterke binding zorgt voor een goede samenwerking, zowel binnen een opleidingsonderdeel als binnen het vakgebied en de gehele opleiding. Het informele contact tussen de docenten werkt ook stimulerend voor de studenten die tijdens het gesprek met de commissie aangaven dat er een hele lage drempel is voor het aanspreken van docenten bij vragen. Aan de formele kant van het personeelsbeleid is er een cyclus van functionerings- en evaluatiegesprekken en een professionaliseringsbeleid.

Toch zijn er met betrekking tot het personeelsbestand ook een aantal opmerkingen te maken. In eerste instantie stelde de commissie vast dat de onderzoekscompetenties van het personeel en de algemeen onderzoekshouding nog aangescherpt dienen te worden om tot een beter resultaat te komen inzake het vijfde domeinspecifieke leerresultaat. In tweede instantie stelde de commissie ook vast dat er een hoge werkbelasting is. Deze was op het ogenblik van het bezoek niet problematisch, maar trok de aandacht van de commissie. De commissie waardeert ten zeerste de grote inspanningen die de opleiding duidelijk heeft geleverd de voorbije jaren.

Het verdient aanbeveling om nu een kalme periode in te bouwen om de wijzigingen te consolideren. Een derde punt van de commissie is gerelateerd aan beide voorgaande, met name de commissie miste een kritische grondhouding bij de opleiding en de verschillende gesprekspartners. In tegenstelling tot wat studenten aangeven gaven de docenten tijdens de gesprekken aan dat zij geen expertise in hun team misten. In het verlengde van deze gesprekken is het wellicht aangewezen om meer gastdocenten aan te trekken. Dit kan niet alleen bijkomende expertise inbrengen in het team, en mogelijk ook een deel van de werkdruk verlichten.

Tijdens het bezoek aan de infrastructuur van de opleiding stelde de commissie vast dat alle noodzakelijke voorzieningen op de campus aanwezig waren. De aanwezige leslokalen en de grote sporthal zijn uitnodigend en kunnen volgens de commissie zeker ingezet worden in een 'brede school' concept. De opleiding kan onderzoeken of zij hier in de komende jaren wil op inzetten. De commissie was aangenaam verrast door de ruimtes die gebruikt werden voor mediakunde. In dit lokaal zag ze onder meer een smartboard dat met 20 EUR aan materialen was gemaakt. Dit, en andere innovatieve ideeën, zijn een goed voorbeeld voor studenten kleuteronderwijs. De algemene ICT voorzieningen vond de commissie goed. Bijzonder interessant vond de commissie ook het natuureducatiecentrum en het snoezeldorp. Het eerste omvat onder meer een 'blote voetenpad' en aanverwante faciliteiten waar kinderen op een spelende manier met de natuur in aanraking kunnen komen. Het tweede is een lokaal met 5 huizen waarbij in elk huis een ander zintuig aangesproken wordt en waar kinderen volop op ontdekking kunnen gaan. Beide initiatieven vond de commissie goed uitgewerkt. Zij ziet hier echter ook nog groeimogelijkheden voor de instelling. Beide elementen kunnen nog actiever ingezet worden, en dit zowel in het eigen onderwijs (bijvoorbeeld begeleide bezoeken voor kleuterklassen als alternatieve stage, ...) als in de samenwerking met partners (maatschappelijke dienstverlening). De commissie begrijpt de strategie achter het polyvalent gebruik van lokalen op de campus, maar vindt het niettemin belangrijk dat er ook opleidingsspecifieke lokalen zijn waar studenten kunnen experimenteren in hun eigen vakgebied. Tijdens het bezoek aan de mediatheek kon de commissie vaststellen dat de nodige materialen aanwezig waren. Niet alleen zijn er voldoende tijdschriften en boeken op de campus aanwezig, ook specifieke uitleenbare materialen (handpoppen, spelen, ...) voor kleuteronderwijs zijn aanwezig. Een aantal van deze materialen waren zelf gemaakt door de opleiding, wat in het kader van duurzaamheid een sterk punt is. Via digitale weg kunnen studenten heel wat databanken raadplegen.

Uit de documenten die de commissie ter plaatse en op het elektronisch leerplatform heeft ingekeken kon de commissie vaststellen dat het onderwijsmateriaal op orde was. De commissie vond het sterk dat het cursusmateriaal volgens vaste structuren en sjablonen is opgebouwd. Ook de variëteit aan studiematerialen (handboeken, cursussen, multimedia, ...) vond de commissie een positief punt. Het cursusmateriaal voor dagonderwijs werd grondig herwerkt voor de studenten afstandsonderwijs om een zelfstandige verwerking mogelijk te maken. De commissie kon in de cursussen zien dat er meer oefeningen, zelftoetsen, studeertips en filmmateriaal werden toegevoegd voor dit traject. Dit studiemateriaal werd daarna ook ter beschikking gesteld van de studenten van het dagonderwijs, zodat ook zij op meer zelfstandige basis kunnen werken. Deze wederzijdse kruisbestuiving vond de commissie een sterk punt van de opleiding.

De opleiding streeft er naar om een gevarieerd aanbod aan onderwijsvormen te gebruiken. Docenten kunnen daarbij zelfstandig kiezen welke vorm het best aansluit bij de leerdoelen van het opleidingsonderdeel. Doorheen de opleiding worden tal van werkvormen gebruikt, zoals traditionele hoorcolleges, groepswork en microteaching tot spelvormen, televoting, peer teaching en hoekenwerk. Dit brede aanbod werd ten eerste geapprecieerd door de commissie omdat deze ook toelaat om werkvormen te differentiëren naar studentengroepen toe, zodat deze op hun mogelijkheden aangesproken worden. In het programma is ook tijd voorzien voor actieve reflectie op het eigen handelen. In leergroepen dienen studenten te reflecteren over hun stage aan de hand van opdrachten. Daarnaast moeten ze ook een portfolio bijhouden met onder meer een handelingsgerichte agenda waarmee ze hun ontwikkeling opvolgen en stilstaan bij positieve en negatieve ervaringen. De praktijkpedagogen organiseren na de stage ook een terugkomvoormiddag en elke stagebegeleider organiseert een begeleidingsgesprek met alle studenten. De studenten gaven tijdens het gesprek aan dat deze reflectie veel tijd in beslag neemt en soms teveel lijkt, maar dat deze hen ook daadwerkelijk helpt om te groeien in de opleiding. Een sterk punt met betrekking tot werkvormen vond de commissie ook het gebruik van demolesen. Het feit dat docenten zelf les geven aan kleuters en zichzelf als onderwerp voor kritische reflectie aanbieden vond de commissie moedig. Die kwetsbare houding is echter een belangrijke leerervaring voor studenten en de commissie wenst de opleiding te stimuleren om dit in de toekomst zeker te blijven doen. Ook het betrekken van de mentoren daarbij wordt door de commissie gewaardeerd.

De studiebegeleiding van de opleiding start bij de voorlichting van kandidaat-studenten (en hun ouders) die de opleiding op diverse manieren correct tracht te informeren over de structuur en de verwachtingen van de opleiding. Eenmaal ingeschreven kan de student beroep doen op diverse ondersteunende diensten. Tijdens introductiedagen worden studenten wegwijs gemaakt op de campus. Voor studenten uit het afstandsonderwijs gaan er avondsessies door. Het eerste luik van de studiebegeleiding omvat de persoonlijke begeleiding van de studenten door het docententeam op inhoudelijk vlak. Tijdens de gesprekken bleek duidelijk dat de studenten de laagdrempeligheid voor het aanspreken van de docenten sterk op prijs stelden. In de eerste opleidingsfase worden alle studenten onderworpen aan een schriftelijke en een logopedische taalscreening. Afhankelijk van de resultaten is het mogelijk dat studenten een waarschuwing krijgen of zelfs een aanbeveling om professionele hulp te zoeken voor het bijspijkeren van hun taalvaardigheid. Als tweede luik is er een studie- en trajectbegeleiding. De studiebegeleiding werkt zowel remediërend als preventief en wordt zowel individueel als in groep aangeboden. Mede Daarnaast is er ook trajectbegeleiding die studenten wegwijs maakt in de flexibele leerwegen van het hoger onderwijs. De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat er inderdaad veel studie- en trajectbegeleiding aanwezig is, maar ook dat deze voornamelijk gericht was op studenten met een individueel traject of binnen het afstandsonderwijs en/of met specifieke onderwijsbehoeften. De ondersteuning van studenten met een normale studievoortgang krijgt daardoor potentieel minder aandacht. Als derde luik van studiebegeleiding kunnen studenten ook terecht bij de dienst studentenvoorzieningen voor het aanvragen van faciliteiten of bij gespecialiseerde diensten voor financiële, sociale en psychologische ondersteuning. Ten vierde voorziet de opleiding uitstroombegeleiding waarbij studenten informatie krijgen over de instap in het werkveld en verder studeren. Het sluitstuk van de studiebegeleiding is de ombudspersoon. Deze heeft een bemiddelende rol tussen studenten en docenten bij problemen. De commissie vond de koppeling van deze functie aan de rol van bibliothecaris interessant. Niet alleen is deze persoon fysiek goed bereikbaar, maar deze persoon vangt in deze functie ook veel informatie algemeen op. Ook inhoudelijk stelde de commissie vast dat er weinig problemen zijn geweest en dat de ombudsfunctie goed werkt.

Met betrekking tot de kwaliteitszorg stelde de commissie vast dat de opleiding regelmatig in werkgroepen samen komt en algemeen de kwaliteit van de opleiding sterk bewaakt. Onder meer de resultaten van de vorige visitatie zijn daarbij aantoonbaar opgevolgd. Er werden na de vorige visitatie werkgroepen opgericht rond diverse thema's. Tijdens het bezoek wa-

ren de resultaten daarvan duidelijk zichtbaar op het gebied van taalbeleid, internationalisering en hervormingen in het programma. Er is binnen de opleiding ook een cyclus van bevragingen aanwezig, waarbij zowel studenten als werkveld op regelmatige basis bevestigd worden over uiteenlopende aspecten van de opleiding. De commissie waardeerde ook de sterke bottom-up input in het kwaliteitszorggebeuren, wat een positieve invloed heeft op de betrokkenheid en het enthousiasme van het personeel. Uit de ingekeken documentatie bleek ook dat de opleiding de studietijd meet. Hiermee werden geen problemen vastgesteld.

Voor het uitwerken van internationalisering in het programma wordt de opleiding ondersteund door de cel internationalisering van de hogeschool. Binnen de opleiding zijn er drie ankerpersonen aanwezig die ondersteuning kunnen bieden. De opleiding focust voornamelijk op studentenmobiliteit en Internationalisation@home. In hun laatste jaar kunnen studenten kiezen tussen een buitenlandse studie of stage, bij partners die door de opleiding bezocht en kwalitatief goed bevonden zijn. In de tweede opleidingsfase krijgen studenten de mogelijkheid om zich via een keuzeopleidingsonderdeel hierop voor te bereiden. Ter ondersteuning van de studenten in het derde jaar werkte de opleiding een draaiboek 'internationalisering BAKO' uit. De uitgaande mobiliteit schommelde de voorbije jaren tussen de 4,5% en de 20,5%. In het academiejaar 2012-2013 kwamen er ook voor het eerst studenten uit het buitenland studeren in de opleiding te Aalst. Vanaf september 2013 neemt de opleiding ook deel aan een Intensive Program. Voor het behalen van de vooropgestelde internationale competenties zijn er ook Internationalisation@home initiatieven. In de tweede opleidingsfase is er een verplichte driedaagse uitstap naar Rotterdam en de derde opleidingsfase worden alle studenten geconfronteerd met anderstalige kinderen om zo aandacht te schenken aan de interculturele dimensie. De commissie staat positief ten overstaan van de inspanningen die de opleiding op het vlak van internationalisering heeft gedaan, maar is van mening dat dit de komende jaren beter kan. De opleiding moet ook nagaan of de studiereis en de twee opleidingsonderdelen voldoende zijn om de vooropgestelde competenties ook daadwerkelijk te behalen op het gewenste niveau. Inzake docentenmobiliteit kon de commissie vaststellen dat de docenten kansen krijgen om ook internationaal actief te zijn. Een aantal docenten heeft hier ook al gebruik van gemaakt. Met betrekking tot het studietraject voor werkstudenten stelt de commissie vast dat internationalisering niet voldoende aanwezig is. Er is voor deze groep geen enkele verplichte mobiliteit. De vervangopdracht voor de studiereis is een goed initiatief, maar laat volgens de commissie niet toe dat de studenten uit dit

traject de nodige competenties op het vereiste niveau verwerven. De opleiding dient hier in de komende jaren bijkomende inspanningen te leveren.

De commissie is van mening dat het onderwijsproces van de opleiding kleuteronderwijs goed uitgewerkt is. De opbouw en de samenhang van het programma zijn een adequate vertaling van de doelstellingen en laat de studenten toe de vooropgestelde leerresultaten te behalen. Het onderwijsteam heeft voldoende capaciteiten om het onderwijs te verzorgen. De infrastructuur, onderwijsmaterialen, onderwijsvormen en de studiematerialen voldoen aan de vooropgestelde kwaliteitseisen. Er is een degelijke studiebegeleiding en de opleiding heeft een duidelijke kwaliteitszorg. De opleiding beschikt volgens de commissie in grote lijnen over een samenhangende leeromgeving, waar studenten op een goede manier zowel de theorie als de praktijk van het kleuteronderwijs kunnen leren. Ondanks een aantal bijkomende opmerkingen op het studietraject voor werkstudenten is de brede basis van de opleiding gelijkaardig en behaalt ook dit traject volgens de commissie dezelfde kwaliteit.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als voldoende.

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de opleiding zowel formatief als summatief evalueert, en dit op het niveau van een professionele bachelor. In het eerste semester worden proefexamens georganiseerd om studenten te laten kennismaken met evaluatie. De resultaten worden ook gebruikt om het leerproces bij te sturen, maar de resultaten tellen niet mee in de eindbeoordeling. In een aantal cursussen zijn ook zelftoetsen opgenomen waarmee de student zichzelf kan testen. In bepaalde opleidingsonderdelen wordt gewerkt met opdrachten die voornamelijk dienen om feedback te geven en die evenmin worden meegenomen in het eindoordeel. Ook tijdens de stage en andere praktijkgerelateerde onderdelen van de opleiding neemt formatief toetsen een prominente plaats in. De summatieve toetsing focust op zowel het meten van kennis als de meting van vaardigheden en attitudes, en dit zoveel mogelijk gerelateerd aan een realistische praktijkcontext. De commissie constateerde bij het inkijken van de examens ook inderdaad dat deze niet alleen gericht waren op kennis en inzicht, maar ook op de toepassing ervan door het gebruik van casussen en situatieschetsen. De commissie stelde daarbij ook vast dat een verbeterleutel of duidelijke beoordelingscriteria (of een combinatie

van beiden) meestal aanwezig is bij schriftelijke examens maar ontbreekt vaak bij mondelinge. De transparantie van de evaluatie is zeker nog voor verbetering vatbaar. Anderzijds vond zij bij bepaalde opleidingsonderdelen voorbeelden van goede objectieve beoordelingen. Over het algemeen is de commissie positief over de beoordelingswijze van de opleiding.

De opleiding informeert haar studenten duidelijk over de manier waarop zij haar studenten zal evalueren. Dit bleek uit de documentatie en de gesprekken met de studenten. De criteria staan duidelijk vermeld op de ECTS fiches en worden toegelicht tijdens de lessen. Een minder transparant punt bleek de feedback door de opleiding te zijn. Er zijn structurele feedbackmomenten voorzien na elke stageperiode, maar bij de evaluatie van taken bleek dit wisselend het geval te zijn. Naast transparantie heeft de opleiding ook aandacht voor de validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing. Het is duidelijk dat de opleiding inspanningen heeft verricht en de commissie is van mening dat de evaluatie betrouwbaar en valide is. Zij stelde ook vast dat er een interne toetscommissie werkzaam is binnen de opleiding die de verschillende evaluaties screenen. Dit is een positief initiatief, maar tijdens de gesprekken viel het de commissie op dat deze commissie voornamelijk het summatief gebeuren bekijkt. Het is belangrijk dat zij ook het formatieve element meenemen in de kwaliteitscontroles.

De beoordeling van de stage is volgens de commissie goed geregeld. Bij de eindevaluatie zijn meerdere assessoren betrokken, waaronder ook de mentor en soms de directie van de stageschool. Bovendien worden de eindcijfers pas vastgelegd na een bespreking van het stageverslag met de praktijkpedagoog en de verschillende vakdocenten en daarna met het hele team om de objectiviteit te waarborgen. Voor de beoordeling van de stage is ook een duidelijke cesuur bepaald en is er een duidelijke beoordelingsschaal. De commissie vond de beoordeling van de stage duidelijk, maar heeft twee kritiekpunten die betrekking hebben op de methode van evaluatie en op de gebruikte beoordelingsschaal. De commissie is echter van mening dat de opleiding geen score mag geven aan elementen die men niet heeft waargenomen tijdens de stage. Indien een student tijdens de stage bijvoorbeeld niet in aanraking is gekomen met ouders dan dient het evaluatieformulier op dit element blanco te blijven. Een tweede opmerking heeft te maken met de transparantie van de beoordelingsschaal. Het is positief dat er bij de zelfevaluatie gewerkt wordt met de basiscompetenties. Bij het 'spiekbriefje' en het beoordelingsformulier van de mentoren zijn deze echter niet zo duidelijk meer zichtbaar, waardoor de doelstellingen minder duidelijk worden. Het verdient aanbeveling om dezelfde evalua-

tiecriteria doorheen alle formulieren te gebruiken. Met betrekking tot de mentoren stelde de commissie anderzijds vast dat deze verplicht zijn om een mentorenvorming te volgen. Daardoor zijn zij goed op de hoogte van de manier waarop er wordt geëvalueerd, maar het blijft belangrijk dat de evaluatieformulieren duidelijk en consistent zijn. Een ander positief punt met betrekking tot mentoren en stage is dat studenten op regelmatige tijdstippen feedback krijgen over hun handelen.

Met betrekking tot het afstudeerwerk stelde de commissie vast dat de opleiding twee mogelijkheden aanbiedt aan de studenten. Zij kunnen enerzijds kiezen voor een bachelorproef of anderzijds voor een supervisietraject, waarin groepjes studenten via een vaste methodiek op stage-ervaringen reflecteren onder begeleiding van een docent. De commissie is van mening dat beiden waardevol zijn, maar dat zij andere leerresultaten nastreven (en op een andere manier geëvalueerd worden) – die ook niet duidelijk werden tijdens het bezoek. Zij vraagt de opleiding dan ook een duidelijke keuze te maken: de bachelorproef, het supervisietraject of beiden samen, maar niet moeten kiezen tussen één van beiden. Ook de doelstelling van het afstudeerproject moet duidelijker afgelijnd worden. Het gewicht van de bachelorproef en het supervisietraject is drie studiepunten. Daardoor is dit werk beperkt belangrijk in de opleiding, waar de commissie ook enkele bedenkingen bij had. Als de bachelorproef moet gelden als afstudeerwerk waarmee de student zijn gerealiseerd eindniveau dient te bewijzen, dan dienen de evaluatiecriteria duidelijker te zijn en moet het gewicht ervan verhoogd worden. De studenten gaven tijdens het gesprek ook aan dat er nu een onevenwicht bestaat tussen het werk dat moet gedaan worden en het aantal studiepunten dat zij er maar voor krijgen. Dit onevenwicht zorgt voor een demotivatie van de studenten. Voor wat betreft de inhoud van de bachelorproeven die de commissie heeft ingekeken was zij eveneens teleurgesteld in het eindresultaat. De lijst van aangeleverde thema's door de opleiding was beperkt en niet innoverend. Ook de maatschappelijke en internationale relevantie was zoek. De literatuurstudie was vaak beperkt en niet op orde. Zo ontbrak het veelal aan kwaliteitsvolle, wetenschappelijke en internationale bronnen. Het onderzoekend aspect was beperkt tot reflectie. Er was geen dataverzameling, maar wel generaliserende conclusies. Het eventueel ontwikkelde materiaal werd nadien niet getest in een realistische setting. Kortom, de manier waarop de bachelorproef momenteel wordt ingericht binnen de opleiding voldoet niet aan de vooropgestelde kwaliteitsnormen. Dit werd ook bevestigd door de verschillende gesprekspartners tijdens het bezoek, die allen de bachelorproef als problematisch benoemden. De opleiding dient na te denken over hoe zij de eindcompetenties wil meten van de studenten.

Het diplomarendement van de opleiding is gemiddeld. Het percentage generatiestudenten in dagonderwijs met een studie-efficiëntie van meer dan 75% schommelt rond de 50%. Voor de totale populatie ligt dit rond de 70%. De commissie ziet vooral in de studiebegeleiding een belangrijke verklaring voor dit cijfer. Voor het studietraject voor werkstudenten ligt dit rendement aanzienlijk lager: tussen de 23 en 29% voor generatiestudenten en 45%-49% voor de hele populatie. Dit heeft te maken met de moeilijke combinatie tussen werken en studeren. Het diplomarendement van 2013 lag op 48,84%. Tijdens het bezoek werd duidelijk dat de opleiding wel aandacht heeft voor deze cijfers en dat men er mee aan de slag gaat, maar dat deze niet zo makkelijk te verklaren, noch te verbeteren zijn. Na afstuderen kiest 90% voor een job in het basisonderwijs en 10% studeert verder.

Met betrekking tot de inzetbaarheid van de studenten op de arbeidsmarkt stelde de commissie vast dat zowel alumni als het werkveld bevestigen dat de studenten de nodige leerresultaten hebben behaald op het einde van de opleiding, en dit zowel voor het reguliere traject als voor het studietraject voor werkstudenten. Op basis van de ingekeken documenten en de gesprekken kan de commissie dit bevestigen, zij het dat niet alle leerresultaten op het zelfde niveau behaald worden. Het vijfde leerresultaat, waarbij een onderzoekende houding vooropstaat, is afgezwakt naar kritisch reflecteren. Hiermee wordt het minimum vooropgestelde domeinspecifieke leerresultaat wel behaald, maar de commissie had graag meer onderzoeksvaardigheden gezien zoals het vinden en correct gebruik van bronnen (gebruik van mediatheek en wetenschappelijke databanken) alsook het verzamelen en interpreteren van data in een actie-onderzoek. Ook met betrekking tot het zevende, negende en tiende leerresultaat is er volgens de commissie nog marge om te groeien. De deelname aan het schoolbeleid is wellicht te hoog gegrepen. Met de ingroeistage leren de studenten de werking van de school kennen, maar echte participatie wordt hiermee nog niet gerealiseerd. Ook voor wat betreft de deelname aan het maatschappelijk debat is er nog ruimte voor verbetering. Ook voor het tiende leerresultaat, cultuurparticipatie, vond de commissie slechts een beperkte activiteit terug. Studenten zijn zich bewust van de actualiteit, maar te vaak is dit op incidentele basis. Een meer structurele inbedding hiervan in de opleiding kan de eindkwaliteit van de studenten zeker nog verhogen. Tot slot stelde de commissie ook een sterke lokale verankering vast wat bij de commissie vragen doet rijzen omtrent de brede inzetbaarheid die door de opleiding nagestreefd wordt. De toekomstige samenwerking met de HUB biedt in dit opzicht mogelijkheden door bijvoorbeeld de wellicht betere toegankelijkheid tot stageplaatsen in het Brusselse waar studenten ook met een diverse publiek in aanraking komen.

De commissie is van mening dat de opleiding voor wat betreft het gerealiseerd eindniveau voldoet aan de vooropgestelde basiskwaliteit, en dit zowel voor het reguliere traject als voor het studietraject voor werkstudenten. Het toets- en evaluatiebeleid voldoet ondanks een aantal bemerkingen aan de generieke kwaliteit. De bachelorproef dient dringend herbekeken te worden, maar gegeven het kleine gewicht in het geheel van de opleiding was dit geen breekpunt voor de beoordeling van de commissie. In combinatie met een kwalitatief goede stage is de commissie van mening dat de opleiding op een voldoende manier aantoont dat de studenten klaar zijn voor de instap in het werkveld. Op het einde van de opleiding hebben de studenten de vooropgestelde leerresultaten daadwerkelijk verworven, zij het niet allemaal op eenzelfde niveau. De aangehaalde tekorten wegen daarbij niet op tegen een duidelijk aanwezige en goede kwaliteit van de eerste vier leerresultaten, maar zorgen er ook voor dat de score niet hoger ligt.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Kleuteronderwijs, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

- De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de opleiding de voorbije jaren heel veel dynamiek en hervormingen heeft gekend. De commissie adviseert de opleiding om in de komende jaren in te zetten op een stapsgewijze implementatie en consolidatie van de genomen stappen.
- De opleiding dient expliciete keuzes te maken in functie van de visie die zij gedragen wil zien doorheen haar opleiding zodat alle actoren zich kunnen vereenzelvigen met waar goed kleuteronderwijs volgens KAHO voor staat. De commissie staat positief tegenover de pluralistische insteek van de opleiding, maar miste een centrale visie die het handelen van alle docenten kan sturen. Ook de aansluiting met recente maatschappelijke evoluties is hierbij aan de orde.
- De commissie beveelt de opleiding aan om in het kader van internationalisering een duidelijke visie en doelstellingen uit te schrijven. De huidige initiatieven zijn positief, maar garanderen nog niet ten volle de gewenste resultaten. Met name in het studietraject voor werkstudenten zijn in de komende jaren ingrijpende veranderingen gewenst.
- De opleiding dient de rol van de bachelorproef in de opleiding te onderzoeken. De huidige vorm volstaat niet om de vooropgestelde eindcompetenties te behalen, noch te meten. Indien de bachelorproef beter omschreven wordt kan dit een meerwaarde zijn binnen de opleiding, ook om de rol van de leraar als onderzoeker nog sterker neer te zetten.
- De didactische oefeningen en de stage in het studietraject voor werkstudenten moeten beter worden ingevuld. De oefeningen kunnen beter aansluiten op de praktijk en het blijft aan te bevelen dat deze studenten ook reeds in hun eerste jaar een (korte) stage krijgen.
- Met betrekking tot het personeelsbeleid dient de opleiding de aanwezigheid van onderzoeksvaardigheden in het team te verhogen. Daarnaast moet er ook voldoende aandacht zijn en blijven voor de werkdruk.
- De opleiding moet onderzoeken op welke manier zij het niveau van leerresultaat vijf, zeven, negen en tien kan verhogen. De basis is zeker aanwezig, maar dit kan volgens de commissie nog beter.

VIVES NOORD

Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs

SAMENVATTING bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs Vives Noord

Op 21 en 22 november 2013 werd de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs van de hogeschool Vives Noord, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Kleuteronderwijs, die 180 studiepunten bedraagt, van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende wordt ingericht in het departement lerarenopleiding te Brugge. In 2010-2011 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen KATHO en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO). Deze overeenkomst mondt uit in een bestuurlijke samenwerking tussen beide hogescholen vanaf 1 oktober 2013 onder de nieuwe naam Katholieke Hogeschool VIVES. In het academiejaar 2012-2013 waren er 308 studenten ingeschreven in de opleiding.

De opleiding werkt reeds lange tijd ervaringsgericht. De vernieuwde visie van de opleiding is gebaseerd op 4 grote pijlers: praktijkgericht, zelfsturend en persoonsvormend, begeleiding op maat en samen leren - samen werken.

Programma

Het opleidingsprogramma omvat 180 studiepunten. Er werden geen problemen met de studiebelasting vastgesteld.

Het programma van de opleiding is opgebouwd uit 6 semesters die elk rond één overkoepelend thema werken. Van semester 1 tot semester 6 zijn volgende thema's richtinggevend: zelf, taak, kind-groep, kind-individueel, organisatie en integratie. De beroepsrol cultuurparticipant komt in alle semesters aan bod, net zoals de eerste vier functionele gehelen. De anderen komen pas aan bod vanaf het derde jaar van het normtraject. De commissie stelde ook vast dat in het nieuwe opleidingsprogramma een persoonlijk leertraject aanwezig is. Dit garandeert de koppeling tussen praktijk en theorie. In dit traject worden studenten gestimuleerd om te reflecteren op hun eigen groeiproces en dit continu af te toetsen aan het beoogde eindniveau. Inhoudelijk miste de commissie een aantal thema's in het programma. Onderzoeksvaardigheden zijn op een minimalistische manier aanwezig in het programma. Daarnaast zou er ook meer aandacht mogen zijn voor diversiteit, werken in een grootstedelijke context en preventieve zorg.

De commissie vond de manier waarop de stage in het programma werd uitgewerkt voldoende. De commissie vond ook duidelijke doelen per stage-moment terug in de stageleerlijn. De commissie stelde ook vast dat de studenten in verschillende contexten worden ingezet.

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de opleiding een gevarieerd aanbod aan onderwijs- en leervormen hanteert. De opleiding kiest er van uit haar onderwijsvisie voor om te focussen op activerende werkvormen. De commissie stelde daarbij vast dat de opleiding ook veel werkt met representatieve contexten en coöperatief leren.

Inzake internationalisering stelde de commissie vast dat de opleiding een basisaanbod van activiteiten heeft voor studenten en docenten. De commissie is van mening dat de opleiding hiermee voorziet in het noodzakelijke, maar dat de realisaties beperkt zijn.

Beoordeling en toetsing

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de opleiding over een degelijk toets- en evaluatiebeleid beschikt. De opleiding Kleuteronderwijs evalueert competentiegericht en met een holistische bril. Via de invoering van de term assessment wil de opleiding aangeven dat het totale handelen van de persoon voorop staat. Daarbij staat een integratie en interactie

van kennis, vaardigheden en attitude voorop. De opleiding ziet daarbij drie vormen van assessment: of learning, for learning en as learning. Het eerst heeft te maken met het geleerde, het tweede heeft te maken met het begeleiden van leerprocessen. In de praktijk stelde de commissie vast dat er een brede waaier aan toetsvormen wordt gebruikt.

De beoordeling van de stage zit volgens de commissie goed in elkaar. De stageleerlijn is doorheen de verschillende jaren duidelijk aanwezig in het programma en is gekoppeld aan de stagebeoordeling. Voor de beoordeling van portfolio's, de bachelorproef en andere uitgebreide werkstukken heeft de opleiding diverse afspraken geautomatiseerd binnen een toetsmatrix om doelmatigheid en billijkheid te bewaken.

Begeleiding en ondersteuning

Tijdens de rondleiding stelde de commissie vast dat de opleiding over uitstekende materiële voorzieningen beschikt. De nieuwbouw waarin de opleiding wordt georganiseerd beschikt over een ruim aantal lokalen. De commissie vond het sterk dat er specifieke lokalen waren voor beeld- en houtbewerking. Deze aparte ateliers vormen een uitstekende voorziening voor studenten. Er was ook een degelijk muzieklokaal aanwezig met een basisaanbod aan muziekinstrumenten. De commissie miste tijdens de rondleiding een aantal specifieke lokalen kleuteronderwijs.

Er is binnen de opleiding veel aandacht voor de begeleiding van studenten, en dit zowel bij instroom, doorstroom als uitstroom. Gedurende de opleiding zijn er infosessies en overlegmomenten om de studievoortgang te bespreken. De commissie is van mening dat er een meer dan voldoende aanbod aan studiebegeleidingsdiensten en -initiatieven is. Zij staat positief tegenover de ondersteuning die gerealiseerd wordt.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De commissie stelde vast dat alle vooropgestelde leerresultaten worden behaald. Er zijn elementen die beter kunnen, zoals onderzoek, diversiteit en internationalisering, maar deze verhinderen niet dat de studenten het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar bereiken.

Het volledige rapport van de opleiding bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs staat op de website van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad. www.vluhr.be/kwaliteitszorg

OPLEIDINGSRAPPORT bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs Vives Noord

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Kleuteronderwijs aan de hogeschool Vives Noord. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 21 en 22 november 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook

het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Kleuteronderwijs, die 180 studiepunten bedraagt, van de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende wordt ingericht in het departement lerarenopleiding te Brugge.

In 2010-2011 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen KATHO en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO). Deze overeenkomst mondt uit in een bestuurlijke samenwerking tussen beide hogescholen vanaf 1 oktober 2013 onder de nieuwe naam Katholieke Hogeschool VIVES.

In het academiejaar 2012-2013 waren er 308 studenten ingeschreven in de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als voldoende.

De visitatiecommissie stelde vast dat het beoogde eindniveau van de opleiding conform is met de doelstellingen van het gevalideerde domeinspecifiek leerresultatenkader.

Uit de formele controle van de domeinspecifieke leerresultaten aan de opleidings specifieke leerresultaten kon de commissie besluiten dat de opleiding voldoet aan de verwachte criteria. Binnen de opleiding wordt gewerkt met de functionele gehelen, die breder zijn dan het DLR, waardoor de opleiding zonder problemen voldoet hieraan. De commissie merkte wel op dat men bij de leraar als onderzoeker deze rol heeft afgezwakt tot het niveau van een reflectieve practitioner.

Tijdens het bezoek kon de commissie vaststellen dat de opleiding de voorbije jaren sterk heeft geïnvesteerd in het uitwerken van een nieuwe visie. Deze vernieuwing was volgens de opleiding nodig om aan te sluiten bij een aantal actuele ontwikkelingen. Vanuit het zelfevaluatie-rapport werd de commissie beperkt ingeleid in de filosofie, het kader en de uitwerkingen van de vernieuwingen die ter plekke vanaf dit academiejaar werden geïmplementeerd. Deze vernieuwingsgolf heeft zich bovendien ook nog niet kunnen bewijzen, maar de opleiding krijgt hier van de commissie het voordeel van de twijfel. De documenten waren soms voor de commissie niet expliciet genoeg, maar het verhaal van de docenten en de opleidingsverantwoordelijken gaven een breder en positiever beeld. De nieuwe visie van de opleiding is gebaseerd op 4 grote pijlers: praktijkgericht, zelfsturend en persoonsvormend, begeleiding op maat en samen leren - samen werken. Deze pijlers zijn volgens de commissie goede punten en waardevolle initiatieven, maar ze worden momenteel nog te sloganesk gebruikt waardoor de inhoud ervan niet voor alle stakeholders duidelijk is.

Tijdens het bezoek en de gesprekken zocht de commissie naar een duidelijke profilering. Naast de vernoemde visie vond de commissie weinig profilerende kenmerken. De opleiding vertrekt vanuit een eigen kijk op goede kleuterleidsters, maar onderscheidt zich ook daar niet opvallend mee van andere opleidingen. Tijdens de gesprekken met studenten en werkveld kon de commissie dan wel vaststellen dat de opleiding reeds lange tijd werkt met ervaringsgericht onderwijs. Tijdens de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken en de docenten werd dit bevestigd als een expliciete keuze. Volgens de commissie bestaat er op dit vlak echter een verschil tussen de visie/theorie en de praktijk. Studenten gaven in de gesprekken aan dat ze de theorie van het ervaringsgericht onderwijs krijgen maar dat ze 'weten' dat deze in de praktijk niet altijd gerealiseerd kan worden. Ook de afstemming met stagescholen over ervaringsgericht werken ontbreekt. De commissie ziet hier groeikansen voor de opleiding. Er is expertise aanwezig bij het personeelskorps (Bijvoorbeeld bij het eerder betrokken bij het centrum voor ervaringsgericht onderwijs). Deze expertise kan zeker worden ingezet om de doelstellingen solider in te vullen en te vertalen naar de praktijk.

Tijdens het bezoek viel het de commissie ook op dat er binnen de opleiding geen duidelijke visie is op internationalisering, ondanks het bestaan van een beleidsplan internationalisering op niveau van de hogeschool. Uit de gesprekken bleek dat er wel aandacht voor is, maar de visie bleek beperkt tot de opsomming van een aanbod. Ook bleek uit het aanbod dat de term 'internationalisering' eng werd ingevuld. De opleiding dient hier volgens

de commissie naar de toekomst toe een duidelijke visie op te ontwikkelen. Deze dient gestuurd te zijn vanuit duidelijke doelstellingen en de toegevoegde waarde die men wenst te bereiken en niet vanuit het praktisch aanbod dat men kan of wil ter beschikking stellen.

Voor wat betreft de afstemming met het werkveld stelde de commissie vast dat de opleiding slechts een beperkte afstemming realiseert. Via het Klaverblad BAKO, de adviesraad van de opleiding en de jaarlijkse mentorenbijeenkomst is er overleg. De commissie stelde aldus vast dat het werkveld wel de mogelijkheid krijgt om uitspraken te doen over de opleiding, maar dat de opvolging beperkt is. Uit de gesprekken met de vertegenwoordigers van het werkveld kon de commissie opmaken dat de opleiding wel luistert naar de wensen en zorgen van betrokkenen. Er werden verschillende voorbeelden (zoals het gebruik van de eendagsstages) aangehaald waaruit bleek dat de opleiding zaken had aangepast op basis van hun input. Desondanks had de commissie vragen bij de frequentie en de impact van deze vergadergroep. Ook de samenstelling ervan kan beter. Een grotere diversiteit aan stakeholders (andere netten, instellingen, organisaties, ...) kan volgens de commissie er voor zorgen dat deze vergadering haar functie als 'critical friend' meer kan waarmaken. Hier liggen dus kansen voor de opleiding.

De commissie is van mening dat het beoogde eindniveau van de opleiding voldoet aan de vooropgestelde kwaliteitscriteria. De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn minstens in overeenstemming met de domeinspecifieke. De opleiding dient de komende jaren bijkomende aandacht te besteden aan dit onderwerp. De nieuwe visie is een eerste stap in de goede richting, maar dient nog verder uitgewerkt en in de praktijk gebracht te worden. De opleiding dient ook een visie op internationalisering uit te werken en het overleg met het werkveld te optimaliseren.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs als voldoende.

Het programma van de opleiding is een adequate vertaling van de doelstellingen en laat de studenten toe de vooropgestelde leerresultaten te behalen. Op het ogenblik van het bezoek was de opleiding bezig met de implementatie van een nieuw curriculum. De commissie stelde vast dat het oude curriculum een aantal mindere aspecten bevatte die de opleiding

met het nieuwe wenst op te lossen. Zij is van mening dat het nieuwe plan daadwerkelijk een verbetering is en dat de richting goed zit. Tijdens het bezoek was echter enkel het eerste jaar volledig in werking, wat de beoordeling van het totale programma bemoeilijkte. Dit eerste jaar was echter goed geïmplementeerd, wat vertrouwen opwekte bij de commissie. In de komende jaren zal de uitwerking en inbedding verdergezet. Er is alvast een solide basis daartoe aanwezig.

Het programma van de opleiding is opgebouwd uit 6 semesters die elk rond één overkoepelend thema werken. Van semester 1 tot semester 6 zijn volgende thema's richtinggevend: zelf, taak, kind-groep, kind-individueel, organisatie en integratie. De beroepsrol cultuurparticipant komt in alle semesters aan bod, net zoals de eerste vier functionele gehelen of leerresultaten. De leraar als onderzoeker is aanwezig vanaf het vierde semester. De anderen komen pas aan bod vanaf het derde jaar van het normtraject. De commissie is van mening dat doorheen de opleiding de verschillende leerresultaten op een goede manier zijn opgenomen in het huidige programma in afbouw, met uitzondering van de leraar als onderzoeker.

Onderzoeksvaardigheden worden in het huidige programma (in afbouw) op een minimalistische manier ingevuld zodat er niet echt sprake kan zijn van onderzoek. Uit de gesprekken met de betrokkenen bleek dat zij zich hiervan bewust was en dat zij mogelijkheden zoeken om dit te verbeteren, zoals onder andere blijkt uit de opbouw van het nieuwe programma dat op het ogenblik van het bezoek net werd geïnitieerd. Er zijn te weinig personeelsleden actief betrokken bij onderzoek en de opleiding heeft geen actief beleid voor het verwerven van personeel met onderzoekservaring via aanwerving of professionalisering. De opleiding kijkt momenteel uit naar de fusie om deze expertise binnen te halen, maar het verdient aanbeveling dat ook het personeel in Brugge actiever bij onderzoek betrokken is. Om daadwerkelijk te kunnen spreken van een onderzoekscultuur is het nodig dat zoveel mogelijk personen betrokken worden bij onderzoek, het zij door een actief onderzoek uit te voeren dan wel door wetenschappelijke literatuur te integreren in het onderwijs. De fusiepartner kan daarbij een voorbeeld zijn maar zorgt er niet voor dat de docenten en studenten in Vives Noord voldoende onderzoeksvaardigheden hebben of kunnen leren. De commissie raadt de opleiding aan erover te waken dat 'onderzoek' niet verengd wordt tot het verwerven van informatievaardigheden en reflectie.

Betreffende de samenhang kon de commissie vaststellen dat er zowel verticaal als horizontaal een lijn zit in het programma. De verticale samen-

hang wordt gerealiseerd door de aanwezigheid van leerlijnen, hoewel deze nog niet altijd duidelijk terug te vinden zijn. De thematische opbouw (van zelf tot integratie) is positief en biedt de studenten een duidelijk kader. Ook van de horizontale samenhang kon de commissie sporen vinden. Bij de opmaak van het programma is gezocht naar raakvlakken tussen inhouden en groepeerde de opleiding waar mogelijk inhouden. Er is duidelijk een alertheid bij de opleiding die fragmentering wil vermijden. Men heeft een holistische visie op de leerkracht die meer is dan een opsomming van competenties. De persoonsvormende doelstelling van de opleiding is hierin zichtbaar. De commissie kon dit in zekere mate ook terugvinden in het leermateriaal van het nieuwe programma dat reeds ontwikkeld was. In de toekomst zal de opleiding hieraan aandacht moeten blijven besteden, ook bij de opmaak van het leermateriaal van de andere jaren. Het is ook belangrijk dat al deze elementen met betrekking tot de samenhang ergens expliciet worden beschreven want het was voor de commissie moeilijk om hier zicht op te krijgen. De commissie vond het wel aangenaam om de leerlijnen ook terug te vinden in de evaluatie (via de geïntegreerde toetsing), maar dit kan nog sterker worden uitgebouwd.

De commissie stelde ook vast dat in het nieuwe opleidingsprogramma een persoonlijk leertraject aanwezig is. Dit garandeert de koppeling tussen praktijk en theorie. In dit traject worden studenten gestimuleerd om te reflecteren op hun eigen groeiproces en dit continu af te toetsen aan het beoogde eindniveau. De commissie vindt dit een meerwaarde, maar kreeg tijdens het bezoek moeilijk vat op de concrete invulling ervan. In het zelf-evaluatierapport wordt dit voorgesteld als een opleidingsonderdeel terwijl dit op andere plaatsen wordt ingevuld als een echt 'traject' dat 3 leerlijnen (reflectie, onderzoek en taal/communicatie) omvat. Het verdient aanbeveling dat de opleiding het persoonlijk leertraject duidelijker omschrijft. Ook de einddoelen en de relatie tot andere opleidingsonderdelen kon duidelijker beschreven worden. In de ECTS fiche staan tal van competenties opgeleijst, maar het is onduidelijk hoe deze verkregen en geëvalueerd worden. Zo staat voor onderzoek bijvoorbeeld beschreven dat de evaluatie van onderzoeksvaardigheden zal gebeuren binnen de opleidingsonderdelen die de opdracht hiervoor formuleren. De commissie vraagt zich daarbij dan af of het niet beter is van de onderzoeksdoelstellingen te formuleren bij het opleidingsonderdeel waar ze ook daadwerkelijk geëvalueerd worden. De opleiding dient de onduidelijkheden rond het persoonlijk leertraject weg te werken. Een duidelijke toelichting van de achterliggende visie (met de koppeling aan de beoogde leerresultaten) zou een goede eerste stap kunnen zijn.

Inhoudelijk miste de commissie een aantal thema's in het programma. Zij hoopt dat deze bij de uitrol van het tweede en derde jaar explicieter in de opleiding aan bod zullen komen. Het gaat dan onder meer om het werken in een grootstedelijke context, een visie op diversiteit (zoals bijvoorbeeld omgaan met diverse thuishalen en kleuters met verschillende sociaal-culturele achtergrond) en preventieve zorg. Ondank het feit dat de opleiding zich in eerste instantie richt op het afleveren van goede kleuteronderwijzers voor de lokale markt kan een alumnus met het diploma internationaal aan de slag. Het is dan ook belangrijk dat de opleiding studenten ook confronteert met bredere problematieken. De commissie vond in het programma te weinig evidentie dat studenten in aanraking komen met grootstedelijke en diversiteitsproblematieken. Het is daarbij belangrijk om een brede kijk te hebben op diversiteit. De commissie kreeg tijdens de gesprekken de indruk dat diversiteit teveel als synoniem voor anderstaligheid werd gebruikt en dat diversiteit ook vaak vanuit een ondersteuningsperspectief wordt ingevuld. Bovendien zijn belangrijke opleidingsonderdelen die hierop focussen keuzevakken en dus afhankelijk van de interesse van studenten, wat het risico inhoudt dat niet iedere student er beperkt mee in aanraking komt. De commissie staat positief ten overstaan van het werken met kansarme gezinnen (via het Scharnier), maar op die manier riskeert men dat studenten anderstaligheid en kansarmoede gaan gelijkstellen aan diversiteit, terwijl dit breder ingevuld kan worden. Met betrekking tot zorg stelde de commissie vast dat deze eveneens sterk vanuit hetzelfde perspectief werd gestuurd. Gezien de maatschappelijke evoluties zal de opleiding in de toekomst en bij de uitrol van het nieuwe programma bijkomende inspanningen moeten leveren om deze elementen in de opleiding uit te werken. Dit moet de brede inzetbaarheid van de studenten verhogen.

De hogeschool Vives Noord is in het kader van maatschappelijke dienstverlening partner in het nascholingscentrum Eeckhoutcentrum waar alle West-Vlaamse onderwijspartners uit het publiekrechtelijk onderwijs hun activiteiten rond nascholing bundelen. Docenten zijn betrokken bij zowel beleidsbeslissingen als het geven van bijscholingsactiviteiten. De commissie is van mening dat pro-actieve vormen van maatschappelijke dienstverlening slechts beperkt aanwezig zijn. Tijdens de gesprekken werd een openheid van het personeel hiervoor vastgesteld. De commissie wil de opleiding stimuleren om ook daadwerkelijk initiatieven te nemen op dit vlak.

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de opleiding een gevarieerd aanbod aan onderwijs- en leervormen hanteert. De opleiding kiest er

van uit haar onderwijsvisie voor om te focussen op activerende werkvormen. In de werkvormen is doorheen de opleiding ook te merken dat men evolueert van een sterke externe sturing naar zelfsturing op het einde van de opleiding. Het gebruik van zelfreflectie, taalgroeidossier, stagebegeleiding, leerportfolio en de diverse keuzemodules zijn daarvan voorbeelden. De commissie stelde daarbij vast dat de opleiding ook veel werkt met representatieve contexten en coöperatief leren (door middel van bijvoorbeeld groepswork en de duostage). Tijdens het gesprek met de studenten bleek dat zij vragen hebben bij het aantal en de invulling van bepaalde taken. Zij dienen op regelmatige basis opdrachten uit te voeren die achteraf niet functioneel blijken te zijn. Zo moesten studenten bijvoorbeeld met bepaalde materialen een onderwijsmiddel maken maar mochten ze dit vervolgens niet gebruiken in hun stage. De commissie raadt de opleiding aan om voldoende afstemming te voorzien. Ook met betrekking tot het leerportfolio hadden de studenten diverse vragen. Het is voor hen niet altijd duidelijk waarom zij dit dienen bij te houden en wat de meerwaarde er van is, zeker ten overstaan van de werklast die het oplevert. De commissie is van mening dat het leerportfolio nuttig is indien het kan gebruikt worden door studenten om hun competenties aan te tonen en begeleid te worden in dit proces.

De commissie vond de manier waarop de stage in het programma werd uitgewerkt voldoende. De opleiding begroot de stage op 45 studiepunten. Daarmee voldoet de opleiding aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining. De stages die de studenten doorlopen dagen hun in stijgende mate uit om hun theoretische kennis in de praktijk om te zetten. De commissie vond ook duidelijke doelen per stagemoment terug in de stageleerlijn. De commissie stelde ook vast dat de studenten in verschillende contexten worden ingezet. Er is sprake van zowel observatiestages als actieve stages. Studenten komen ook in alle jaren van het kleuteronderwijs en het eerste leerjaar. De opleiding organiseert ook verschillende duostages waarbij twee studenten samen stage lopen en afwisselend voor de klas staan. In het derde jaar is er ook een ingroeistage waarbij de studenten de klas- en het schoolniveau in zijn geheel leren kennen.

Voor wat betreft de onderzoeksopdracht (wat de nieuwe naam is van de bachelorproef) stelde de commissie vast dat dit inhoudelijk geen onderzoek betreft. Zoals reeds tevoren aangegeven is onderzoek een aandachtspunt voor de opleiding. Dat is ook voor de opdracht van 3 studiepunten in het reguliere traject het geval. Indien het einddoel van de opdracht

inderdaad een onderzoek is dan is de kwaliteit laag. De focus ligt eerder op informatieverwervings- en ict vaardigheden, maar dat zijn basiscompetenties voor het uitvoeren van onderzoek die niet kunnen gelijkgesteld worden aan onderzoek. De commissie stelt zich vragen bij zowel de korte timing voor het uitvoeren van de opdracht en de (expertise van de) begeleiding. Het verdient aanbeveling om de inhoud van dit opleidingsonderdeel te wijzigen, zodat het een onderzoek in functie van de praktijk betreft. Indien dit niet past binnen de doelstellingen van de opleiding kan zij best het opleidingsonderdeel een andere naam geven.

Met betrekking tot het personeelskorps kon de commissie vaststellen dat er zowel voldoende kwaliteit als kwantiteit aanwezig is om de opleiding op een goede manier te organiseren. De commissie stelde vast dat het team er gemotiveerd was en dat de personeelsleden duidelijk een passie hadden voor kleuteronderwijs. Voor wat betreft de inhoudelijke kwaliteiten stelde de commissie vast dat er een degelijke mix aan profielen aanwezig is in de opleiding, hoewel zij wel een aantal bedenkingen had. Zo miste de commissie docenten die in de praktijk gestaan hadden. Uit de documenten bleek dat er maar 1 praktijklector en 1 hoofdpraktijklector aanwezig was in de opleiding. Tijdens het gesprek met de studenten haalden zij aan dat zij praktijkervaring in het kleuteronderwijs bij de docenten misten. Daarnaast stelde de commissie vast dat de opleiding het gebrek aan onderzoeksvaardigheden zelf als een gebrek ervaart en dat dit een element is waar zij de fusie met Vives Zuid als een versterking van de opleiding zien. Met betrekking tot het personeelsbeleid stelde de commissie vast dat er een beleid is inzake professionalisering, functionering en evaluatie en dat dit in de praktijk ook goed uitgevoerd wordt.

Tijdens de rondleiding stelde de commissie vast dat de opleiding over uitstekende materiële voorzieningen beschikt. De nieuwbouw waarin de opleiding wordt georganiseerd beschikt over een ruim aantal lokalen. De commissie vond het sterk dat er specifieke lokalen waren voor beeld- en houtbewerking. Deze aparte ateliers vormen een uitstekende voorziening voor studenten. Er was ook een degelijk muzieklokaal aanwezig met een basisaanbod aan muziekinstrumenten. De commissie miste tijdens de rondleiding een aantal specifieke lokalen kleuteronderwijs. De commissie begrijpt de strategie achter het polyvalent gebruik van lokalen op de campus, maar vindt het niettemin belangrijk dat er ook opleidings specifieke ruimtes zijn waar studenten kunnen experimenteren in hun eigen vakgebied. Er is bijvoorbeeld een 'bewegingslokaal' aanwezig in het gebouw, maar geen groot lokaal of een sporthal waar men bewegingsopvoeding

voor kleuters kan uitproberen met een grote groep. Ook een vast lokaal om te experimenteren met hoekenwerk en dergelijke miste de commissie. De commissie vraagt de opleiding om voldoende aandacht te besteden om deze voorzieningen via alternatieven aan te bieden. Met betrekking tot de voorzieningen in de mediatheek stelde de commissie vast dat de nodige literatuur en digitale bronnen aanwezig waren. Ook waren een aantal uitleenbare materialen specifiek voor onderwijs aanwezig. Uit de gesprekken met studenten had de commissie vernomen dat de aantallen echter te beperkt zijn voor de studentenaantallen, wat zij ook zelf kon vaststellen. Zij raadt de opleiding aan in de mate van het mogelijke te investeren in meerdere materialen of minstens een exemplaar niet uitleenbaar te maken. In de mediatheek is een indrukwekkende en uitgebreide spellencollectie aanwezig. Ondanks het feit dat men begonnen is met het linken van specifieke gezelschapsspellen op leerdoelen van de aanwezige opleidingen bleef de rol van de collectie binnen de opleiding of in functie van maatschappelijke dienstverlening onduidelijk. Deze werkt momenteel beperkt profilerend. Algemeen had de commissie de indruk dat er veel mogelijkheden zijn, maar dat de opleiding die tot op heden nog niet optimaal benut.

Er is binnen de opleiding veel aandacht voor de begeleiding van studenten, en dit zowel bij instroom, doorstroom als uitstroom. In de eerste opleidingsfase krijgt elke student een leerbegeleider en vanaf de tweede opleidingsfase een persoonlijke stagebegeleider. Daarnaast wordt een taal-screening georganiseerd in samenwerking met de opleiding logopedie. Voor muzikale vaardigheden worden remedieëringsessies georganiseerd. Gedurende de opleiding zijn er infosessies en overlegmomenten om de studievoortgang te bespreken. Studievoortgangsbewaking is ook de taak van de toetscommissie. Op het niveau van het departement is er een dienst studie- en trajectbegeleiding. Studenten met een specifieke onderwijsbehoefte kunnen voorzieningen aanvragen. Er is binnen de hogeschool ook een duidelijk EVC/EVK beleid. Er is een dienst studentenvoorzieningen die ondersteuning biedt bij financiële en psycho-sociale problemen. De commissie is van mening dat er een meer dan voldoende aanbod aan studiebegeleidingsdiensten en -initiatieven is. Zij staat positief tegenover de ondersteuning die gerealiseerd wordt. Uit de gesprekken bleek ook duidelijk dat studenten goed geholpen worden wanneer zij problemen signaleren. Het laagdrempelig contact met de opleiding is in dat opzicht zeker ook een meerwaarde. De commissie merkte op dat de opleiding veel initiatief bij de student legt. Hoewel het stimuleren van zelfredzaamheid positief is houdt dit ook een risico in en de opleiding moet zich daar bewust van zijn. Algemeen vindt de commissie de studeerbaarheid van het programma in

orde. De studenten rapporteren een hoge werklast, voornamelijk gerelateerd aan de vele taken, maar dit is volgens de commissie niet problematisch. Zij stelde ook vast dat de opleiding naar oplossingen zoekt wanneer hun quick scan probleemsignalen oppikt. Zij vond het ook positief dat de opleiding niet enkel kwalitatief werkt in dit opzicht maar dat men ook gesprekken aangaat met studenten om het probleem goed in kaart te brengen. Eveneens positief was de boodschap van de opleiding dat het niveau van de opleiding blijft primeren bij het doorvoeren van aanpassingen in de opleiding. Dat zorgt voor een verhoogde werkdruk, maar heeft wel een positieve invloed op het eindresultaat.

De commissie had diverse vragen bij de koppeling van de rol van ombudspersoon met de functie van directieassistente. Omwille van deze koppeling heeft deze persoon vaak veel voorkennis van een situatie en dit is ongetwijfeld een meerwaarde voor de administratie. Binnen de functie van ombudspersoon ligt dit evenwel gevoeliger. Een ombudspersoon dient een neutrale positie te hebben om goed te kunnen bemiddelen tussen de studenten en de docenten. De commissie twijfelt er niet aan dat de betrokken persoon dit naar beste vermogen doet, maar haar positie ten overstaan van het departementshoofd en in het verlengde het opleidingshoofd vormt volgens de commissie wel een deontologisch probleem. De vertrouwensrol kan op deze manier niet gewaarborgd worden en het verdient aanbeveling om de rol van ombudspersoon te koppelen aan een andere functie.

Met betrekking tot het taalbeleid stelde de commissie diverse positieve elementen vast. In het eerste jaar screent de opleiding, in samenwerking met de opleiding logopedie van de hogeschool, zijn eerstejaars. Dit is een win-win situatie voor beide opleidingen. Indien het taalniveau van studenten niet goed genoeg is krijgen zij de aanbeveling om hiervoor hulp te zoeken. Op wekelijkse basis stuurt de opleiding via het elektronisch leerplatform ook taaltips naar de studenten in gevarieerde formats. De docenten hebben hierin een beurtrol. Op die manier wordt op regelmatige basis de nadruk gelegd op het belang van taal in het onderwijs. Uit de gesprekken met studenten en docenten bleek ook dat docenten ook tijdens de lessen letten op een correcte uitspraak.

Er is een duidelijk kwaliteitszorgbeleid binnen de opleiding. De commissie stelde vast dat de opleiding jaarlijks werkplannen uitschrijft en opvolgt. Zij houdt daarmee rekening met de beleidsbeslissingen van de hogeschool en het departement, alsook met de resultaten van uitgevoerde metingen. In het jaarwerkplan worden prioriteiten bepaald die in het komende academiejaar

behandeld worden. De manier waarop deze prioritering verloopt was voor de commissie echter beperkt inzichtelijk. Ook de afstemming van de verschillende informatiestromen is een aandachtspunt. De opleiding organiseert op regelmatige basis gesprekken met studenten, docenten, mentoren, alumni en andere relevante stakeholders. Daarnaast krijgt zij ook echter input van bijvoorbeeld de ombudsdienst, de studietrajectbegeleiders. Uit de gesprekken kon de commissie echter opmaken dat deze informatie niet altijd gestructureerd opgenomen wordt bij de opmaak van het jaarwerkplan. Ook de studenten gaven belangrijke zorgen aan die niet lijken doorgesijpeld te zijn naar de kwaliteitszorg. Ondanks deze bemerking is het systeem van kwaliteitszorg in orde. De opleiding gaat actief op zoek naar elementen die in de toekomst kwaliteitsverhogend kunnen werken. In de documenten die de commissie kon inkijken was ook duidelijk te merken dat de opleiding de aanbevelingen uit het vorige visitatierapport heeft opgevolgd (hoewel een aantal, zoals internationalisering nog beter kunnen).

Inzake internationalisering stelde de commissie vast dat de opleiding een basisaanbod van activiteiten heeft voor studenten en docenten. Er is een samenwerking met hogescholen in Zwolle en Helmond waarmee jaarlijks studenten uitgewisseld worden. Er is een internationale namiddag op de hogeschool en studenten kunnen lessen of stage volgen in het buitenland. Er is een beperkte inkomende en uitgaande docentenmobiliteit. De commissie is van mening dat de opleiding hiermee voorziet in het noodzakelijke, maar dat de realisaties te beperkt zijn. De opleiding zal de komende jaren hier aanzienlijke inspanningen moeten leveren, zoals ook al aangehaald bij de bespreking van de doelstellingen.

De commissie wenst tot slot aan te geven dat deze visitatie voor haar geen eenvoudige opdracht was. Het zelfevaluatierapport bevatte niet alle relevante (en soms foutieve) informatie om de vernieuwingen duidelijk weer te geven. In de gesprekken en de documenten kwam veel nieuwe informatie naar voren. Hoewel deze bijkomende informatie positief was voor de beoordeling van de opleiding had de commissie deze informatie graag in het zelfevaluatierapport meegekregen.

De commissie is van mening dat het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs van Vives Noord de nodige elementen bevat om de vooropgestelde leerresultaten te behalen. Het programma behandelt alle nodige leerinhouden en deze worden via diverse leermaterialen en werkvormen aangebracht. Men beschikt binnen de opleiding over voldoende personeel dat ook inhoudelijk bekwaam is. Er is voldoende studiebegelei-

ding, kwaliteitszorg en er zijn degelijke materiële voorzieningen. Er bestaat bij de commissie dan ook geen twijfel dat het onderwijsproces een voldoende basis is voor het vormen van bachelors in het kleuteronderwijs. De aangehaalde tekorten zijn echter indicatoren van het feit dat de commissie van mening is dat de opleiding nog belangrijke groeikansen heeft.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als voldoende.

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de opleiding over een degelijk toets- en evaluatiebeleid beschikt. De opleiding heeft hier, ook in het kader van het strategisch plan van de hogeschool, de voorbije jaren bijzonder aandacht aan gegeven. De commissie is positief over de manier waarop de opleiding dit heeft aangepakt. De opleiding heeft kritisch reflectief naar zichzelf gekeken en waar problemen werden vastgesteld heeft men deze geremedieerd. Het resultaat is een weldoordacht systeem dat – ondanks enkele randopmerkingen – valide, betrouwbaar, efficiënt en billijk is.

De opleiding Kleuteronderwijs evalueert competentiegericht en met een holistische bril. Via de invoering van de term assessment wil de opleiding aangeven dat het totale handelen van de persoon voorop staat. Daarbij staat een integratie en interactie van kennis, vaardigheden en attitude voorop. De opleiding ziet daarbij drie vormen van assessment: of learning, for learning en as learning. Het eerst heeft te maken met het geleerde, het tweede heeft te maken met het begeleiden van leerprocessen. Bij assessment as learning staat het metacognitieve leren voorop waardoor de lerende eigenaar wordt van zijn eigen leren. De opleiding heeft goed in kaart gebracht op welke manier en in welke periode deze drie vormen van assessment (al dan niet gecombineerd) aan bod komen in de opleiding. Zo krijgt bijvoorbeeld assessment of learning het meeste aandacht bij het begin van de opleiding. Naarmate de opleiding vordert neemt ook de complexiteit van het toetsen toe.

In de praktijk stelde de commissie vast dat er een brede waaier aan toetsvormen wordt gebruikt, gaande van het klassieke schriftelijke examen tot het gebruik van peer-evaluatie, een portfolio en diverse praktijkgerichte opdrachten. De evaluatievorm wordt afgestemd op de leerdoelen van het opleidingsonderdeel. De opleiding in haar geheel is verantwoordelijk voor de keuze van de evaluatievormen en bespreekt dit met zoveel mogelijk betrokkenen: docenten, studenten, mentoren, directie en externe partners.

Alle informatie met betrekking tot evaluatie van opleidingsonderdelen is terug te vinden in de ECTS fiches. In het onderwijs- en examenreglement staan alle overkoepelende bepalingen. Na elke examenperiode kunnen studenten hun examens inkijken.

Binnen de opleiding werd recent ook een toetscommissie opgestart om het evaluatiegebeuren binnen de hele opleiding mee te helpen bewaken. De commissie is van mening dat dit een stap in de goede richting is van een structurele kwaliteitsbewaking. Zij beveelt de opleiding aan de taken van deze commissie duidelijk te omschrijven en ze voldoende slagkracht te geven om de kwaliteitsbewaking naar behoren uit te voeren. Eén van de eerste taken voor deze toetscommissie moet volgens de visitatiecommissie het nakijken van de puntenscaling zijn. Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de huidige meetschaal niet garandeert dat alle basiscompetenties verworven zijn. Indien een student net de helft haalt is hij geslaagd, maar het is mogelijk dat een goede score op één competentie een andere compenseert. Het is echter belangrijk dat een student die afstudeert kan bewijzen over alle eindcompetenties te beschikken. Het verdient dan ook aanbeveling om de toetsschaal aan te passen.

De beoordeling van de stage zit volgens de commissie goed in elkaar. De stageleerlijn is doorheen de verschillende jaren duidelijk aanwezig in het programma en is gekoppeld aan de stagebeoordeling. Voor de evaluatie van de stage is er een gestandaardiseerde evaluatie. Per stage worden de studenten minstens één keer bezocht. De gestandaardiseerde evaluatieformulieren bevatten gedragsindicatoren die aangeven waar de focus van de stage op ligt. De commissie vond deze formulieren duidelijk en met een goede focus. Tussentijds krijgen studenten feedback zodat zij hun leerproces kunnen bijsturen. Zij worden ook zelfstandiger naarmate de opleiding vordert en moeten meer verantwoordelijkheid nemen gedurende hun stages. Op het einde van elk semester komen de docenten samen in een stagebeoordelingscommissie die de voortgang van studenten bekijkt en resultaten vastlegt. Voor de ingroeistage wordt ook contact opgenomen met de directie. Voor de andere stages wordt de stage besproken met de student en de mentor. De commissie vond daarbij vooral dat de opleiding de rol van beoordeling en begeleiding goed heeft aangepakt. Deze verhouding tussen beoordeling en begeleiding lag moeilijk bij het oude systeem van evalueren maar dat is nu goed opgelost. De commissie stelde zich vragen bij de scorvaardigheden van de mentoren. Zij hebben een bepalende rol bij de beoordeling, maar het is niet altijd duidelijk of zij hiertoe bekwaam zijn. De opleiding biedt een mentorenvorming van 1 dag aan, maar deze

is niet verplichtend. Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat zij aan mentoren aanbieden dat derdejaars hun klas overnemen zodat zij de vorming kunnen bijwonen, maar dit is nog geen garantie dat zij dat ook daadwerkelijk doen. De mogelijkheid bestaat dat een mentor onvoldoende op de hoogte is van de manier van evalueren. Dit moet zoveel mogelijk vermeden worden en de commissie raadt de opleiding dan ook om de mentorenvorming verplicht te maken of alternatieven te voorzien.

Voor de beoordeling van portfolio's, de bachelorproef en andere uitgebreide werkstukken heeft de opleiding diverse afspraken geautomatiseerd binnen een toetsmatrix om doelmatigheid en billijkheid te bewaken. Tijdens de visitatie werd de werking van deze matrix toegelicht aan de commissie en uit de resultaten bleek dat er veel minder betwistingen van scores waren sedert het gebruik van deze matrix. Hoewel de commissie dit positief vindt, heeft zij ook een aantal bedenkingen bij deze manier van werken. Evalueren mag volgens haar geen technisch en fragmentarisch gegeven worden, zeker niet bij complexe opdrachten. De complexiteit van onderwijs laat zich niet vatten in 'uitsluitend' lijstjes en mathematische optelsommen. De opleiding moet opletten dat de toetsmatrix een middel blijft en geen doel op zich wordt om alle evaluaties mee uit te voeren. Indien de matrix gewoon een middel is, ziet de commissie geen probleem, maar het gebruik van de matrix mag er niet toe leiden dat (de resultaten van) studenten niet meer besproken worden. Dit zou ook ingaan tegen het holistische uitgangspunt van de opleiding. Het is nog steeds belangrijk dat het 'verhaal van de student' kan worden ingebracht in de discussie en dat de docenten over de criteria en de doelstellingen van de opleiding kan blijven discussiëren. De matrix is dus waardevol als onderdeel van een evaluatie, maar de uitkomsten ervan dienen volgens de commissie nog steeds in gesprek met een voltallige examencommissie worden besproken.

Voor wat betreft het diplomarendement van de opleiding stelde de commissie vast dat dit in orde is. Cijfermatig bekeken doet de opleiding het beter dan gemiddeld. Tijdens de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken en de docenten werd hierbij voornamelijk de samenstelling van de instroom als reden opgegeven. De commissie twijfelt echter of deze redenering van de opleiding correct is. De instroom van de opleiding is niet in de mate afwijkend dat zij volledig verantwoordelijk zou kunnen zijn voor de resultaten. De commissie adviseert de opleiding om deze cijfers diepgaander te analyseren zodat zij goede resultaten in de toekomst kunnen blijven volhouden.

Met betrekking tot de inzetbaarheid van de studenten stelde de commissie vast dat de vooropgestelde domeinspecifieke leerresultaten behaald lijken te worden. Voor wat betreft het vijfde functioneel geheel, de leraar als onderzoeker, betreunde de commissie reeds eerder in dit rapport dat dit werd afgezwakt tot reflectie in het huidige programma (in afbouw). Ook in de resultaten is zij hierover teleurgesteld. Mede door het gebrek aan onderzoeksvaardigheden binnen het personeel stelde de commissie vast dat de studenten die afstuderen zullen beschikken over informatievaardigheden, maar dat met moeite sprake is van onderzoeksvaardigheden. Op dit vlak zijn de komende jaren bijkomende inspanningen nodig. Ook voor wat betreft de brede inzetbaarheid van studenten is er groei nodig. Onder meer de thema's internationalisering, diversiteit, grootstedelijke context en methodescholen verdienen meer aandacht. De opleiding is sterk lokaal georiënteerd, terwijl van een professionele bachelor verwacht wordt dat hij (inter)nationaal inzetbaar is. De opleiding dient hier de komende jaren meer op in te zetten. Uit de metingen die de opleiding organiseert bij alumni en werkveld en uit de regelmatige contacten blijkt evenwel dat zij tevreden zijn over het behaalde eindniveau. De cijfers inzake tewerkstelling en verder studeren geven ook positieve indicaties.

De commissie besluit dat de opleiding ook voor generieke kwaliteitswaarborg 3 voldoet aan de vooropgestelde criteria. Ondanks een aantal aandachtspunten beschikt de opleiding kleuteronderwijs over een duidelijke visie op evalueren die ook op een adequate manier praktisch geïmplementeerd werd. De beoordeling van de stage is goed georganiseerd. De toetsmatrix is een interessant instrument, indien het als middel wordt gebruikt binnen de holistische visie van de opleiding. Tot slot stelde de commissie vast dat alle vooropgestelde leerresultaten worden behaald. Er zijn elementen die beter kunnen, zoals onderzoek, diversiteit en internationalisering, maar deze verhinderen niet dat de studenten het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar bereiken.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Kleuteronderwijs, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

- De opleiding dient de komende jaren haar doelstellingen verder uit te werken. De huidige visie dient explicieter uitgewerkt te worden en te zorgen voor een duidelijke profilering van de opleiding.
- Het opleidingsprogramma moet op diverse plaatsen versterkt worden. Werken in een grootstedelijke context, diversiteit en zorg zijn thema's die meer aan bod moeten komen om de inzetbaarheid van studenten te verbeteren.
- Met betrekking tot onderzoek zijn eveneens inspanningen nodig. Zowel de onderzoeksopdracht in het laatste jaar als de leerlijn die hierop moet voorbereiden kan beter uitgewerkt worden. Het personeelsbeleid dient op deze elementen afgestemd te worden. De fusie kan hiervoor als katalysator worden gebruikt, maar er dient tevens een intern proces gestart te worden.
- Internationalisering is een aandachtspunt in de opleiding dat op korte termijn bijgestuurd dient te worden. De opleiding moet een duidelijk beleid uittekenen dat niet vertrekt vanuit een aanbod maar vanuit de meerwaarde en de competenties die zij wenst te realiseren. Dit dient dan vertaald te worden naar concrete acties.
- De invulling van het persoonlijk leertraject dient explicieter geformuleerd te worden. Zowel de doelstellingen van dit traject of opleidingsonderdeel als de link met de evaluatiecriteria kon beter uitgewerkt worden.
- De opleiding dient te onderzoeken op welke manier zij haar rol als maatschappelijk dienstverlener beter kan waarmaken.

VIVES ZUID

Bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs

SAMENVATTING bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs Vives Zuid

Op 24 en 25 oktober werd de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs van de hogeschool Vives Zuid, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

KATHO campus Tielt is onderdeel van de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). In 2010-2011 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen KATHO en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO). Deze overeenkomst mondt uit in een bestuurlijke samenwerking tussen beide hogescholen vanaf 1 oktober 2013 onder de nieuwe naam Katholieke Hogeschool VIVES. In het academiejaar 2012-2013 waren 91 nieuwe studenten (waarvan 75 generatiestudenten en 16 niet-generatiestudenten) ingeschreven in het dagonderwijs, 178 nieuwe studenten (waarvan 47 generatiestudenten en 131 niet-generatiestudenten) in het afstandsonderwijs en 25 nieuwe studenten (waarvan 16 generatiestudenten en 9 niet-generatiestudenten) in het traject via werkplekleren.

De commissie stelde daarbij vast dat de opleiding ook een visie over 'goed kleuteronderwijs' heeft ontwikkeld. Deze visie loopt als een rode draad doorheen de opleiding en is richtinggevend voor de keuzes en het handelen van de docenten. Om haar visie inzichtelijk te maken werkt de opleiding met een spiraalvormig competentiemodel. In het competentiemodel van de opleiding zijn een aantal duidelijke keuzes aanwezig. De opleiding profileert zich daarin sterk door in alle opleidingsjaren alle tien de functionele gehelen uit het decreet aan bod te laten komen. De commissie stelde tijdens het bezoek ook vast dat de drie aanwezige trajecten (dagonderwijs, afstandsonderwijs, werkplekleren) gebaseerd waren op onderbouwde keuzes en op een visie en dat deze daardoor een duidelijk verschillend profiel hebben. De drie routes sluiten goed aan bij de profielen van de aanwezige studenten. Het normtraject is gericht op de 'standaardstudent' die de opleiding via dagonderwijs kan volgen. Het traject 'afstandsonderwijs' is gericht op studenten die omwille van specifieke omstandigheden (werkstudenten, woonachtig in het buitenland, ...) niet in dagonderwijs kunnen aansluiten. En het traject werkplekleren is gericht op die studenten die vanaf het eerste moment meer in de praktijk willen staan – zonder daarbij de theorie te verwaarlozen.

Programma

Het programma is opgebouwd uit 6 semesters, waarbij duidelijke instroom, doorstroom en uitstroomopties waar te nemen zijn. De commissie vond de opbouw van deze programma's duidelijk. De programma's van het reguliere traject en het werkplekleren zijn gelijk. Het traject afstandsonderwijs wijkt af in het kernprogramma. De eerste 21 studiepunten van het programma zijn voor de drie leerroutes en voor de opleiding lager onderwijs een gelijk traject. Inhoudelijk focust dit instroomtraject op een pedagogische en didactische kennismaking met het basisonderwijs en op een aantal algemene competenties. Na deze 21 studiepunten start het kernprogramma. In het reguliere traject en het werkplekleren bestaat elk semester van dit traject uit een deel vakdidactische en inhoudelijke vakken, didactiek en opvoedkundige wetenschappen en praktijkvorming. De opbouw van het kernprogramma afstandsonderwijs is anders opgebouwd. Dezelfde elementen komen aan bod, maar de opbouw is niet semestriëel dan wel gegroepeerd per leergebied. Het laatste deel van de opleiding is een afstudeermodule waarbij de student een pakket van 30 studiepunten kan samenstellen. De student kan op deze manier zelf kiezen welke competenties hij wenst verder uit te diepen.

Met betrekking tot de gebruikte onderwijsvormen stelde de commissie vast dat er een grote variëteit aan werkvormen wordt gebruikt. Qua grote lijnen viel het de commissie op dat de werkvormen praktijkgericht, procesgericht en ook studentgericht waren. Ook het ervaringsgerichte en de beleving van de studenten was een centraal thema bij de keuze van de gepaste onderwijsvorm. Elk opleidingstraject heeft ook zijn bijzonderheden. Voor wat betreft de onderwijsmiddelen stelde de commissie vast dat ook op dit vlak de studenten kunnen rekenen op een uitstekende kwaliteit.

Met betrekking tot internationalisering stelde de commissie vast dat dit voor het dagonderwijs goed in het programma is uitgewerkt. Voor de andere trajecten was dit minder aanwezig. De commissie vindt het positief dat de opleiding reeds vanaf het eerste jaar internationalisering aan bod laat komen in het programma en dit niet beperkt tot een keuzetraject in het laatste jaar.

Beoordeling en toetsing

Tijdens het bezoek kon de commissie vaststellen dat de evaluatie en toetsing op een valide, betrouwbare, objectief en transparante manier wordt georganiseerd. Binnen de hogeschool werd recent een nieuw beleid op evalueren uitgewerkt. Op het ogenblik van het bezoek was dit reeds goed geïmplementeerd in de opleiding. Bij het inkijken van de examenopgaven stelde de commissie vast dat er gevarieerd wordt getoetst. De beoordeling van de stage is volgens de commissie mooi opgebouwd. Er zijn criteria geformuleerd die voor zowel studenten, docenten als mentoren duidelijk zijn. Een opvallend element binnen de evaluatie van de opleiding was het feit dat de opleiding in het afstandsonderwijs voor elk opleidingsonderdeel 8 verschillende evaluaties opmaakt voor eerste en tweede zittijd. De opleiding stelt zich hiermee extreem flexibel op ten overstaan van de studenten uit het werktraject.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelde vast dat voor de organisatie van een bachelor in het kleuteronderwijs er uitstekende voorzieningen zijn. De nodige leslokalen met voorzieningen zijn aanwezig. In diverse lokalen zijn er ook smartboards of andere multimedia aanwezig die ook actief worden gebruikt tijdens de lessen. De opleiding beschikt daarnaast ook over een ruime turnzaal, een goed uitgerust muzieklokaal (met uitleenbaar materiaal voor studenten) en een mooi ingericht crealokaal. De binnentuin van het gebouw is ingericht als tuinklas met negen verschillende vierkanten die elk een eigen functie en inrichting hebben

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de opleiding studiebegeleiding de taak vindt van elk personeelslid. Voor vakinhoudelijke vragen kunnen studenten steeds terecht bij de lector van het opleidingsonderdeel. Deze organiseert indien nodig ook monitoraten voor zijn vakken. Voor administratieve zaken kan de student terecht bij het studentensecretariaat. Voor specifieke studiebegeleiding zijn er een zestal diensten aanwezig: de leerrotaecoördinator, de EVC/EVK begeleider, de studie- en studietrajectbegeleider, de medewerker studentenvoorzieningen, de ombudsdienst en de ELO-coach.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De commissie stelde vast dat de studenten het vooropgestelde niveau ook duidelijk behalen. Er is nog een verschil te merken tussen de verschillende trajecten, maar in positieve zin. De studenten uit het traject werkplekleren werden door het werkveld als het meest gedreven, enthousiast en startbekwaam beschreven. Ook internationaal, netoverschrijdend en zelfs in methodescholen kunnen de studenten volgens de commissie vlot ingezet worden. De eerste vier leerresultaten worden verbredend aangebracht en alle andere ook verdiepend. De werkplekstudenten hebben daarbij een voorsprong op de rest omwille van hun langdurige aanwezigheid op de werkvloer, maar de teamstages die de opleiding organiseert zorgen eveneens voor een sterk eindresultaat. Deze bevindingen worden ook bevestigd door de alumni en door het werkveld.

Het volledige rapport van de opleiding bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs staat op de website van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad. www.vluhr.be/kwaliteitszorg

OPLEIDINGSRAPPORT bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs Vives Zuid

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Kleuteronderwijs aan de hogeschool Vives Zuid. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 24 en 25 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook

het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

KATHO campus Tielt is onderdeel van de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO). KATHO organiseert 18 bacheloropleidingen, verspreid over 4 steden en 7 departementen. KATHO campus Tielt richt drie bacheloropleidingen in: de bachelor Kleuteronderwijs, de bachelor Lager Onderwijs en de bachelor na bachelor Buitengewoon Onderwijs.

In 2010-2011 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen KATHO en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende (KHBO). Deze overeenkomst mondt uit in een bestuurlijke samenwerking tussen beide hogescholen vanaf 1 oktober 2013 onder de nieuwe naam Katholieke Hogeschool VIVES.

Om flexibel in te spelen op het specifieke profiel van elke student biedt de campus haar opleidingen via drie leerroutes aan: dagonderwijs, afstands-onderwijs en werkplekleren. De leerroute dagonderwijs richt zich op 18-jarige studenten die kiezen voor een opleiding tot leraar kleuteronderwijs. In een driejarig traject worden theorie en praktijk geïntegreerd aangepakt om zo geleidelijk de stap te zetten naar het werkveld. De leerroute afstands-onderwijs richt zich op studenten die studie, werk of gezin willen combineren. Ze stap volledig af van contactmomenten om deze combinatie te faciliteren. De leerroute werkplekleren mikt op studenten die de theorie onmiddellijk willen koppelen aan de praktijk. In dit driejarig traject zijn studenten van bij het begin van de opleiding verbonden aan een werkplekschool waar ze elke week twee dagen in de praktijk meehelpen.

In het academiejaar 2012-2013 waren 91 nieuwe studenten (waarvan 75 generatiestudenten en 16 niet-generatiestudenten) ingeschreven in het dagonderwijs, 178 nieuwe studenten (waarvan 47 generatiestudenten en

131 niet- generatiestudenten) in het afstandsonderwijs en 25 nieuwe studenten (waarvan 16 generatiestudenten en 9 niet-generatiestudenten) in het traject via werkplekleren.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als excellent.

De visitatiecommissie stelde vast dat het beoogde eindniveau van de opleiding conform is met de doelstellingen van het gevalideerde domeinspecifiek leerresultatenkader en dit zowel voor het reguliere traject, het traject werkstudenten (afstandsonderwijs) en het traject werkplekleren.

Uit de ingekeken documentatie en de gesprekken tijdens het bezoek bleek duidelijk dat er binnen de opleiding belangrijke expertise aanwezig is op het gebied van onderwijs algemeen en lerarenopleidingen in het bijzonder. De commissie stelde daarbij vast dat de opleiding ook een visie over 'goed kleuteronderwijs' heeft ontwikkeld. Deze visie loopt als een rode draad doorheen de opleiding en is richtinggevend voor de keuzes en het handelen van de docenten. De commissie kon deze heldere verwoording van de visie ten zeerste appreciëren. Initieel leek er voor de commissie een theoretisch perspectief te ontbreken op ervaringsgericht, ontwikkelingsgericht en/of handelingsgericht werken, maar doorheen de gesprekken bleek ook dit aanwezig te zijn, hoewel niet alle gesprekspartners – voornamelijk de studenten – zich hiervan bewust bleken te zijn. Dit kan evenwel beter ingebed worden in de visie. Daarnaast stelde de commissie een sterke kritische houding vast bij alle geledingen. Men is niet arrogant, maar ook niet snel tevreden. Men is steeds via zelfreflectie op zoek naar mogelijkheden om de uitwerking van de visie nog scherper en beter te krijgen.

Het domeinspecifiek leerresultatenkader is door het gebruiken van het ruimere kader van het decreet op de lerarenopleidingen overduidelijk aanwezig in de doelstellingen van de opleiding. Het is daarbij duidelijk dat de opleiding goed heeft nagedacht over de manier waarop zij deze doelstellingen wil verwezenlijken. Om haar visie inzichtelijk te maken werkt de opleiding met een spiraalvormig competentiemodel. Zowel de visuele als de inhoudelijke opbouw hiervan kon de commissie ten zeerste bekoren. Zij stelde vast dat de opleiding deze opbouw degelijk had onderbouwd en daarbij ook consistent was gebleven aan de vooropgestelde visie op (kleuter)onderwijs. In het competentiemodel van de opleiding zijn een aantal

duidelijke keuzes aanwezig. De opleiding profileert zich daarin sterk door in alle opleidingsjaren alle tien de functionele gehelen uit het decreet aan bod te laten komen. In het model is ook opgevallen dat het eerste semester gemeenschappelijk wordt aangeboden aan studenten van zowel kleuter als lager onderwijs, zodat studenten na hun eerste semester er nog kunnen voor kiezen om over te stappen naar de andere opleiding. In het laatste semester biedt de opleiding aan al haar studenten de mogelijkheid om zich te gaan specialiseren in een specifiek domein door het aanbieden van verschillende uitstroomtrajecten. Daardoor wordt niet alleen duidelijk dat de opleiding goed heeft nagedacht over de theoretische onderbouw van haar opleiding, maar dat zij hierbij ook rekening hebben gehouden met de praktische uitwerking ervan. Voor alle basiscompetenties werden ook gedragsindicatoren bepaald die op een inleidend, verdiepend of verbredend/specialiserend niveau kunnen worden behaald.

De commissie stelde tijdens het bezoek ook vast dat de drie aanwezige trajecten (dagonderwijs, afstandsonderwijs, werkplekleren) gebaseerd waren op onderbouwde keuzes en op een visie en dat deze daardoor een duidelijk verschillend profiel hebben. Het was duidelijk dat de uitwerking niet was vertrokken vanuit een praktisch probleem, maar vanuit de nood aan een kwalitatieve opleiding voor specifieke doelgroepen. Een aantal jaren geleden was de opleiding pionier in het aanbieden van afstandsonderwijs. Het is duidelijk dat zij doorheen de jaren ook blijven werken zijn aan dit traject en dat zij de kwaliteit ervan steeds verhogen. Zij doen momenteel het zelfde met het traject werkplekleren. Vanuit een aangevoelde nood proberen zij een gefundeerd en innovatief antwoord te geven, waarbij hun visie op goed (kleuter)onderwijs wordt doorgetrokken. Het maken van duidelijke keuzes hierin zorgt er dan ook voor dat de opleidingsvisie, maar ook het achterliggende onderwijsproces, kwalitatief sterk staat. De drie routes sluiten goed aan bij de profielen van de aanwezige studenten. Het normtraject is gericht op de 'standaardstudent' die de opleiding via dagonderwijs kan volgen. Het traject 'afstandsonderwijs' is gericht op studenten die omwille van specifieke omstandigheden (werkstudenten, woonachtig in het buitenland, ...) niet in dagonderwijs kunnen aansluiten. En het traject werkplekleren is gericht op die studenten die vanaf het eerste moment meer in de praktijk willen staan – zonder daarbij de theorie te verwaarlozen. De commissie is van mening dat dit een heel mooi voorbeeld is van gedifferentieerd werken zoals het ook in het kleuteronderwijs zelf toegepast mag worden door de studenten. Dat men gedifferentieerd omgaat met deze trajecten was ook te merken bij de docenten. De aanpak en inhoud van de opleidingsonderdelen wordt aangepast aan het traject en het

doelpubliek. Opvallend vond de commissie tot slot ook de kruisbestuiving tussen de drie verschillende trajecten. Geleerde lessen uit de verschillende trajecten worden waar mogelijk ook gebruikt om de andere bij te sturen.

Naast de keuzes op het gebied van de leerresultaten en de manier waarop deze behaald kunnen worden profileert de opleiding zich ook op andere vlakken. Zo zet de opleiding op een gelijkmatige manier in op zowel onderwijs, onderzoek, als maatschappelijke dienstverlening. In de opleiding gebeurt er praktijkgericht onderzoek, waarbij studenten worden betrokken of mee profiteren van de resultaten. De inrichting van de 4 expertisecentra (Digitaal leren, Wetenschappelijk denken, Brede school Vlaanderen en Erfgoededucatie) van de opleiding zijn daar de meest duidelijke voorbeelden van. Een ander voorbeeld is het feit dat men sterk inzet op het genereren van een derde geldstroom (naast inkomsten uit inschrijvingsgelden en overheidsfinanciering). Door het investeren in de publicatie van boeken, verhuuren van lokalen en (ict)materialen genereert de opleiding opnieuw middelen die ze opnieuw kan inzetten in het onderwijs. De commissie staat hier positief tegenover en vindt dit een voorbeeld voor andere instellingen. Zij vraagt aandacht voor de balans tussen de verschillende opdrachten van de opleiding (onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening) en de gevolgen hiervan voor het personeel (takenpakket en werklast).

Tijdens het bezoek kon de commissie vaststellen dat er geen jaarlijkse resonantiecommissie meer bestaat binnen de opleiding, maar dat deze vervangen is door andere, effectievere overlegstructuren. De jaarlijkse samenkomst met het werkveld werd niet als een win-win situatie ervaren, wat bij andere overlegmomenten wel het geval is. De opleiding heeft er dan ook resoluut voor gekozen om in te zetten op deze andere overlegvormen (hoewel er nog steeds een jaarlijkse directielunch wordt georganiseerd). Zo organiseert de opleiding bijvoorbeeld op regelmatige tijdstippen ronde tafelgesprekken met de coaches van de scholen die participeren aan het traject werkplekleren en de lectoren van de hogeschool. Uit de beschikbare documentatie en het gesprek met het werkveld bleek duidelijk dat deze werkvormen ook meer het gewenste resultaat opleveren. De commissie vond het een sterk punt dat de beide partijen kiezen voor situaties waarin ze kunnen leren van elkaar. Het tweerichtingsverkeer in het uitwisselen van informatie tijdens deze ronde tafelgesprekken is een meerwaarde voor alle betrokkenen, hoewel dit niet voor alle trajecten even sterk het geval is. Door de grotere aanwezigheid van studenten op de stageschool en dus een grotere nood aan begeleiding in de stageschool wordt dit van dichterbij opgevolgd en is er regelmatig praktisch en inhoudelijk overleg. Het werk-

veld bevestigt dat dit in het begin een grote inspanning is met een beperkt rendement, maar dat deze balans omkeert naarmate de studenten langer in de school werkzaam zijn. Voor de hogeschool heeft dit tot gevolg dat zij het traject werkpleklers goed onder controle heeft en dit goed kan bijsturen op basis van de verkregen informatie. In de andere trajecten is deze samenwerking iets minder duidelijk. Globaal genomen is de commissie tevreden over het overleg met het werkveld. De bereikbaarheid van de school werd in de gesprekken bevestigd en de commissie stelde in de documentatie vast dat de aldus verkregen informatie ook daadwerkelijk werd gebruikt voor de kwaliteitsbewaking van de opleiding.

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat er binnen de opleiding duidelijk aandacht is voor internationalisering. Er is een visie rond internationalisering uitgewerkt waarbij ook duidelijke streefdoelen zijn bepaald. De commissie waardeerde in de aanpak ook het feit dat de opleiding niet wacht tot het laatste jaar om internationalisering aan bod te laten komen, maar dat men reeds vanaf het eerste jaar hiermee aan de slag gaat. Men start daarbij met het aanbieden van Internationalisation@home en bouwt dan de internationale competenties trapsgewijs op. Opvallend hierbij is dat verschillende studentengroepen op andere manieren behandeld worden in dit kader. De leerlijn internationalisering bleek tijdens het bezoek enkel voor studenten van het dagonderwijs verplicht te zijn. De commissie erkent de moeilijkheden om dit te integreren in het afstandsonderwijs en zeker in het traject werkpleklers, maar is van mening dat er ook in deze trajecten voldoende aandacht (en verplichting) moet zijn voor deelname aan initiatieven van internationalisering. Opvallend positief punt op dit vlak was dan dat inkomende internationale studenten worden meegenomen in de Vlaamse praktijk. Ondanks de praktische problemen die dit oplevert blijft de opleiding hiervoor kiezen omdat zij hier de meerwaarde van inziet.

De commissie is van mening dat de opleiding een excellente score verdient op deze kwaliteitswaarborg omwille van haar duidelijke visie en haar pioniersrol. Binnen de opleiding is belangrijke expertise aanwezig rond onderwijs en lerarenopleidingen in het bijzonder. Men heeft daarbinnen duidelijke keuzes gemaakt die ook richtinggevend zijn geweest voor de uitwerking van het onderwijsproces. Het aanbieden van de verschillende opleidingstrajecten en de diepgang van de uitwerking ervan, het inzetten op expertisecentra, de aandacht voor onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, het overleg met het werkveld en de aandacht voor internationalisering zijn sterke punten van de opleiding. Gecombineerd zorgen zij er voor dat deze opleiding een voorbeeld is op internationaal vlak.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs als goed.

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat het programma van de opleiding een adequate vertaling is van de doelstellingen dat de studenten toelaat de vooropgestelde leerresultaten te behalen. Bij de opmaak van het programma heeft de opleiding voor de drie leerroutes (regulier traject, afstandsonderwijs en werkplekleren) de basiscompetenties en gedragsindicatoren grondig afgestemd. De indicatoren moesten daarbij duidelijk gelinkt zijn aan de competenties waar binnen het opleidingsonderdeel werkt en alle indicatoren moesten aantoonbaar geëvalueerd worden binnen het opleidingsonderdeel. De opleiding heeft er daarbij rekening gehouden dat de nagestreefde basiscompetenties over de leerroutes gelijk zijn, maar heeft wel andere indicatoren bepaald omdat de verschillende leerroutes ook een andere didactische aanpak vergen. Dit wordt opgevolgd via een competentiematrix. De commissie is van mening dat alle leerroutes goed zijn ingevuld. Zij zijn duidelijk op de specifieke achtergrond van een studentenpopulatie afgestemd. Op die manier zijn de verschillende leerroutes goed afgestemd op de student en zijn talentontwikkeling. Zo ligt er bijvoorbeeld in het traject afstandsonderwijs en werkplekleren een grotere nadruk op het zelfstandig leren.

Het programma is opgebouwd uit 6 semesters, waarbij duidelijke instroom, doorstroom en uitstroomopties waar te nemen zijn. De commissie vond de opbouw van deze programma's duidelijk. De programma's van het reguliere traject en het werkplekleren zijn gelijk. Het traject afstandsonderwijs wijkt af in het kernprogramma. De eerste 21 studiepunten van het programma zijn voor de drie leerroutes en voor de opleiding lager onderwijs een gelijk traject. Deze gemeenschappelijke basis zorgt er voor dat studenten eventueel nog tussen routes of zelfs opleidingen kunnen schakelen. Inhoudelijk focust dit instroomtraject op een pedagogische en didactische kennismaking met het basisonderwijs en op een aantal algemene competenties (reflectievaardigheden, sociale vaardigheden, taalvaardigheden, ICT, muzische grondhouding, religie, zingeving en levensbeschouwing). Na deze 21 studiepunten start het kernprogramma. In het reguliere traject en het werkplekleren bestaat elk semester van dit traject uit een deel vakdidactische en inhoudelijke vakken, didactiek en opvoedkundige wetenschappen en praktijkvorming. De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat de theorie en praktijk op deze manier goed aan elkaar gekoppeld wer-

den. De praktijklijn is de basis van het programma en de theorie wordt op die manier aangeboden dat ze de studenten goed voorbereidt om op stage te gaan. Dit zorgt voor een krachtige opbouw van de leeromgeving.

De opleiding begroot de stage op minimum 48 studiepunten voor het reguliere traject (dagonderwijs en werkplekleren) en voor het afstandsonderwijs. Afhankelijk van de gekozen afstudeermodule en/of keuzevakken komen hier nog extra studiepunten praktijkcomponent bij. Daarmee voldoet de opleiding voor elk van de drie leerroutes aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent als preservicetraining. Doorheen de semesters worden de studenten van het reguliere traject tijdens de stage met diverse klassen geconfronteerd. In het tweede semester start men in de 2e kleuterklas. Het derde semester focust op dezelfde klas en houdt ook een peuterproject in. In het vierde semester gaat de stage door in de eerste en derde kleuterklas en in het vijfde semester staat men bij peuters (dagonderwijs) of de derde kleuterklas (werkplekleren) en wordt een teamstage georganiseerd. Deze stagemomenten nemen gradueel toe in tijd en complexiteit. De commissie was positief over de teamstage. Deze stage houdt in dat studenten van het derde jaar gedurende drie weken de volledige kleuterafdeling van een school overnemen. Zij nemen daarbij niet alleen de individuele klassen over, maar de volledige werking van het team. Zij moeten dus als zodanig ook actief met elkaar en de school samenwerken. Zij verzorgen administratie, organiseren vergaderingen, communiceren met ouders, ... kortom zij voeren alle taken uit die een leerkracht kleuteronderwijs in de praktijk uitvoert. Zij krijgen hiervoor ondersteuning van de vaste leerkrachten en de hogeschool.

De opbouw van het kernprogramma afstandsonderwijs is anders opgebouwd. Dezelfde elementen komen aan bod, maar de opbouw is niet semestriëel dan wel gegroepeerd per leergebied. De meeste studenten afstandsonderwijs doorlopen immers vaak niet op het zelfde tempo en hetzelfde moment als de andere groepen het programma, waardoor deze alternatieve behandeling nodig is. De commissie stelde vast dat deze modulaire aanpak focust op het verwerven van de kennis, vaardigheden en vakdidactiek van een leergebied en wordt afgesloten met een basisstage, die dan wordt uitgevoerd bij verschillende leeftijdsgroepen in het basisonderwijs. De commissie begrijpt de noodzaak om een flexibeler programma aan te bieden aan de studenten van het afstandsonderwijs, maar had enkele bedenkingen bij de aanpak van de opleiding. Het werken met stages per leergebied reflecteert de realiteit van het kleuteronderwijs niet. Bovendien is het volgens haar ook in conflict met de didactische basisprincipes

die de opleiding hanteert. De commissie is dan ook van mening dat de opleiding ook voor dit traject dient te streven naar geïntegreerde stages. Een vakkenopsplitsing reflecteert niet de realiteit van de kleuterklas.

Het laatste deel van de opleiding is een afstudeermodule waarbij de student een pakket van 30 studiepunten kan samenstellen. De student kan op deze manier zelf kiezen welke competenties hij wenst verder uit te diepen. Zo kan een student zich profileren naar het werkveld toe. Er zijn twee trajecten die de volledige 30 studiepunten omvatten: bachelorproef XL en Internationalisering XL. Daarnaast kan de student ook kiezen voor een beperktere bachelorproef en deze aanvullen met een specifiek traject. Kiest de student voor een internationaliseringstraject (20 studiepunten), dan bedraagt zijn bachelorproef nog 10 studiepunten. In alle andere trajecten omvat de bachelorproef 13 studiepunten en wordt dit aangevuld met een keuzevak van 3 tot 7 studiepunten en een afstudeertraject naar keuze: leerkracht andere doelgroepen, voortraject onderwijskunde, methodescholen, erfgoed en onderwijs, projectwerking, voortraject buitengewoon onderwijs of voortraject zorgverbreding en remediërend leren.

Voor wat betreft de kwaliteit en de kwantiteit van het personeel stelde de commissie vast dat er voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om het onderwijsproces goed in te richten. Ondanks het feit dat er genoeg personeel aanwezig is, stelde de commissie vast dat de werkdruk enorm hoog ligt. Dit was reeds een vaststelling van de vorige visitatiecommissie en werd tijdens het bezoek extra in de verf gezet door een toelichting hierover van een personeelsafvaardiging. Deze stelde concrete cijfers voor aan de commissie waaruit duidelijk bleek dat het personeelskorps zwaar onder druk staat. De voorbije jaren zijn een aantal randvoorwaarden (wetgeving, financiering, taken, ...) gewijzigd waardoor het personeelskorps van de lerarenopleiding zwaar onder druk is komen te staan. De commissie waardeert ten eerste de inspanningen die de opleiding levert en die een hoge kwaliteit oplevert – waarvan getuige de rest van dit rapport. Zij stelt zich echter ernstige vragen bij de vastgestelde werkdruk en is van mening dat de opleiding dit prioritair op de agenda moet plaatsen. Op het ogenblik van het bezoek waren er nog geen problemen, maar dit zou op korte termijn sterk kunnen wijzigen. Het wijzigen van de samenstelling van het personeelsbestand door diverse omstandigheden (ziekte, zwangerschap, financiering, fusie, ...) zou de huidige stabiele situatie en de bijbehorende kwaliteit sterk negatief kunnen beïnvloeden. De commissie begrijpt en waardeert de keuze van het personeel om de hoge kwaliteit en de opgenomen initiatieven (expertisecentra, verschillende keuzetrajecten,

onderzoek, ...) niet te willen opgeven, maar raadt de opleiding aan om te onderzoeken of hier keuzes in gemaakt kunnen worden.

De positieve elementen die elders in dit rapport beschreven staan zouden niet kunnen behaald worden zonder de aanwezigheid van een kwalitatief hoogstaand personeelsbestand. De commissie stelde vast dat er binnen het personeelskorps belangrijke expertise aanwezig is. Het hele personeelskorps werd ervaren als enthousiast, gemotiveerd, hardwerkend, deskundig en open minded. Een groot deel van de personeelsleden hebben praktijkervaring opgedaan in het kleuteronderwijs. Een bijna even groot deel is betrokken bij onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Het voltallige personeelskorps is doorheen de voorbije jaren zijn expertise blijven ontwikkelen. Ondanks de hoge werkdruk en het brede, vaak versnipperde takenpakket stelde de commissie vast dat alle personeelsleden veel aandacht schenken aan het volgen van professionaliseringsactiviteiten. Daarnaast is er ook een goede mix van vooropleidingen aanwezig. Voor de verschillende vakken, onderzoeken en expertisecentra zijn er verschillende diploma's aanwezig. Er is een goede mix tussen bachelors, masters en doctors om de aansluiting bij de praktijk enerzijds en onderzoek anderzijds te garanderen. Ook op onderwijskundig vlak zijn er voldoende pedagogen aanwezig. Tijdens de gesprekken stelde de commissie ook vast dat de opleiding sterk zorgend is naar haar studenten toe. Er is een lage drempel voor studenten om vragen te stellen aan hun docenten. Tijdens de gesprekken gaven zij aan dat hun docenten vlot aanspreekbaar zijn en dat zij vlug reageren op mails. Bovendien zijn de GSM nummers van de docenten gekend en hebben veel personeelsleden een eigen KATHO – facebookpagina. Binnen afstandsonderwijs wordt gewerkt met een Google agenda waarin docenten aangeven wanneer zij online en telefonisch beschikbaar zijn voor afstandsstudenten tijdens voorbehouden permanentie-uren (voormiddag-, namiddag- en avondblok). Dit is uiteraard ook een element dat bijdraagt tot de werkdruk.

Met betrekking tot de gebruikte onderwijsvormen stelde de commissie vast dat er een grote variëteit aan werkvormen wordt gebruikt en dat de opleiding continu hiermee bezig is. Tijdens het bezoek viel op dat de werkvormen goed aansluiten bij de vooropgestelde doelstellingen van het opleidingsonderdeel. Qua grote lijnen viel het de commissie op dat de werkvormen praktijkgericht, procesgericht en ook studentgericht waren. Ook het ervaringsgerichte en de beleving van de studenten was een centraal thema bij de keuze van de gepaste onderwijsvorm. Elk opleidingstraject heeft ook zijn bijzonderheden. In de leerroute werkplekleren worden stu-

denten onmiddellijk ondergedompeld in de onderwijspraktijk. Dit zorgt er voor dat er een positieve wisselwerking ontstaat tussen studenten die hun ervaring meebrengen naar de klas, terwijl de studenten de bagage van de hogeschool meenemen naar de werkplekschool. Met betrekking tot het afstandsonderwijs werd beeldmateriaal ontwikkeld om studenten te confronteren met praktijksituaties. In het dagonderwijs brengt de opleiding de praktijk voornamelijk binnen door de ervaring van de lesgevers. Waar mogelijk is er kruisbestuiving. Zo is het materiaal van het afstandsonderwijs bijvoorbeeld ook beschikbaar voor alle andere studenten, docenten en ook alumni. De commissie kon tijdens de gesprekken ook vaststellen dat de opleiding waar mogelijk het 'teach what you preach' principe toepast en zoveel mogelijk een voorbeeld van congruent opleiden probeert te zijn voor de studenten.

Voor wat betreft de onderwijsmiddelen stelde de commissie vast dat ook op dit vlak de studenten kunnen rekenen op een uitstekende kwaliteit. Het cursusmateriaal was inhoudelijk op orde en ook qua vormgeving uniform, wat zeker een meerwaarde is. Bij het inkijken van zowel het gewone als het digitale leermateriaal viel het de commissie op dat het materiaal volledig was (ten aanzien van de beoogde resultaten), er een theoretisch sterke onderbouw aanwezig was in het cursusmateriaal en dat de informatie hierin ook up to date was. De enige kanttekening die de commissie hierbij heeft was het feit dat uit haar steekproef bleek dat er weinig wetenschappelijke literatuur terug te vinden was in de bronvermelding van de cursussen. Ook de samenhang en de communicatie (via de ECTS fiches) omtrent de onderwijsmiddelen waren voorbeeldig. Opvallend in dit kader was opnieuw de behandeling van het studietraject voor werkstudenten en de kruisbestuiving van de verschillende trajecten. Tijdens de gesprekken met de docenten stelde de commissie vast dat het personeel een duidelijke communicatie hadden gekregen dat de verwachtingen omtrent studiemateriaal voor deze groep anders waren dan voor de andere groepen. De commissie stelde vast dat deze verwachting ook in de praktijk werd toegepast. Het is niet zo dat men voor het afstandsonderwijs daglessen filmde en ter beschikking stelde. Het beschikbare beeldmateriaal was duidelijk specifiek voor deze groep opgenomen en aangepast om zelfstudie evidentier te maken. Ook het ander studiemateriaal was duidelijk aangepast voor deze groep. Bovendien zijn alle materialen voor iedereen beschikbaar zodat ook hier een positieve kruisbestuiving bestaat.

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat de opleiding studiebegeleiding de taak vindt van elk personeelslid. Voor vakinhoudelijke vragen

kunnen studenten steeds terecht bij de lector van het opleidingsonderdeel. Deze organiseert indien nodig ook monitoraten voor zijn vakken. Voor administratieve zaken kan de student terecht bij het studentensecretariaat. Voor specifieke studiebegeleiding zijn er een zestal diensten aanwezig: de leerroutecoördinator, de EVC/EVK begeleider, de studie- en studietrajectbegeleider, de medewerker studentenvoorzieningen, de ombudsdienst en de ELO-coach. De eerst genoemde diensten zijn verantwoordelijk voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten en het opstellen en opvolgen van individuele trajecten en aanvraag van specifieke faciliteiten of studiecursussen. Er is een duidelijke taakverdeling tussen de diensten, waarbij zij ook naar elkaar doorverwijzen. De dienst studentenvoorzieningen ondersteunt studenten op financieel, psychosociaal, materieel, cultureel en sportief vlak. De ombudsdienst heeft een bemiddelende functie tussen studenten en docenten. Uit het gesprek met deze dienst bleek een goede werking en weinig problemen. De ELO coach tot slot ondersteunt studenten met vragen over de elektronische leeromgeving en andere digitale leermiddelen. De commissie stelde vast dat de opleiding via deze wegen een gepaste studiebegeleiding kan aanbieden aan de studenten. Zij stelde wel vast dat de opleiding de voorbije jaren, vooral onder invloed van budgettaire evoluties, minder inzet op individuele trajectbegeleiding. De commissie stelde daarbij vast dat de instelling extra financiering krijgt voor werkstudenten in het traject afstandsonderwijs, maar dat dit binnen de hogeschool niet op eenzelfde manier wordt begroot. Een werkstudent krijgt zelfs minder gewicht dan een reguliere student voor studiebegeleiding. De commissie is van mening dat dit bijzonder vreemd is, gezien het net deze studenten zijn die meer individuele ondersteuning nodig hebben. In combinatie met de reeds hoge werkdruk is dit een element dat in de toekomst beleidsaandacht verdient. De kwaliteit van de studiebegeleiding voldoet evenwel aan de vooropgestelde basiskwaliteit.

Tijdens de rondleiding viel het de commissie op dat de visie van de opleiding ook wordt doorgetrokken in de architectuur. De open en etalerende houding van de opleiding was zo terug te vinden in de manier waarop lokalen waren geplaatst (bijvoorbeeld het polyvalente wero-lokaal naast de binnentuin voor het organiseren van evenementen) in het gebouw en de manier waarop lokalen waren ingericht. Los daarvan stelde de commissie ook vast dat voor de organisatie van een bachelor in het kleuteronderwijs er uitstekende voorzieningen zijn. De nodige leslokalen met voorzieningen zijn aanwezig. In diverse lokalen zijn er ook smartboards of andere multimedia aanwezig die ook actief worden gebruikt tijdens de lessen. In het informaticalokaal waren niet alleen de basisvoorzieningen aanwezig, maar

ook diverse andere technologische ‘snuffjes’ (o.a. tablets, digitale fototoestellen, ...) waarmee studenten aan de slag kunnen. Zowel de sfeer van dit lokaal als de mogelijkheden ervan lieten een positieve indruk achter bij de commissie. Naast het computerlokaal voor studenten beschikt de opleiding over talrijke werkplekken met de nodige stopcontactvoorziening en internettoegang voor studenten en een apart lokaal met uitgebreide technologische (onderzoeks)mogelijkheden voor het personeel. De opleiding beschikt daarnaast ook over een ruime turnzaal, een goed uitgerust muzieklokaal (met uitleenbaar materiaal voor studenten) en een mooi ingericht crealokaal. De binnentuin van het gebouw is ingericht als tuinklas met negen verschillende vierkanten die elk een eigen functie in inrichting hebben (serre, vijver, ...). De commissie kon ook vaststellen dat er recent een nieuwe bibliotheek in gebruik werd genomen. Ook hier is de inrichting een weergave van de visie van de opleiding. De inrichting daagt studenten en lectoren uit om op meerdere manieren de collectie te gebruiken en te beleven. Inhoudelijk stelde de commissie vast dat de nodige boeken en didactische materialen voor in de praktijk aanwezig waren. Ook de nodige digitale bronnen zijn voor de studenten ter beschikking.

In het kader van de interne kwaliteitszorg organiseert de opleiding op regelmatige tijdstippen metingen. Dit meetmanagement wordt gestuurd vanuit de centrale diensten van de hogeschool en bevat bevestigingen van studenten, personeel, werkveld, alumni en afhakkers. Binnen de opleiding is een kwaliteitscoördinator en een onderwijscoach verantwoordelijk voor de opvolging van het kwaliteitsbeleid. Op departementaal niveau worden jaarlijks strategische doelen opgesteld. Deze doelstellingen worden toegekend aan een verantwoordelijke en twee keer per jaar opgevolgd. Uit de documenten die de commissie ter plaatse kon inkijken kon zij besluiten dat de interne kwaliteitszorg op een goede manier functioneert. Uit deze documenten bleek eveneens dat de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte zijn genomen. Zo heeft de opleiding onder meer op verschillende vlakken haar programma herwerkt en de samenwerking met het werkveld aanzienlijk versterkt. De commissie stelde tijdens het bezoek ook vast dat de opleiding studietijdmetingen organiseert. Uit de documenten en de gesprekken met de studenten bleek dat deze hoog lag, maar niet als problematisch werd ervaren. De opleiding detecteert ook actief studiebelemmerende factoren in de verschillende trajecten en probeert deze zo vlug en adequaat mogelijk op te lossen.

Met betrekking tot internationalisering stelde de commissie vast dat dit voor het dagonderwijs goed in het programma is uitgewerkt. Voor de ande-

re trajecten was dit minder aanwezig, zoals ook reeds bij de doelstellingen aangehaald. De commissie vindt het positief dat de opleiding reeds vanaf het eerste jaar internationalisering aan bod laat komen in het programma en dit niet beperkt tot een keuzetraject in het laatste jaar. De commissie vindt het ook goed dat een student zijn bachelorproef kan koppelen aan een internationaal traject. Een ander positief punt was het zogeheten 'kameeltraject'. Dit is de naam voor het traject dat studenten die in het buitenland wonen kunnen volgen om toch in Vlaanderen hun diploma te behalen. Het is lovenswaardig dat de opleiding deze optie aanbiedt. De commissie was ook tevreden over de invulling er van en het feit dat deze studenten stage moeten lopen in Vlaanderen maar daarna wel internationaal aan de slag kunnen. Op dit vlak vond de commissie het ook bijzonder dat internationale studenten eveneens stage dienen te lopen in Vlaamse kleuterklassen. Tijdens de gesprekken gaven de docenten aan dat dit de nodige uitdagingen oplevert, maar dat het goede resultaten oplevert. Aandachtspunten met betrekking tot internationalisering hebben te maken met continuïteit. In eerste instantie heeft dit dan betrekking op continuïteit in het aanbod en de aandacht. Tijdens het bezoek bleek dat de opleiding internationalisering recent heropgenomen had. De commissie vindt dat dit een blijvend aandachtspunt mag zijn. Hieraan rechtstreeks gerelateerd is de continuïteit in de functie van coördinator internationalisering binnen de opleiding. De commissie suggereert de opleiding om continuïteit in deze functie zoveel en lang mogelijk te garanderen. Tot slot merkte de opleiding op dat ook op het vlak van internationalisering de opleiding kleuteronderwijs samenwerkt met de opleiding lager onderwijs. Dit zorgt voor een efficiënte inzet van de beschikbare middelen.

De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat het onderwijsproces van de opleiding Kleuteronderwijs van de hogeschool Vives Zuid van hoge kwaliteit was. Bij de opbouw van het programma heeft de opleiding duidelijk rekening gehouden met de vooropgestelde leerresultaten. Dit was ook terug vinden in het cursusmateriaal, de gebruikte werkvormen, de organisatie van de stage en de verschillende instroom, doorstroom en uitstroomtrajecten. Op het gebied van studiebegeleiding, kwaliteitszorg en de materiële voorzieningen was de commissie aangenaam verrast door de realisaties van de opleiding. Zij had verder slechts beperkte opmerkingen bij het gehele onderwijsproces. Zij besliste echter van de opleiding geen excellente score te geven omwille van de vaststellingen inzake de hoge werkdruk bij personeelsleden en het fragiele evenwicht dat er momenteel is. Zij is van mening dat op dit vlak dringend beleidsbeslissingen wenselijk zijn om ook de kwaliteit van het onderwijs naar de toekomst toe te verzekeren.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de opleiding Kleuteronderwijs als goed.

Tijdens het bezoek kon de commissie vaststellen dat de evaluatie en toetsing op een valide, betrouwbare, objectief en transparante manier wordt georganiseerd. Binnen de hogeschool werd recent een nieuw beleid op evalueren uitgewerkt. Op het ogenblik van het bezoek was dit reeds goed geïmplementeerd in de opleiding.

Tijdens de gesprekken met de studenten bleek dat deze goed op de hoogte waren van de verwachtingen inzake evaluatie. In de ECTS fiches was alle nodige informatie terug te vinden en dit werd ook tijdens de lessen toegelicht. Studenten weten zowel hoe ze geëvalueerd zullen worden als wat het gewicht is per evaluatieonderdeel. Voor het afstandsonderwijs en het werkplekleren wordt bijkomende toelichting voorzien in de studiewijzers. De commissie kon dus vaststellen dat de toetsing op een transparante manier wordt georganiseerd.

Bij het inkijken van de examenopgaven stelde de commissie vast dat er op het niveau van een professionele bachelor geëvalueerd wordt binnen de opleiding en dat er gevarieerd wordt getoetst (zowel kennis als vaardigheden). Hoewel dit systeem nog performanter kan stelde de commissie vast dat het bekijken van elkaars examens reeds een positieve invloed heeft gehad op de algemene kwaliteit van de toetsing. Dit is in ieder geval een strategisch doel waar de opleiding reeds heel wat inspanningen heeft geleverd. Ook andere elementen binnen het toetsbeleid zorgen er voor dat de kwaliteitsbewaking binnen de opleiding sterk is. Er zijn duidelijke richtlijnen voor het kiezen van de juiste evaluatie en dit wordt door de onderwijscoach, de verantwoordelijke kwaliteitszorg en de leerroutrcoördinator opgevolgd. Dit onderwerp maakt ook deel uit van het functionerings- en evaluatiegesprek. Er wordt ook gewerkt met verbeter sleutels, wat zorgt voor een objectievere beoordeling. Globaal is de commissie tevreden over de manier waarop dit georganiseerd is. De commissie stelde wel vast dat de term competenties bij de vertaling naar gedragsindicatoren mogelijk te eng werd geïnterpreteerd. Zij beveelt de opleiding aan om dit onder de loep te nemen.

De beoordeling van de stage is volgens de commissie mooi opgebouwd. Er zijn criteria geformuleerd die voor zowel studenten, docenten als men-

toren duidelijk zijn, zo bleek ook uit de gesprekken. Het beoordelingsformulier dat hieruit werd afgeleid is ook erg makkelijk in te vullen. Dit formulier omvat duidelijk de opbouw van de praktijklijn doorheen de drie opleidingsjaren en is geënt op de basiscompetenties. De evaluatie wijst zichzelf uit. Indien een competentie niet aan bod kwam tijdens een stage kan dit in een aparte categorie ingevuld worden. Zo vermijdt men dat men zaken evalueert waar men niet de nodige onderbouwing voor heeft. Interessant is ook het feit dat alle docenten betrokken zijn bij de evaluatie van de stage. Doorheen de opleiding worden studenten door meerdere docenten bezocht tijdens de stage. Studenten krijgen na elke stage feedback van de bezoekende lector in functie van de volgende stage. Het vastleggen van punten gebeurt dan ook met alle lectoren op basis van het volledige dossier en jaaroverschrijdend. Op basis van dit dossier krijgt de student opnieuw feedback.

Een opvallend element binnen de evaluatie van de opleiding was het feit dat de opleiding in het afstandsonderwijs voor elk opleidingsonderdeel 8 verschillende evaluaties opmaakt voor eerste en tweede zittijd. Deze situatie is zonder meer uniek. De opleiding stelt zich hiermee extreem flexibel op ten overstaan van de studenten uit het werktraject. Deze kunnen door de vele verschillende examens op flexibele tijdstippen in het academiejaar examen afleggen. Hoewel dit natuurlijk uitstekend is voor de studenten van het afstandsonderwijs heeft de commissie ook haar bedenkingen bij de bijkomende werkdruk die dit oplevert. Niet alleen het opstellen van de examens maar ook de praktische organisatie voor het afnemen en corrigeren ervan draagt uiteraard ook toe aan de hoge werkdruk die er binnen de opleiding is.

In de bachelorproef XL (30 studiepunten) werkt de student mee aan een onderzoek binnen één van de vier expertisecentra. Binnen dit traject is tevens een stage van vier weken gerelateerd aan het thema voorzien. Het koppelen van theorie aan praktijk staat hierin centraal. In de beperkte bachelorproef (13 studiepunten) moeten studenten een onderwijskundig thema analyseren en vertalen naar de praktijk. Opvallend was dat studenten tijdens het gesprek aangaven dat het voor hen niet altijd duidelijk was waar de verschillen tussen de bachelorproef XL en de kleine bachelorproef zaten. Dit is een aandachtspunt dat de opleiding dient te onderzoeken. De thema's van de bachelorproef worden door de hogeschool aangeboden en samen met een basisschool of andere instelling uitgewerkt. Deze bachelorproef bestaat uit vijf delen: scriptie, innovatie, stage, presentatie en portfolio. Al deze delen worden apart en aan de hand van uitgebreide criteria

beoordeeld, wat de commissie een positief punt vindt. Indien het gaat om een groepsproef is er ook duidelijk een afwijkende quotering voor individuele verschillen. Wie kiest voor een traject internationalisering moet ook een bachelorproef internationalisering maken, wat een sterk punt is. De student dient dan een didactisch werkstuk te ontwikkelen gericht op 'transcultureel onderwijs'. Helaas is bij andere uitstroomopties de inhoud van de bachelorproef niet gekoppeld aan het gekozen traject. Dit dient de opleiding verder uit te werken. Ook de studenten gaven tijdens het gesprek aan dat zij dit jammer vinden. De commissie is van mening dat de bachelorproef op papier sterk is uitgewerkt maar was teleurgesteld over de realisaties. In de kleine bachelorproef miste zij concrete dataverzameling. De kleine bachelorproef betreft geen onderzoek. Men vertrekt wel vanuit een onderzoeksvraag of hypothese maar de conclusies worden niet op een correcte empirisch-wetenschappelijke manier bekomen.

Tijdens het bezoek stelde de commissie vast dat het studierendement van de opleiding lager is dan gemiddeld. Dit is wellicht te wijten aan de grote uitval van studenten in het studietraject voor werkstudenten. Daar haalt gemiddeld een kwart van de studenten die zich inschrijven het diploma. Voor de andere trajecten liggen deze cijfers tussen de 50% en de 60%. Voor wat betreft het dagonderwijs is er sprake van een hoge studie-efficiëntie. De meeste studenten behalen hier hun diploma na 3,17 jaar, wat zorgt voor een efficiëntie van 95,74. In het afstandsonderwijs doet men er gemiddeld 4,21 jaar over. Dit cijfer is in de periode 2010 tot 2012 met een volledig jaar toegenomen. De studie-efficiëntie van deze groep ligt op 90,25. Voor de route werkpleklers zijn te weinig cijfers voorhanden om conclusies te trekken. Hoewel niet al deze cijfers zo goed zijn stelde de commissie vast dat de opleiding er aandacht voor heeft. Er is veel ondersteuning voor de studenten, zelfs bij het uitstromen en de opleiding onderzoekt de oorzaken voor de uitval. Positief is de boodschap die de commissie van de opleiding kreeg dat de kwaliteit van de opleiding blijft primeren en dat men hier niet wil op inboeten om de rendementscijfers te verhogen.

Het diplomarendement van de opleiding is gemiddeld. Het percentage generatiestudenten in dagonderwijs met een studie-efficiëntie van meer dan 75% schommelt rond de 50%. Voor de totale populatie ligt dit rond de 70%. De commissie ziet vooral in de studiebegeleiding een belangrijke verklaring voor dit cijfer. Voor het studietraject voor werkstudenten ligt dit rendement aanzienlijk lager: tussen de 23 en 29% voor generatiestudenten en 45%-49% voor de hele populatie. Dit heeft mogelijks te maken met de moeilijke combinatie tussen werken en studeren die ook in andere oplei-

dingen wordt vastgesteld. Het diplomarendement van 2013 lag op 48,84%. Tijdens het bezoek werd duidelijk dat de opleiding aandacht heeft voor deze cijfers en dat men er mee aan de slag gaat, maar dat deze niet zo makkelijk te verklaren, noch te verbeteren zijn. Na afstuderen kiest 90% voor een job in het basisonderwijs en 10% studeert verder.

De commissie stelde vast dat de studenten het vooropgestelde niveau ook duidelijk behalen. Er is nog een verschil te merken tussen de verschillende trajecten, maar in positieve zin. De studenten uit het traject werkplekleren werden door het werkveld als het meest gedreven, enthousiast en startbekwaam beschreven. Hun traject is niet evident, maar in de gesprekken viel op dat deze mensen zich ook volledig voor hun opleiding inzetten. Alle trajecten zijn evenwel breed inzetbaar. Ook internationaal, netoverschrijdend en zelfs in methodescholen kunnen de studenten volgens de commissie vlot ingezet worden. De eerste vier leerresultaten worden verbreedend aangebracht en alle andere ook verdiepend. De werkplekstudenten hebben daarbij een voorsprong op de rest omwille van hun langdurige aanwezigheid op de werkvloer, maar de teamstages die de opleiding organiseert zorgen eveneens voor een sterk eindresultaat. Deze bevindingen worden ook bevestigd door de alumni en door het werkveld.

De commissie besluit dat de opleiding voor generieke kwaliteitszorg structureel de basiskwaliteit overstijgt. Er is een duidelijk en goed geïmplementeerd evaluatiebeleid. Op het einde van de opleiding behalen alle studenten zonder problemen de vooropgestelde leerresultaten. De teamstage en het traject werkplekleren zorgen voor een extra verhoging van de eindkwaliteit.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	E
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	G

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als excellent wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als goed, is het eindoordeel van de opleiding Kleuteronderwijs, conform de beslisregels, goed.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

- De opleiding dient het programma van het traject afstandsleren, voor wat betreft het werken met basisstages binnen de leergebieden, te heroverwegen. De basisstages weerspiegelen niet de realiteit van het kleuteronderwijs en volgen de eigen didactische principes niet. Een meer geïntegreerde aanpak is wenselijk.
- De opleiding moet op korte termijn stappen ondernemen om de hoge werkdruk van het personeelskorps te verlichten.

BIJLAGE I

Personalialia van de leden
van de visitatiecommissie

De heer Jan Devos (1968) is onderwijzer en pedagoog van opleiding. Hij startte zijn professionele loopbaan bij het OVSG (Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap vzw). Hij werkte er twee jaar als coördinator van de leerplanwerking. Vervolgens nam hij diverse functies op binnen de Pedagogische Begeleidingsdienst van de Stad Gent. Hij ondersteunde er gedurende 12 jaar de basisscholen van de Stad Gent in hun ontwikkeling. Ondertussen werkt hij een vijftal jaar bij de Vlaamse onderwijsinspectie rond het bewaken en stimuleren van onderwijskwaliteit in het basisonderwijs.

Mevrouw Katrien Struyven is als docent verbonden aan de Vakgroep Educatiewetenschappen (EDWE) aan de Vrije Universiteit Brussel. Ze heeft een onderwijsopdracht in de opleiding Agogiek, de masteropleiding Onderwijskunde (Master in Educational Sciences) en in de lerarenopleiding van de Interdisciplinaire Vakgroep voor Lerarenopleiding (IDLO). Haar onderzoek betreft didactische werkvormen (binnenklasdifferentiatie, probleemtaken, casussen, spel, peer tutoring, ...) en nieuwe(re) vormen van evaluatie (portfolio, peer assessment, peer feedback, ...), waarbij didactiek steevast wordt ingezet om het leren van studenten te stimuleren. Katrien Struyven is licentiaat (anno 2001) en doctor (anno 2005) in de Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Onderwijskunde; behaald aan de KULeuven. Een repertoire werd opgebouwd van praktijkgerichte boeken, zoals Binnenklasdifferentiatie. Leerkansen voor alle leerlingen, Evalueren om te leren en Groot worden, en wetenschappelijke publicaties in internationale tijdschriften, zoals Learning and Instruction, Teaching and Teacher Education, en Interactive Learning Environments.

De heer Patrick D'haenens (1961) behaalde in 1981 de bachelor als leraar kleuteronderwijs aan het Stedelijk Hoger Pedagogisch Instituut te Gent (stedelijke Normaalschool). Startte de professionele loopbaan binnen het onderwijs Stad Gent. Hij volgde een driejarige opleiding schoolmanagement bij OVSG Brussel om vervolgens vanaf september 1999 het ambt van waarnemend directeur op te nemen binnen de Stedelijk Freinetschool De Loods te Gent. Sinds september 2002 is hij directeur van kleuterschool Ter Leie, een autonome kleuterschool met ruim 390 kleuters. Hij zetelde op regelmatige basis in de jury van de Wiwo-projecten (met de focus op wiskunde en wereldoriëntatie) en de focusgroep van de Hogeschool Gent.

Mevrouw Sara Meirlaen (1993) studeerde in het secundair onderwijs Creatie en Mode. In 2014 studeerde zij af als bachelor in het onderwijs: Kleuteronderwijs aan de Groep T Hogeschool te Leuven. Zij is sterk sociaal geëngageerd en ontvang met een open geest de gebeurtenissen die op haar afkomen. Zij is actief als bestuurslid van haar lokale jeugdhuis, actief in de speelpleinwerking en lid van de partij 'GROEN!'. In haar vrije tijd is ze muzikaal actief in twee muziekbands. Eén van haar hobby's is het ontwikkelen van diverse leermiddelen voor kleuter en lager onderwijs.

Mevrouw Kobi Wanningen (1956) heeft jarenlang gewerkt als kindertherapeute op de school verbonden aan het Pedologisch Instituut te Leiden. In deze periode werkte zij nauw samen met de vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit Leiden, onder meer in de onderkenning van ASS problematiek bij jonge kinderen. In 1997 is zij overgestapt als Hogeschool docent naar de Hogeschool Utrecht / Seminarium voor Orthopedagogiek als expert op het terrein van de jonge (risico) kinderen. Binnen de Master Special Educational Needs verzorgt en ontwikkelt zij met haar collega's de onderdelen betreffende het jonge kind.

